

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

**Анотований
інформаційно-бібліографічний
показчик статей
з періодичних видань
ПРАВО. ЮРИДИЧНІ НАУКИ**

Національний університет «Чернігівська політехніка»

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

**Анотований
інформаційно-бібліографічний
показчик статей
з періодичних видань
Право. Юридичні науки
(I – III квартал)**

Чернігів, 2020

УДК 016:34(05)
А69

Рецензент:

Мороз Н. В., Директор Наукової бібліотеки Національного університету «Чернігівська політехніка»

Анотований інформаційно-бібліографічний покажчик статей з періодичних видань. Право. Юридичні науки (I – III квартал) / уклад.: Т. А. Сіденко, О. О. Чечукова. – Чернігів : Наукова бібліотека Національного університету «Чернігівська політехніка», 2020. – 128 с.

Інформаційно-бібліографічний покажчик містить частково анотований огляд статей з періодичних видань, які бібліотека отримала за січень, лютий, березень, квітень, травень, червень, липень, серпень, вересень 2020 року.

Добір матеріалу завершено 01.10. 2020 р. Опис здійснено мовою оригіналу відповідно до ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання». Слова і словосполучення скорочені відповідно до ДСТУ 3582-97 «Скорочення слів в українській мові у бібліографічному описі», ГОСТ 7.12-93 «Библиографическая запись. Сокращение слов на русском языке. Общие требования и правила» и ГОСТ 7.11-2004 (ИСО 832:1994) «Библиографическая запись. Сокращение слов и словосочетаний на иностранных европейских языках».

Покажчик призначений для науковців, викладачів, студентів, а також усіх, хто цікавиться періодичною пресою.

Покажчик випускається електронному вигляді. З покажчиком можна ознайомитись в Електронному архіві IRChNUT Національного університету «Чернігівська політехніка» та на сайті бібліотеки.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
ПРАВО. ЮРИДИЧНІ НАУКИ	
Вісник Національної академії правових наук України № 1.	5-16
Право України. № 1.	16-33
Право України. № 2.	33-53
Право України. № 3.	54-74
Право України. № 4.	74-87
Право України. № 5.	87-97
Право України. № 6.	97-106
Право України. № 7.	106-118
Публічне право. № 1.	118-122
Юридична Україна. № 1.	123-124
Юридична Україна. № 2.	124-125
Юридична Україна. № 3.	125-127
Юридична Україна. № 4.	127-128

ПЕРЕДМОВА

Періодичні видання відіграють значну роль у житті кожного науковця, студента, оскільки в них оперативно відображається найактуальніша інформація.

Залежно від тематики, періодичні видання розподіляються по відділах наукової бібліотеки.

Інформація про надходження чергових номерів видань, а також про місцезнаходження друкованих примірників і електронних копій публікується на сайті бібліотеки у розділі «Фонд періодичних видань» http://library2.stu.cn.ua/resursi_biblioteki/fond_periodichnih_vidanj_chntu/

Користувачі можуть отримати через службу Електронної доставки документів (ЕДД) електронною поштою статті з періодичних видань які знаходяться у фондах бібліотеки.

Одержані з бібліотеки електронні копії періодичних видань дозволяється використовувати лише з науковою, навчальною або освітнянською метою. Забороняється тиражувати одержані копії, відтворювати їх у будь-якій іншій формі, крім одноразового друкування електронного файлу, передавати іншим особам чи організаціям. Замовник несе відповідальність за використання електронної копії відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права».

ПРАВО. ЮРИДИЧНІ НАУКИ

Вісник Національної академії правових наук України : зб. наук. пр. / Нац. акад. прав. наук України. – Харків : Право, 1993. – Виходить щоквартально.

Вісник Національної академії правових наук України. – 2020. – Т. 27, № 1.

Гусаров, С. М. Окремі аспекти реформування державної служби / С. М. Гусаров // Вісник Національної академії правових наук України. – 2020. – Т. 27, № 1. – С. 14-25.

Дослідження проблеми реформування державної служби в Україні у сучасних умовах розвитку українського суспільства та держави є вкрай актуальною темою та потребує відповідного наукового опрацювання. Автор поставив за мету проаналізувати найбільш резонансні реформаторські заходи у сфері державної служби, які започатковані нещодавно державною владою і отримали неоднозначну оцінку суспільства, зокрема, анонсоване скорочення штату державних службовців та введення контрактної форми державної служби, а також запропонувати науково-обґрунтовані пропозиції із вдосконалення відповідних заходів. У роботі із застосуванням загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання (діалектичного, формально-логічного, порівняльноправового, системного аналізу) розглянуто правові засади та наукові джерела щодо скорочення штату працівників та контрактної форми прийняття на роботу; порівняно норми національного законодавства про працю з нормами національного законодавства про державну службу, які передбачають правила скорочення штату найманих працівників та державних службовців, а також гарантії їх прав при звільненні за відповідною підставою; досліджено норми національного законодавства щодо правил застосування контрактів при призначенні на посаду державних службовців. Зроблено висновок: 1) про необхідність відповідного доопрацювання Закону України «Про державну службу»; 2) про доцільність створення нових продуктивних робочих місць у різних секторах національної економіки, куди після перепідготовки будуть спрямовуватися державні службовці, яких буде скорочено; 3) про те, що будь-які реформи життєдіяльності суспільства та державного управління необхідно проводити після ґрунтовного вивчення суспільної думки, аналізу можливих негативних наслідків, розробки

та запровадження компенсаторних механізмів. Наголошується, що обов'язковим є залучення до процесу розробки реформ у сфері державної служби вчених, експертів-практиків, роботодавців та представників громадських, зокрема профспілкових організацій.

Боднар, Т. В. Деякі проблемні аспекти здійснення та захисту майнових прав подружжя / Т. В. Боднар // Вісник Національної академії правових наук України. – 2020. – Т. 27, № 1. – С. 26-38.

Актуальність дослідження проблем, пов'язаних зі здійсненням подружжям закріплених в сімейному законодавстві майнових прав та їх захистом у разі невизнання, оспорювання чи порушення зумовлена тим, що майнові права подружжя становлять основу правового статусу чоловіка і дружини, а їх реалізація слугує зміцненню майнових засад сім'ї, забезпеченню матеріального добробуту як подружжя, так і дітей. Мета дослідження полягає у виявленні прогалин у законодавстві, що регулює майнові відносини подружжя та з'ясуванні їх впливу на забезпечення здійснення та захисту їхніх майнових прав. При проведенні дослідження були використані різноманітні методи наукового пізнання. Так, історичний метод використовувався при аналізі норм Кодексу законів про шлюб та сім'ю України, що регулювали майнові права подружжя та визначали способи їх захисту. Порівняльно-правовий метод застосовувався для порівняння норм ЦК України та СК України, що регулюють подібні або схожі відносини, зокрема щодо спільної сумісної власності, визнання недійсними договорів тощо. Методи аналізу і синтезу застосовувалися для виявлення недоліків і прогалин в чинному сімейному законодавстві та в практиці його застосування. На підставі формально-логічного методу сформульовані пропозиції щодо удосконалення деяких положень сімейного законодавства України. В роботі розглянуто загальне правило, згідно з яким дружина, чоловік розпоряджаються майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя, за взаємною згодою. Інший аспект здійснення майнових прав подружжя стосується утримання та його правового регулювання. Не менш проблемним аспектом здійснення та захисту майнових прав подружжя, який розглянутий в роботі, є питання щодо поділу майна. Зокрема, в судовій практиці при розгляді справ про поділ майна подружжя виникають складнощі у разі відступу від засади рівності часток подружжя за обставин, що мають істотне значення. Такі обставини, що аналізуються в статті, можуть бути підставами як зменшення, так і збільшення частки одного з подружжя, у тому числі

– колишнього. Одержані результати можуть бути використані при удосконаленні сімейного законодавства та практики його застосування, в подальших наукових дослідженнях, що стосуються майнових прав подружжя, а також при викладанні курсу сімейного права в навчальних закладах вищої освіти

Жорнокуй, Ю. М. Підстави виникнення, зміни та припинення корпоративних правовідносин / Ю. М. Жорнокуй, С. О. Сліпченко // Вісник Національної академії правових наук України. – 2020. – Т. 27, № 1. – С. 39-57.

Корпоративні правовідносини досить швидко розвиваються, тим самим ускладнюються, і відповідно потребують належного врегулювання. Тому основна мета роботи полягає у визначенні кола підстав виникнення, зміни та припинення корпоративних правовідносин. Методологічно дослідження юридичних фактів у механізмі правового регулювання корпоративних правовідносин умовно поділено на три частини: правопороджуючі, правозмінюючі та правоприпиняючі підстави. Okремо виділено юридичний склад. У якості основного методу обрано метод дедукції. В роботі звертається увага, що останні зміни законодавства та судової практики, а разом з ними і доктрини права залишають без відповіді низку питань, одне з яких – окреслення кола підстав виникнення, зміни та припинення корпоративних правових зв'язків. Доведено, що такі підстави, у діяльності корпорацій за своїм складом і якістю можуть бути простими й складними. До перших віднесено підстави, що породжують правові наслідки лише при наявності одного юридичного факту, тоді як до других – підстави, в основі яких знаходяться кілька взаємозалежних юридичних фактів, а відповідно юридичні факти, що мають множинну правову спрямованість. Юридичні факти у механізмі правового регулювання корпоративних правовідносин мають усі ознаки традиційних видових диференціацій юридичних фактів, що існують у сучасній правовій доктрині та правозастосовній практиці цивільного права. Разом з тим вони мають і властиві їм особливості, характерні лише для корпоративних правових зв'язків. Проведений аналіз має теоретичне значення для подальших досліджень механізму правового регулювання корпоративних відносин, оскільки дозволяє за допомогою дедуктивного методу розширити уявлення про підстави виникнення, зміни та припинення корпоративних правовідносин. Це, у свою чергу, сприятиме формуванню чіткої та несуперечливої судової практики.

Федорченко, В. К. Формування правової культури фахівців туристської сфери / В. К. Федорченко, Н. В. Федорченко // Вісник Національної академії правових наук України. – 2020. – Т. 27, № 1. – С. 58-70.

У статті проведено аналіз стану проблем закордонної та вітчизняної системи підготовки фахівців туристської сфери, роль правової культури в підготовці туристських кадрів. Метою даної статті є формування правової культури через організацію навчального процесу для майбутніх фахівців туризму. Визначена динаміка підходів до підготовки фахівців туристської сфери та чинників сучасної перспективної, інноваційної та творчої діяльності. Розглянуто особливості туристської сфери та туристської освіти. Досліджено досвід підготовки фахівців у провідних туристських школах світу, вивчення зарубіжних програм і основних моделей навчання та доцільність його використання у практиці вітчизняних освітніх закладів туристського профілю. Обґрунтовано ідеї та системи забезпечення неперервності туристської освіти від початку до завершення службової кар'єри. Окрему увагу приділено трьом основним принципам реалізації вищої освіти (доступність, рівність можливостей, врахування різноманітності). Проаналізовано специфіку ефективності професійної діяльності туристського сектору та його взаємозв'язок з туристською професійною підготовкою висококваліфікованих фахівців, здатних конкурувати на ринку сфери послуг. Проаналізовано основні підходи до формування та етапів розвитку туристської освіти як в Україні так і в інших європейських країнах. Опрацьовані наукові праці з проблем туристської справи, зроблені висновки для використання вищезазначеного досвіду. Окреслено пріоритетні сучасні завдання організаційнопедагогічної роботи в туризмі. Проаналізовано специфіку ефективності професійної діяльності туристського сектору та його взаємозв'язок з туристською правовою культурою. Доведено важливість формування правової культури в освітній системі, в контексті провадження туристської діяльності. Обґрунтовані підстави для підтвердження актуальності завдання з розвитку правової культури працівників туристської сфери.

Чурпіта, Г. В. Деякі аспекти судового захисту сімейних прав та інтересів / Г. В. Чурпіта // Вісник Національної академії правових наук України. – 2020. – Т. 27, № 1. – С. 71-83.

Наукова стаття присвячена деяким аспектам судового захисту сімейних прав та інтересів. На сучасному етапі розвитку суспільства

одним із пріоритетних напрямів державної політики в Україні є захист сімейних прав та інтересів. Досягнення цієї мети забезпечується за допомогою різних правових засобів, серед яких особливе місце посідає судовий захист. У зв'язку із дублюванням переліку способів судового захисту у сімейному та цивільному законодавстві України, однією із проблем, яка привертає увагу, є співвідношення способів цивільноправового і сімейно-правового захисту, а також з'ясування можливості застосування актів цивільного законодавства до регулювання сімейних відносин. Відтак, метою цієї наукової статті є аналіз проблемних аспектів сімейноправового та цивільно-правового регулювання способів судового захисту сімейних прав та інтересів. В результаті проведеного дослідження обґрунтовано, що єдиною обов'язковою передумовою встановлення правовідношення за рішенням суду є попереднє встановлення судом відповідного юридичного факту як підстави виникнення, зміни чи припинення правовідношення. З огляду на це, суд, за винятком справ про усиновлення, а також про встановлення режиму окремого проживання за заявою подружжя, здійснює захист сімейних прав та інтересів у порядку окремого провадження не шляхом встановлення правовідношення, а у спосіб підтвердження наявності або відсутності юридичних фактів, які є підставою його виникнення, зміни чи припинення. Встановлено, що регламентація законодавцем таких особливих способів судового захисту сімейних прав та інтересів, як встановлення правовідношення та його анулювання, зумовлена особливою юридичною природою сімейних правовідносин, що водночас не виключає можливості «субсидіарного застосування» для захисту прав та інтересів їх суб'єктів нерегламентованих сімейним законодавством способів цивільноправового захисту (визнання права та визнання правочину недійсним).

Заїка, Ю. О. Напрямки оновлення спадкового законодавства України / Ю. О. Заїка // Вісник Національної академії правових наук України. – 2020. – Т. 27, № 1. – С. 84-99.

Стаття присвячена проблемам оновлення спадкового законодавства. Метою роботи є обґрунтування перших кроків на шляху створення наукової концепції реформування спадкового права. Необхідність вдосконалення спадкового законодавства зумовлена низкою обставин: новими напрацюваннями доктрини спадкового права; правозастосовною практикою і проблемами, які виникають у судах при розгляді спадкових спорів; потребою

адаптації вітчизняного законодавства до законодавства країн ЄС; врахуванням прагнень України до європейської спільноти. Домінуючими методами дослідження є компаративістський метод і метод моделювання, використання яких дозволило здійснити порівняльно-правовий аналіз спадкового законодавства зарубіжних країн і України та з'ясувати тенденції розвитку спадкового права, осмислити методи подолання проблем, які виникають. Виявлені особливості заповідальної дієздатності неповнолітніх. Висловлена думка, що правове регулювання відносин за участі постмортальних дітей та дітей, народжених за допомогою репродуктивних технологій, може вийти за межі спадкових. З урахуванням історичного досвіду визначено місце спадкового права в системі цивільного права. Обґрунтовано висновок про необхідність розширення свободи заповіту шляхом впровадження спрощених його форм: легалізації простої письмової форми заповіту, а за надзвичайних обставин – допустимість оголошення заповідального розпорядження в усній формі. З'ясовано правову природу секретного заповіту; змодельована норма заповіту з умовою. Запропоновано додаткові способи захисту прав заповідача, серед яких і звернення з позовом до суду про усунення від спадкування особи, яка має право на обов'язкову частку спадщини. Аргументовано положення, що підстави зменшення розміру обов'язкової частки спадкоємця необхідно конкретизувати в законі. Прийняття пропозицій, спрямованих на вдосконалення законодавства, сприятиме здійсненню та захисту спадкових прав. Загальний підсумок дослідження полягає у необхідності рекодифікації спадкового законодавства України з урахування позитивного досвіду країн континентальної Європи.

Кузнєцова, Н. С. Скасування Господарського кодексу України: потенційні наслідки та необхідні передумови / Н. С. Кузнєцова, О. О. Кот, А. Б. Гриняк, М. Д. Пленюк // Вісник Національної академії правових наук України. – 2020. – Т. 27, № 1. – С. 100-131.

У статті здійснено аналіз положень Господарського кодексу України, співставлення їх з окремими положеннями Цивільного кодексу України та окремими законами, іншими нормативно-правовими актами. Враховуючи потребу у приведенні до відповідності українського законодавства до законодавства країн Європейського Союзу у сферах законодавства щодо заснування та діяльності компаній, корпоративного управління, з питань захисту прав акціонерів, кредиторів та інших заінтересованих сторін, з

питань подальшого розвитку політики корпоративного управління відповідно до міжнародних стандартів, а також поступового наближення до правил та рекомендацій Європейського Союзу у цій сфері, зроблено висновок про доцільність скасування Господарського кодексу України шляхом ухвалення відповідного закону, в якому передбачити усі необхідні заходи із забезпечення належного правового регулювання відносин на період підготовки відповідних системних змін до Цивільного кодексу України. Доведено, що більшість норм ГК України є відсилочними або бланкетними, а відтак мають мінімальний регуляторний вплив та здебільшого дублюють положення, закріплені в інших нормативно-правових актах. На підставі аналізу положень Господарського кодексу України зроблено висновок, що його норми з огляду на їх мінімальний регуляторний вплив на підприємницькі відносини та з урахуванням детальної регламентації цих відносин у Цивільному кодексі України можуть скасовуватися без жодних застережень. За таких умов та з метою спрощення правового регулювання підприємницької діяльності, а також з огляду на обов'язки нашої держави (зокрема, привести у відповідність українське законодавство до законодавства країн ЄС у сферах законодавства щодо заснування та діяльності компаній, корпоративного управління, з питань захисту прав акціонерів, кредиторів та інших заінтересованих сторін, з питань подальшого розвитку політики корпоративного управління відповідно до міжнародних стандартів, а також поступового наближення до правил та рекомендацій ЄС у цій сфері) доцільність скасування Господарського кодексу України не викликає жодних сумнів.

Бичкова, С. С. Правове регулювання патронату над дітьми в Україні: прогаліни та колізії / С. С. Бичкова // Вісник Національної академії правових наук України. – 2020. – Т. 27, № 1. – С. 132-146.

Питання патронату над дітьми уже неодноразово ставали предметом наукових розвідок. Проте і в теорії, і на практиці залишилося багато проблемних аспектів, що впливають із влаштування дітей у сім'ю патронатного вихователя та потребують свого нагального вирішення. Тому, вбачається, є необхідним дослідити, чи привели зміни у правовому регулюванні відносин із патронату до покращення у забезпеченні якнайкращих інтересів дітей, їх особливого захисту і надання допомоги. Метою цієї статті було виявлення прогалін і колізій у правовому регулюванні патронату над дитиною в Україні, визначення шляхів оптимізації

національного законодавства у відповідному контексті. З урахуванням поставленої мети, методологія дослідження охоплює загальнонаукові та спеціальні методи пізнання правових явищ. У результаті проведеного дослідження аргументовано, що слід, ураховуючи інтереси дітей, які (батьки чи законні представники яких) опинилися в складних життєвих обставинах, передбачити спрощений варіант тимчасового їх влаштування у сім'ї не лише патронатних вихователів, а й близьких до них (їх сімей) осіб. Крім того, доречно не обмежувати термін перебування дитини в сім'ї патронатного вихователя трьома (в окремих випадках – шістьма) місяцями. Він має визначатися органом опіки та піклування залежно від конкретних обставин, що зумовили необхідність подібного влаштування дитини. Встановлюючи межі повноважень патронатного вихователя щодо представництва інтересів дитина, яка йому передана на виховання, слід зважати на те, що відповідна діяльність не є видом законного представництва, а здійснюється за договором. Для забезпечення однозначного тлумачення положень інституту патронату та їх правозастосування на практиці доцільно усунути суперечності між окремими нормами права, заповнити прогалини у законодавчому регулюванні патронатних правовідносин.

Тищенко, О. І. Особливості застосування запобіжних заходів щодо осіб, які страждають на психічні розлади: національний вимір / О. І. Тищенко, І. А. Тітко // Вісник Національної академії правових наук України. – 2020. – Т. 27, № 1. – С. 147-161.

Стаття присвячена дослідженню актуальних питань застосування запобіжних заходів стосовно осіб, щодо яких здійснюється кримінальне провадження по застосуванню примусових заходів медичного характеру (далі – COMPULSORY PSYCHIATRIC CARE) у контексті міжнародних стандартів та інтерпретаційної практики Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ). Метою даної роботи є виокремлення та аналіз особливостей обрання до особи, яка страждає на психічний розлад, запобіжних заходів на підставі матеріалів узагальнення вітчизняної правозастосовної практики у кримінальних провадженнях щодо застосування COMPULSORY PSYCHIATRIC CARE. Методи дослідження обрані з урахуванням мети, завдань та предмета дослідження. У роботі були використані загальнонаукові і спеціальні методи наукового пізнання (діалектичний, статистичний, порівняльно-правовий, аналізу, синтезу, узагальнення). Комплексне

використання зазначених методів сприяло проведенню об'єктивного і всебічного наукового дослідження. На підставі аналізу чинного законодавства та судової практики виокремлені особливості обрання запобіжних заходів у кримінальних провадженнях щодо COMPULSORY PSYCHIATRIC CARE, а саме: а) застосовуються стосовно особи, яка страждає на психічний розлад; б) обираються лише в кримінальних провадженнях щодо застосування COMPULSORY PSYCHIATRIC CARE; в) мають специфічну мету, обумовлену наявністю психічного розладу, на який страждає особа. Вказана специфіка обрання передбачених ст. 508 Кримінального процесуального кодексу України (далі – THE CPC) заходів дозволила поставити під сумнів правомірність законодавчого підходу щодо віднесення їх до інституту запобіжних заходів у кримінальному провадженні. Зокрема, зроблено висновок, що на відміну від передбаченої ст. 177 THE CPC загальної мети застосування запобіжних заходів (щодо підозрюваного, обвинуваченого, засудженого), метою обрання передбачених ст. 508 THE CPC запобіжних заходів (щодо особи, стосовно якої передбачається застосування COMPULSORY PSYCHIATRIC CARE) є: 1) запобігання ризикам її можливої неправомірної поведінки; 2) надання їй кваліфікованої психіатричної допомоги; 3) забезпечення її безпеки та безпеки інших осіб. У цьому ключі слід зауважити, що обґрунтованій критиці юридичної спільноти піддається позиція вітчизняного законодавця щодо можливості застосування запобіжних заходів до осіб, які страждають на психічні розлади. Основним аргументом у цьому дискусійному питанні є те, що вказані особи не можуть бути суб'єктами, до яких застосовуються запобіжні заходи, оскільки останні за загальними правилами можуть бути обрані до чітко визначених суб'єктів кримінального процесу – підозрюваних, обвинувачених та засуджених.

Журавель, В. А. Мова криміналістики: формування понятійно-термінологічного апарату / В. А. Журавель // Вісник Національної академії правових наук України. – 2020. – Т. 27, № 1. – С. 162-176.

Будь-яка теорія припускає наявність свого термінологічного апарату – мови, яка створюється для вирішення специфічних наукових завдань і призначена для опису відповідної предметної області; у криміналістиці він також служить ефективним засобом мислення, має бути вкрай спеціалізований для відтворення неповторності предмета дослідження, що актуалізує дослідження в

цьому напрямі. Розглянуто наукові підходи до формування мови криміналістики, її понятійно-термінологічного апарату, за допомогою якого наука криміналістика описує свій предмет дослідження. Наголошено на тому, що розвиток науки визначається, передусім, становленням її мови як системи загальних та окремих понять, що знаходять своє відбиття у певних термінах, знаках. Констатовано, що мова криміналістики являє собою складну, багаторівневу, цілісну систему, елементами якої виступають категорії, поняття, терміни, знаки, символи. Звернуто увагу на те, що протягом розвитку криміналістики безперервно відбувається вдосконалення її мови, уточнення визначень, збагачення термінологічного словника (тезаурусу). Зазначено, що сучасний стан розвитку криміналістики, формування перспективних учень (теорій) обумовили необхідність упровадження до її наукового апарату значної кількості нових понять, термінів, знаків, шляхом застосування різноманітних лінгвістичних підходів, терміноелементів, лексичних одиниць. Нововведення торкаються не лише загальної теорії криміналістики, а й її основних розділів – техніки, тактики та методики. При цьому мова криміналістики, її понятійно-термінологічний апарат має розвиватися за певних критеріїв та умов, визначених як в спеціальній, так і в криміналістичній літературі. Відмова ж від традиційних підходів щодо визначення окремих криміналістичних понять, прагнення до новацій і уніфікацій завжди потребують особливої обережності та всебічної обґрунтованості.

Діковська, І. А. Сучасні підходи міжнародного приватного права та колізійні норми договорів про правову допомогу у цивільних справах / І. А. Діковська // Вісник Національної академії правових наук України. – 2020. – Т. 27, № 1. – С. 177-188.

Частина договорів про правову допомогу між Україною та іншими державами містить колізійні норми. Ті з них, що визначають право застосовуване до договірних зобов'язань, сімейних та спадкових відносин є такими, що не відповідають сучасним підходам визначення права, застосовуваного до згаданих груп відносин. Метою статті є розкриття відмінностей між колізійним регулюванням приватних відносин у договорах про правову допомогу між Україною та деякими країнами ЄС та сучасними підходами до колізійного регулювання таких відносин у інших джерелах міжнародного приватного права; пояснення того, як слід вирішувати колізії між договорами про правову допомогу та іншими міжнародними договорами; окреслення основних напрямків удосконалення

колізійних норм у договорах про правову допомогу. Методами дослідження були порівняльний, діалектичний та формально-логічний, які дозволили виявити проблеми колізійного регулювання у договорах про правову допомогу, та зробити висновки для їх усунення. Використання зазначених методів дозволило з'ясувати, що для регулювання договірних зобов'язань за відсутності угоди сторін про вибір застосовуваного права найчастіше використовується прив'язка *lex loci contractus*. Договір між Україною і Румунією не передбачає можливості вибору права до договірних зобов'язань. Договори про правову допомогу імперативно визначають право, застосовуване майнових відносин подружжя. Вони використовують дуалістичний підхід до визначення права, застосовуваного до спадкування. Встановлено, що конкуренція норм цієї Конвенції та нормами договорів про правову допомогу між Україною та Польщею і Україною та Естонією має вирішуватися на користь Гаазькою конвенції. Запропоновано внести зміни до договорів про правову допомогу укладеними між Україною та Державами-Членами ЄС: колізійні норми, що визначають право, застосовуване до договірних, сімейних і спадкових відносин викласти у новій редакції, використавши у якості моделі колізійні норми відповідних регламентів ЄС.

Гетьман, А. П. Життя та здоров'я людини як об'єкт екологічного права у глобалізованому світі / А. П. Гетьман // Вісник Національної академії правових наук України. – 2020. – Т. 27, № 1. – С. 189-200.

У статті досліджуються питання правового забезпечення охорони життя та здоров'я людини в новітніх умовах глобалізаційних процесів, які охопили всі сфери політичного, економічного, фінансового, соціального, географічного та культурного життя і становляться базовим чинником людства на планеті. Ці процеси задають нові тенденції екологічного розвитку держави, по-новому визначають проблеми забезпечення екологічної безпеки через мінливий характер викликів і загроз, із якими стикається людство. Несприятливий стан навколишнього природного середовища й необхідність забезпечення екологічної безпеки вимагають ужиття адекватних заходів правового, організаційного та іншого характеру. Вважається, що в цих умовах людина, її життя та здоров'я повинні становитися в центрі механізму правового регулювання охорони та захисту, екологічної безпеки, особливостей встановлення правового статусу громадян, потерпілих від негативних наслідків прояву

екологічної небезпеки та гарантій реалізації прав таких громадян. На держави покладається ціла низка зобов'язань перед людиною по створенню умов для її «екологічного комфорту». Такі зобов'язання повинні знайти своє відображення в екологічному законодавстві (законодавстві про довкілля) відповідних держав. Останнім часом загрозливого стану набувають урбанізовані території, неконтрольоване розширення яких неминуче призводить до порушення нормального функціонування біогеотичного покриву планети, а відповідно – негативного впливу на здоров'я та життя людства і, особливо, тієї його частини, яка проживає у великих містах, або інших мегаполісах. Доводиться, що загальний несприятливий стан довкілля висуває нові вимоги до екологічної безпеки, яка в умовах глобалізації світового простору й інтерналізації природоохоронних проблем стає домінантним фактором глобальної безпеки людства, оскільки відбувається загострення екологічної ситуації, що вимагає необхідності здійснення ефективної політики стосовно її покращення.

Право України : юрид. журн. / Нац. акад. право-вих наук України, Нац. акад. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, Нац. ун-т "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого". – Київ : Ред. журн. "Право України", 1922. – Виходить щомісяця.

Право України. – 2020. – № 1.

Святоцький, Олександр. Витоки, етапи становлення та розвиток української державності / О. Святоцький, І. Бойко // Право України. – 2020. – № 1. – С. 17-41.

Стаття присвячена висвітленню витоків, етапів становлення і розвитку української державності. Зазначено, що державність є результатом матеріального і духовного розвитку цілої нації. З'ясовано, що зміст державності є значно ширшим порівняно з поняттям "держава". Державність має своїм результатом створення держави як підсумок розвитку української нації. Державність є своєрідним фундаментом, корінням держави, а остання, зі свого боку, є однією зі складових – своєрідним вінцем державності. Ознаки державності: 1) реалізація права нації на політичне само визначення, державну незалежність, що є першим кроком на шляху до створення власної держави; 2) наявність органів публічної влади,

яка виступає у двох формах: а) державна влада, до якої належать: глава держави; органи законодавчої, виконавчої та судової влади; правоохоронні органи (поліція, органи держбезпеки, прокуратури, збройні сили тощо); б) муніципальна влада, до якої належать представницькі та виконавчі органи влади, органи місцевого самоврядування; 3) державний суверенітет, який передбачає верховенство держави на своїй території і незалежність у міжнародних відносинах; 4) система правових норм (закони та підзаконні акти), які регулюють відповідні суспільні відносини; 5) міжнародне визнання держави та, як наслідок, її міжнародна правова ідентифікація; 6) державні символи – це закріплені в законодавстві офіційні знаки (зображення, предмети) чи звукові вираження, які символізують суверенітет держави.

Для української нації становлення національної державності відбувалося досить складно й упродовж тривалого часу. Творцем української державності була українська нація як конкретно-історична форма соціальності українців, яка об'єднана єдиною мовою, територією, історією, культурою, релігією, правом, глибинними економічними зв'язками, певними рисами культури та характеру. Українська нація упродовж багатьох віків проживає на території сучасної України, понад 1 000 років тому почала створювати свою державність у надзвичайно складних умовах, зокрема тому, що не мала захищених природою кордонів, зате мала агресивних ближчих і дальших сусідів. Історія української державності – це фактично історія національно-визвольної боротьби українського народу за свою державу. Ця боротьба була спрямована на визволення українського народу з-під іноземного панування та здобуття національної державної незалежності.

Семків, Віталій. Методологічні аспекти історико-правової доктрини української державності / В. Семків // Право України. – 2020. – № 1. – С. 41-52.

У статті розкрито методологічні аспекти історико-правової доктрини української державності. Значна увага зосереджена на аналізі історико-правової доктрини української державності. Акцентовано увагу на праві української нації на створення національної держави, верховенстві права, демократії, самоврядуванні, легітимності, через історичну неперервність яких вирішуються проблеми наступності української державності. Історико-правовий підхід зумовив виділення окремих напрямів сучасних наукових досліджень української державності, зокрема:

дослідження державної та правової традиції, демократії (народоправства), самоврядування, недержавного права тощо.

Зазначено, що історико-правова доктрина української державності є результатом вирішення питання про співвідношення загальної історії права з галузевими юридичними науками. На думку автора, основними завданнями загальної історії права є створення її інтегрального варіанта, що передбачає розгляд темпоральних відмінностей, які випливають із претензій будь-якого права на тривалість у часі та повторюваність. Основним завданням галузевих юридичних наук у царині історії права є історична та генетична реконструкція догм права, яка давала б змогу відповісти на питання про причини, цільові установки, філософські й методологічні основи, хід їхнього становлення та розвитку.

Обґрунтовано, що наукова доктрина історії української державності послуговується найширшим розумінням верховенства права – розумінням, яке упродовж свого понад двотисячолітнього існування часто ставало дуже слабким, але ніколи не зникало повністю, розумінням того, що верховна влада, держава та її посадові особи мають обмежуватися законом. Висвітлено приклади такого розуміння верховенства права, які знаходимо у численних пам'ятках українського права, особливо козацького. В “Анонімній записці про потребу обмежити владу гетьмана”, підготовленій невідомим претендентом на посаду одного з генеральних старшин напередодні виборів гетьманом Д. Апостола, яку науковці вважають проєктом малої Конституції, йдеться про провідну роль права та судового розгляду в політичному змаганні між гетьманом і старшиною.

Прагнення до верховенства права як обмеження державної влади простежуються не тільки на різних етапах української державності, наприклад, у конституційних документах. Ці прагнення не полишають українців і в періоди перебування українських земель у складі інших держав. Історичних прикладів достатньо – боротьба української шляхти за “золоті вольності” у Речі Посполитій, міських громад – за самоврядне міське право, українців в Австрійській та Російській імперіях – за виборчі права, українців в Українській Радянській Соціалістичній Республіці – за політичний плюралізм тощо.

Захарченко, Петро. Історія українського права: поняттєва, історіографічна та компаративістична складові її

ідентифікації / П. Захарченко // Право України. – 2020. – № 1. – С. 52-64.

Проаналізовано підходи істориків права до категорії “історія українського права”, пропонується її авторське визначення та періодизація в історичному вимірі. Наголошено на прикладах у відмінностях в еволюції, сутності та змісті українського права від російського. Визначено доктринальний підхід кафедри історії права та держави юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, що полягає у визнанні первинності права перед інститутом держави. На думку автора, з появою держави історія права постає як історія національного законодавства в його взаємозв'язку і взаємозалежності з регулюючою діяльністю держави – її адміністративними і судовими установами, організацією та діяльністю армії, поліції, каральними і тюремними установами тощо. Історія свідчить про те, що суспільство може стабільно розвиватися у координатах замиреного середовища, а функцію інструмента замиреного середовища виконує право. Стверджується, що вперше визначення поняття “історія українського права” здійснено не в Україні, а поза її межами. Плеяда юристів, а серед них й історики права, після поразки Української революції 1917–1921 рр. змушені були покинути Батьківщину й оселитися у сусідніх країнах Східної Європи. Підручник із такою назвою з'явився в умовах української еміграції на початку 1920-х років. Першість у цьому належить кільком дослідникам української діаспори, які, проте, не мали жодних історичних, історико-правових джерел та архівних матеріалів, адже в абсо лютній більшості вони збереглися в бібліотеках та архівних фондах Радянської України. Однак і в цих умовах вчені змогли закласти підвалини для становлення відповідної галузі наукових знань. Зазначається, що спадкоємицею збережених у діаспорі традицій можна назвати кафедру історії права та держави юридичного факультету Київського університету імені Тараса Шевченка, члени якої впродовж багатьох років обстоюють не лише назву навчального предмета “Історія українського права”, а й доводять його генетичний зв'язок із правом Руської держави, інших національних державних утворень пізнішого періоду. З-під пера викладачів кафедри вийшло декілька посібників з історії українського права. Особливий наголос зроблено на творчості О. Шевченка, який став автором кількох підручників і навчальних посібників, що й досі широко використовуються у навчальному процесі юридичних факультетів України. В одному з них учений

актуалізував проблему періодизації українського права, де головним критерієм визначив еволюцію джерел права. На цих позиціях стоїть і автор статті.

Гавриленко, Олександр. Зародження права на території України в античну добу / О. Гавриленко// Право України. – 2020. – № 1. – С.64-85.

Метою статті є з'ясування на основі аналізу історичних джерел (зокрема, нарративних, пам'яток права тощо), а також наявної наукової літератури процесів становлення та розвитку права на теренах України упродовж VII ст. до н. е. – першої половини VI ст. н. е.

Проаналізовано праці Геродота, Плутарха, Діогена Лаертського, Лукіана Самосатського, промови Демосфена, а також законодавчі акти та інші епіграфічні пам'ятки античних полісів Північного Причорномор'я, зокрема, присягу громадян Херсонесу (кінець IV – початок III ст. до н. е.), ольвійський “Закон Каноба” про грошовий обіг (початок IV ст. до н. е.), закон Херсонеського полісу щодо амністування політичних вигнанців (перша чверть III ст. до н. е.), акт про продаж або оренду земельних ділянок (60–70-ті роки III ст. до н. е.), розпорядження намісника римської провінції Нижньої Мьозії Тертуллія (кінець II ст. н. е.) до посадових осіб Херсонесу та начальників розташованого у місті римського військового гарнізону, рескрипти боспорського царя Аспурга до горгіпіян (14/15 р.), рескрипт римського імператора про звільнення громадян Тіри від мита (201 р.) та ін. Цінний матеріал щодо особливостей права власності та зобов'язального права міститься також у виявлених археологами приватних листах, написаних на свинцевих пластинках.

Відзначено, що зародження права на території сучасної України в античну добу пов'язується, насамперед, із правовими традиціями скіфів й автохтонного населення, що мешкало на теренах, включених до їхніх ранньодержавних утворень, а також мешканців північнопричорноморських полісів. Наративні, епіграфічні та археологічні джерела надійно засвідчують наявність у державах Північного Причорномор'я достатньо розвиненої, складної та розгалуженої системи правового регулювання суспільних відносин. Вже починаючи з кінця VII – VI ст. до н. е. тут поступово складаються окремі елементи базових галузей права. У Скіфії вони формувалися на власних традиційних засадах, а до Херсонесу, Ольвії, Пантікапею та інших полісів прийшли переважно з правової

системи афінської держави через метрополії – Гераклею Понтійську та Мілет. Незважаючи на певні місцеві особливості, основні інститути права (цивільного, кримінального, процесуального), північнопонтійських міст-держав у своїй основі були подібними до правових основ регулювання суспільних відносин в інших грецьких полісах того часу.

Єрмолаєв, Віктор. Становлення українського права та його вплив на державотворчі процеси в Київській Русі / В. Єрмолаєв // Право України. – 2020. – № 1. – С.85-97.

Метою статті є короткий огляд концепцій і висновків вітчизняних учених про становлення права і державотворення у Київській Русі.

У статті автор звертається до літописних свідчень про Русь, Давньоруську державу, її право та його джерела за М. Владимирським-Будановим, М. Грушевським, М. Максимейком, Р. Лещенком, М. Чубатим та ін. На їхню думку, у Київській Русі найбільш поширеною була система норм усного звичаєвого права – “Закон Руський”. Писані форми давньоруського права українські історики права пов’язували з першими русько-візантійськими договорами, законодавством Володимира Великого. Автор статті досліджує історію “Правди Руської”, її назву, джерела, київське походження та видання за радянських часів, робить висновки про недоліки з вивчення цієї визначної правової пам’ятки.

Обґрунтовано, що договори Русі з Візантією X ст. є важливими пам’ятками вітчизняного і міжнародного права, що засвідчують високий рівень розвитку звичаєвого та писаного права вже на етапі становлення Київської держави. Показано, що у цих пам’ятках відбилися широкі інтереси Русі у мирних відносинах із Візантійською імперією, захисту своїх неустояних південних кордонів – гирлами Дніпра, Дунаю, сусідства з грецькими колоніями в Криму. Водночас русько-візантійські договори є цінними джерелами для вивчення соціально-економічних відносин і розвитку права в Київській Русі, політичних, економічних та культурних зв’язків із Візантією. Оскільки русько-візантійські договори є міжнародно-правовими актами, у них відображені окремі норми візантійського права, часто трансформовані укладачами в інтересах руської сторони.

У сукупності ці договори засвідчили значний вплив Київської Русі на формування міжнародного права X ст. Вони були першими документами середніх віків, у яких формулюються початки міжнародного приватного права, їхні норми набагато випереджають сучасне їм західноєвропейське середньовічне право.

На розвиток права Київської держави вплинуло прийняття православ'я та хрещення населення. У статті визначається зміст, система норм церковних "Уставів" великих київських князів Володимира і Ярослава Мудрого, поки що недостатньо вивчених сучасними дослідниками. Звернуто увагу на рідкісні актові пам'ятки Галицько-Волинської держави.

Спираючись на висновки українських учених кінця XIX – початку XX ст., спросто вуємо російській стереотип про форму Давньоруської держави як ранньосередньовічної монархії, побудованої на принципі сюзеренітету-васалітету.

Видатні пам'ятки давньоруського права засвідчують: засновники і правотворці Київської держави трансформували величезний шар звичаїв предків у звичаєве право, використали досвід суддівської практики князів Русі, регулювання нових суспільних відносин, рецепіювали частину норм візантійського права і в "Правді Руській", в "уставному" законодавстві втілили високий рівень юридичної думки, правової культури, законодавчої техніки.

Бойко, Ігор. Розвиток права як важливої ознаки Галицько-Волинської держави (1199-1349 роки) / І. Бойко // Право України. – 2020. – № 1. – С.97-116.

Стаття присвячена характеристиці процесів становлення та розвитку права у Галицько-Волинській державі (1199–1349 рр.). Зазначено, що створення Галицько-Волинської держави – важливий етап в історії Української державності. Ця держава досягла значного політичного розвитку і за рівнем економіки та культури увійшла до когорти найпередовіших країн тогочасної Європи.

Значну увагу приділено аналізу звичаєвого права, "Руської правди", князівського законодавства, магдебурзького права, церковного права Галицько-Волинської держави. В основі правового регулювання суспільних відносин у Галицько-Волинській державі були джерела права Київської Русі. Галицько-Волинська держава використовувала джерела права Київської Русі, оскільки вони відповідали її соціально-економічному розвитку. Проте під впливом нових соціально-економічних, культурних і політичних відносин галицько-волинські князі видавали грамоти, які розвивали та вдосконалювали чимало положень руського права. Мала місце наступність у розвитку державно-правових інститутів Галицько-Волинської держави, що передбачала зв'язок, наявність спільних рис у процесі становлення і розвитку державно-правових інститутів, котрі їх не розмежовували, а об'єднували, робили подібними. У цей

час мав місце розвиток державно-правових інститутів від попереднього періоду розвитку держави до наступного, те, що відбувається послідовно, по чергово. Це безперервність державно-правових процесів, явищ тощо. Вияви наступності в праві Галицько-Волинської держави мали специфіку, оскільки визначальна роль у її забезпеченні належала наступності державних і самоврядних органів, законодавства. Тому в нових державно-правових інститутах Галицько-Волинської держави зберігалися основні риси, ознаки, властивості попередніх державно-правових інститутів Київської Русі (князівська влада, віче, звичаєве право, князівське законодавство, “Руська правда”, канонічне право й інші джерела права, які відповідали новим соціально-економічним і політичним відносинам). Показано, що станом на 1199 р. у Галицько-Волинській державі формувалася українська правова традиція, зокрема й щодо регулювання цивільних, кримінальних і процесуальних відносин.

Ковальова, Світлана. Місце українського права у правовій системі Великого князівства Литовського та Речі Посполитої / С. Ковальова // Право України. – 2020. – № 1. – С.116-129.

Метою статті є встановлення загальних рис та особливостей українського права другої половини XIV – першої половини XVII ст. і його місця та ролі у формуванні правової системи Великого князівства Литовського та Речі Посполитої.

З позицій посткласичних підходів до праворозуміння онтологія права реалізується у правових нормах, в індивідуальній і суспільній правосвідомості та правовій культурі, у правовідносинах. Тож деякі модуси буття права не залежать від наявності у суспільства власної державності. Литовсько-руське право, що діяло у Великому князівстві Литовському, мало в основі руську/українську правову традицію. Основу правової системи Великого князівства Литовського становили правові норми, інститути та принципи, що сформувалися і функціонували у праві Київської Русі та Галицько-Волинської держави. Руська/українська правосвідомість визначала напрями та характер розвитку права упродовж другої половини XIV – першої половини XVII ст., у створенні писаного права брали участь українські юристи та державні діячі. Упродовж XV–XVI ст. литовсько-руське право еволюціонувало від середньовічного до ранньомодерного; воно розвивалося у загальноєвропейському руслі, зазнаючи впливу римського права та європейського міського права (у варіанті магдебурзького права), вбираючи сформовані в добу Ренесансу та Реформації передові гуманістичні ідеї та

цінності, однак зберігаючи при цьому руську/українську основу. Поштовхом для появи нових правових інститутів були нові соціальні, політичні, культурні реалії, які формувалися у державі зусиллями українського, литовського, білоруського народів; запозичені норми органічно впливалися у загальний правовий контент, не лише впливаючи на правосвідомість українського суспільства, а й зазнаючи певної трансформації у правовідносинах, що розгорталися на українських теренах, під впливом правової психології українців.

Отже, право Великого князівства Литовського, сформоване на основі давньоруської (української і білоруської) правової спадщини, упродовж другої половини XIV – першої половини XVII ст. зазнавало закономірної еволюції, яка позначалася на правосвідомості, правовій культурі та правовідносинах. Це право є надбанням однаковою мірою українців, білорусів, литовців. Тож термін “українське право литовського (польсько-литовського) періоду” є коректним щодо правової реальності українських земель цієї доби.

Кольбенко, Андрій. Звичаєве право Запорізької січі як важливий етап української державності / А. Кольбенко // Право України. – 2020. – № 1. – С.129-140.

Мета статті – з’ясувати вплив звичаєвого козацького права на правосвідомість українців у державотворчих процесах, а також визначити місце та роль Запорозької Січі в українському державотворенні у XVI–XVIII ст.

З’ясовано, що звичаєве право у запорозьких козаків відіграло важливу роль у регулюванні різноманітних суспільних відносин. Воно мало переважно усний характер і передавалося з покоління в покоління. Визнання та дотримання його норм було однією з умов перебування та про живання у козацькому середовищі. Звичаєве право сприяло виробленню особливої козацької правосвідомості, яка ґрунтувалася на гострому відчутті справедливості, рівності, чесності. Військовий стан, у якому майже постійно перебували козаки, вимагав безумовного та чіткого правопорядку і виконання обов’язків кожним із них. До військового стану був підпорядкований і соціально-економічний уклад, який давав змогу забезпечувати козаків усім необхідним. Через це норми звичаєвого права використовувалися у різноманітних сферах регулювання правовідносин: у способах і формах управління козаками та створення управлінських органів, у відносинах козаків між собою та сусідніми народами, а також у громадському житті та побуті. Козаць

ке звичаєве право стало важливим етапом українського державотворення і правотворення. Значним позитивом було те, що українці заявили про себе всьому світові як окрема нація, яка має право на власну державу; значно підвищився рівень національної свідомості тогочасного українського народу; українці здобули досвід державотворення, який міцно вкоренився в історичну пам'ять і став надбанням наступних поколінь борців за Українську державу. Закарбувавшись у людській пам'яті, запорозьке козацтво нагадувало наступним поколінням про славні сторінки наших предків і закликала до подальшої боротьби за національну українську незалежну державу.

Шевчук, Ліліана. Основоположні засади та чинники формування національної правової системи Української козацької держави – Гетьманщини / Л. Шевчук, Т. Шевчук // Право України. – 2020. – № 1. – С.140-159.

Метою статті є спроба підійти до питання аналізу формування національної правової системи в один із важливих періодів її еволюції, а саме в Українській козацькій державі – Гетьманщині не лише з позицій позитивізму, а й “*jus naturale*”, тобто права природного.

Становлення і розвиток національної правової системи Гетьманщини відбувалися на засадах характерних для національних правових систем тогочасних європейських держав, основоположними серед яких є передусім історичність і наступність (спадковість) права. Значний вплив на характер і розвиток національної правової системи Гетьманщини справила європейська правова традиція, зокре ма обумовивши відповідний рівень правової культури Гетьманщини з притаманним їй правовим менталітетом. Її головні елементи, відтворюючи своєрідність і самобутність успадкованої правової культури, були стримуючим чинником на шляху поширення ментально чужої та відсталого за своєю сутністю і змістом російської правової системи.

Система домінуючих правових цінностей Української козацької держави формувалася у доволі складних умовах становлення і розвитку української державності. З середини XVII ст. у національній свідомості українців особливої ваги набувають такі політико-правові цінності-категорії, як свобода особистості, демократія, рівноправність, національна самоідентифікація тощо. Впродовж першої половини 1649 р. українському керівництву вперше в історії української суспільно-політичної думки вдалося сформувати

національну державну ідею створення незалежної держави в етнічних межах України як провідну у визвольних змаганнях народу всіх наступних століть.

На початку XVIII ст. вперше в історії українського права було створено правові основи представницького правління та парламентаризму передусім завдяки появі Конституції П. Орлика 1710 р.

Позитивно вплинула на розвиток національної правової системи Гетьманщини і досить активна її міжнародно-правова діяльність. Українська козацька держава – Гетьманщина стала однією із важливих віх розвитку української державності, а її національно-правова система відобразила сутність і зміст намагань та прагнень українського народу до незалежності й самостійності.

Головко, Олександр. Місце українського права у правових системах Російської та Австрійської (Австро-Угорської) імперій / О. Головко // Право України. – 2020. – № 1. – С.159-180.

Метою статті є історія українського права, української правової традиції під владою Австрійської (Австро-Угорської) та Російської імперій. Специфіка дослідження вимагала застосування поруч із загальнопоширеною методологією звернення до феноменологічного підходу щодо дослідження історико-правових явищ і процесів, доробку німецької історичної школи права, культурологічно-цивілізаційного підходу.

Після остаточної ліквідації автономії України у складі Російської імперії українське право діяло на її території до 1840-х років. Українська правова традиція проявлялася у чинності норм Статуту Великого князівства Литовського, магдебурзького права, місцевому звичаєвому праві. Про його характер свідчить зміст кодифікаційних пам'яток українського права, які не набули чинності: “Зібрання малоросійських прав” 1807 р. та “Звід місцевих законів західних губерній” 1837 р. Звичаєве право стосувалося переважно питань власності, зобов'язань, сімейного та спадкового права. Питання злочинів і покарань врегульовувалися лише окремими нормами звичаєвого права. Обидві імперії прагнули встановити повний контроль за публічно-правовою сферою. Важливу роль відіграв і доробок української національно свідомої інтелігенції, яка досліджувала, зберігала і логічно структурувала українське право.

Терлюк, Іван. Становлення українського національного законодавства у сфері соціально-економічних відносин (1917-1921 роки) / І. Терлюк // Право України. – 2020. – № 1. – С. 180-197.

Проблема становлення українського національного законодавства у сфері соціально-економічних відносин (1917–1921 рр.) завжди залишатиметься актуальною з огляду на повсякчасну потребу історичної легітимізації сучасної Української держави та історичну тяглість між сучасним процесом українського державотворення та українськими національними державними формаціями доби Української революції 1917–1921 рр. Як 100 років тому, так і зараз головна увага українського законодавця зосереджується на законодавчому регулюванні соціально-економічної сфери – земельних і трудових відносин.

Стаття не претендує на емпіричну чи фактологічну вичерпність. Її основна мета – дослідити особливості нормативно-правового регулювання земельних і трудових відносин нової української державності революційної доби як процес закладення основ національного земельного та трудового й соціального законодавства.

Стверджується, що реальний процес вироблення правових основ урегулювання соціально-економічних проблем новітньої української національної державності розпочався щойно після III Універсалу Української Центральної Ради (УЦР). Ним уперше оприлюднено соціальну програму УЦР, визначено орієнтири правової політики проголошеної Української держави, зокрема й у сфері правового вирішення земельного та трудового питань. Спроба законодавчого розв'язання останніх розглядається крізь призму ідеологічних підходів, демонстрованих, з одного боку, обома соціалістичними Українськими Народними Республіками, а з другого – несоціалістичною Українською гетьманською державою. Зокрема, земельне питання досліджується як перебіг законодавчого забезпечення розподілу та перерозподілу землі. З царини земельних відносин аналізуються базові земельні закони УЦР, Директорії та Гетьманату. В основі перших лежали соціалістичні принципи щодо ліквідації приватної власності на землю, її націоналізації тощо, а в другому – визначалися особливості набуття землі у власність різними соціальними категоріями. Автор робить висновок, що гетьманська влада через реалізацію цього закону поставила за мету вирішення суспільно-політичного завдання – створення середнього класу селян-власників, які мали стати її опорою. Наголошується на тому, що фактор праці як один із

соціально-економічних чинників у процесі формування й еволюції правової політики українських національних урядів був контроверсійним, а сама “трудова” – політика малоефективною. Обґрунтовується думка, що законодавче регулювання трудових відносин, яке поєднувалося зі спробами вирішити правовими засобами численні соціальні проблеми, започаткувало ще й українське національне соціальне законодавство. Висловлюється переконання, що загальний стан законодавчого вирішення земельної проблеми й недооцінка гострих питань ефективного законодавчого врегулювання трудових відносин значною мірою позначилися на успіху/неуспіху українців у розбудові власної національної державності.

Тищик, Борис. Розвиток права у Західноукраїнській Народній Республіці (1918-1919 роки) / Б. Тищик // Право України. – 2020. – № 1. – С. 197-212.

У статті проаналізовано становлення у листопаді 1918 р. Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР), з часу проголошення і діяльності якої у 2018–2019 рр. минуло 100 років.

Мета статті – розглянути історичну долю Галичини перших десятиліть ХХ ст. Значну увагу зосереджено на характеристиці особливостей становлення права ЗУНР (прийняття тимчасової Конституції, конституційних законів про громадянство, про державну мову (українську), про встановлення основних засад виборчого права (його загальність, рівність, таємність), про вибори до Галицького Сейму, серії законів із державного права (про структуру центральних і місцевих органів влади й управління, судоустрій країни, створення правоохоронних органів тощо).

Показано, що одним із найважливіших законів, прийнятих Українською Народною Радою (УН Рада), був “Тимчасовий основний закон про державну самостійність українських земель колишньої Австро-Угорської монархії”, який завершив процес конституційного оформлення новоствореної держави. Цей правовий акт забезпечив внутрішню легітимізацію влади та сформулював основні напрями розвитку ЗУНР як суверенної держави. З проголошенням новоствореної держави парламентською республікою було обґрунтовано принципи поділу влади на законодавчу, виконавчу та судову. Територія держави визначалася етнографічними межами проживання українців у складі Австро-Угорської імперії. Зasadничими нормами Тимчасової конституції ЗУНР стало гарантування широких політичних і національних прав

поляків, євреїв та німців. Тимчасовий характер Конституції обґрунтовувався необхідністю організації роботи Сейму республіки, до першочергових обов'язків якого і входило утвердження Основного закону держави.

УН Радою, урядом, державним секретарствами було прийнято ще чимало нормативно-правових актів із різних галузей державно-політичного, соціально-економічного, культурно-освітнього та інших галузей життя новоствореної української держави на західних землях України. Вживалися енергійні організаційні заходи щодо їх реалізації. Щоправда, довше, ніж вісім місяців, проіснувати, розвинутися, зміцнитися ЗУНР не зуміла: при прямій військовій і дипломатичній підтримці країн Антанти її окупувала Польща. Проте створення її правової основи, як і взагалі розвиток права у ЗУНР, заслуговує на увагу та схвалення навіть сьогодні.

Кобилецький, Микола. Вплив магдебурзького права на розвиток місцевого самоврядування в Україні (XIV-XIX століття) / М. Кобилецький // Право України. – 2020. – № 1. – С. 212-225.

У статті проаналізовано вплив магдебурзького права на розвиток місцевого самоврядування в Україні (XIV–XIX ст.). Акцентовано увагу на тому, що магдебурзьке право є однією з найвідоміших систем середньовічного міського права, яка регулювала різноманітні політичні, соціально-економічні та правові відносини того часу. Територіально воно поширювалося у Центрально-Східній Європі, а отже, і на українських землях у Галицько-Волинській державі, а після припинення її існування – на українських землях, що увійшли до складу Польського королівства, Великого князівства Литовського, Речі Посполитої та Російської імперії. Визначальною особливістю застосування магдебурзького права в Україні стало його широке використання органами самоврядування міст Гетьманщини та міста Києва, а також у кодифікації українського права у XVIII – на початку XIX ст. Магдебурзьке право, незважаючи на його широке застосування в Україні, є однією з найменш досліджених тем в українській історико-правовій науці.

Визначено риси міського права, зокрема й магдебурзького, відкритість і гнучкість сприяли його поширенню як просторово, так і ментально. Тому магдебурзьке право є невід'ємною складовою європейської правової цивілізації, європейської правової культури.

Акцентовано увагу на високій адаптованості магдебурзького права до конкретноісторичних умов, соціальних потреб окремих

громад. Конкретно-історичний розвиток принципів магдебурзького права, їхня правова деталізація спричинила до його трансформації, перетворення в українське міське право.

Зазначено, що використовуючи і розвиваючи магдебурзьке право, український народ перебував у єдиному культурно-правовому просторі з іншими європейськими народами, які сьогодні становлять основу європейської спільноти.

Магдебурзьке право в Гетьманщині було загальнодержавним правом, оскільки застосовувалося в адміністративній діяльності міст та міських і козацьких судах, а також під час кодифікації українського права. Магдебурзьке право разом із хелмінським правом, Саксонським Зерцалом, українським звичаєвим правом та нормативно-правовими актами органів влади Гетьманщини стало основними джерелами кодифікації українського права у XVIII – першій половині XIX ст. Це, зокрема, “Процес краткий приказний” 1734 р., “Економіка краткая” 1734 р., “Права, за якими судиться малоросійський народ” 1743 р., “Права малоросійські з книг Статуту, Саксону і Порядку виписаних” 1744–1757 рр., “Суд і розправа в правах малоросійських” 1750 р., “Книга статут и прочне права малоросійские” 1764 р., “Екстракт малоросійських прав” 1767 р., “Екстракт із указів, інструкцій і установлень” 1786 р., “Зібрання малоросійських прав” 1807 р. тощо.

Магдебурзьке право сприяло формуванню в Україні громадянського суспільства, демократизму та регламентувало суспільне життя на підставі правових норм, створювало правову основу для належного функціонування міст. Майже всі українські міста, що перебували у складі Галицько-Волинської держави, Польського королівства, Великого князівства Литовського та Гетьманщини володіли магдебурзьким правом. У середині XVIII ст. міст, що володіли магдебурзьким правом, налічувало близько 1 000. Магдебурзьке право мало значний вплив на розвиток місцевого самоврядування в Україні у XIV–XIX ст.

Рум’янцев, Вячеслав. Витоки, природа влади та правові засади Української держава гетьмана Павла Скоропадського / В. Рум’янцев // Право України. – 2020. – № 1. – С. 225-242.

Українська Держава гетьмана П. Скоропадського стала своєрідною віхою українського державотворення. Її виникнення не впливало із попереднього розвитку і не створювало умов для подальшого процесу державотворення. Тому її оцінка в науковій літературі доволі суперечлива.

З метою визначення витоків Української Держави гетьмана П. Скоропадського слід брати до уваги геополітичну ситуацію того часу, насамперед хід і підсумки Першої світової війни, складну та неоднозначну соціальну та економічну політику Української Центральної Ради (УЦР), яка призвела до кризи в Україні, що сталася на початку 1918 р.

Ставши до влади, гетьман П. Скоропадський мав чітку програму дій. Свою державну діяльність він розпочав із рішучої відмови від соціальної політики УЦР та обіцяв повернути життя в нормальне русло. Усе це в концентрованому вигляді містилося в оголошених 29 квітня 1918 р. “Грамоті до всього українського народу” та “Законах про тимчасовий державний устрій України”. Проте заходів для її реалізації у гетьмана було недостатньо. Присутність в Україні значного військового контингенту Німеччини та Австро-Угорщини стримувала розвиток більшовизму всередині держави і захищала від його проникнення іззовні, що давало змогу гетьманському уряду сконцентруватися на вирішенні нагальних проблем державотворення. Однак надмірні апетити Німеччини та Австро-Угорщини, бажання вирішити за рахунок України свої економічні та продовольчі проблеми обмежували сферу діяльності гетьманського уряду саме цими межами, не дозволяючи йому займатися такими важливими питаннями розбудови держави, як створення власної армії, налагодження роботи апарату управління на місцях тощо.

Стосовно форми Української Держави гетьмана П. Скоропадського зроблено висновок, що це було повернення до історичних традицій козаччини-гетьманату, але за змістом не мало характеру стихійного прориву соціальної енергії. Це був типовий шлях німецького командування, а гетьман послужив ширмою для недопустимої з огляду на умови Брестського договору німецької окупації України. Форма Української Держави була складна й суперечлива. Це була авторитарна, хоча і досить ліберальна форма правління, обмежена як законом, так і часом – до скликання установчого Українського Сейму. Республіканські інституції перемешувалися з ознаками монархічної форми правління.

Основні висновки полягають у тому, що, незважаючи на значну залежність від німців, Українська Держава гетьмана П. Скоропадського мала свої цілі й соціальну базу. Її утворення являло собою спробу консервативних політичних сил загасити полум'я революції, збити хвилю радикальних соціалістичних настроїв, силою державної влади та поміркованих реформ ввести

соціальне життя у межі правових норм, відстояти право приватної власності.

Гончаренко, Володимир. Повноваження найвищих органів державної влади та управління України в галузі законотворчості у період перебудови (1985-1991 роки) / В. Гончаренко // Право України. – 2020. – № 1. – С. 242-261.

Метою статті є висвітлення процесу поступового розширення повноважень найвищих органів державної влади й управління Української Радянської Соціалістичної Республіки (УРСР) у галузі законотворчості, зокрема, що забезпечувало високий рівень її суверенізації і мотивувало республіку, у підсумку, до проголошення незалежності.

У результаті аналізу норм Конституції СРСР 1977 р. і Конституції УРСР 1978 р. з'ясовано, що союзні державні органи влади й управління на початку перебудови були наділені надзвичайно широкими повноваженнями для створення розгалуженої системи союзного законодавства, яким регулювалися майже всі сфери державного, господарського, соціально-культурного будівництва в країні. Союзним республікам, зокрема й УРСР, мало що залишалося для нормотворчої діяльності на республіканському рівні. Окреслені норми союзної і республіканської конституцій, за допомогою яких забезпечувалося верховенство союзної нормативної бази і недопущення будьякого відхилення законодавства УРСР від вимог законодавства СРСР. Спеціально акцентується увага на ст. 71 Конституції УРСР, в якій безапеляційно наголошувалося, що закони СРСР вважалися обов'язковими на території УРСР. Доведено, що конституційно забезпечене верховенство союзного законодавства закономірно призвело до дії на території УРСР величезної кількості різноманітних за своєю юридичною природою союзних законодавчих актів, зокрема Основ законодавства СРСР і союзних республік з усіх найголовніших галузей права. Експансія союзного законодавства на територію України не припинялася практично до самого розпаду СРСР.

Обґрунтовано, що з розгортанням демократичних процесів в умовах поглибленої перебудови ставала очевидною необхідність відмови від сталінської моделі союзної держави і переведення її у статус дійсно федеративної з подальшим розширенням прав союзних республік, зокрема й у галузі законотворчості. Аналізується зміст Закону СРСР «Про розмежування повноважень між Союзом

РСР і суб'єктами федерації". Доводиться, що цим нормативно-правовим актом московське союзне партійно-державне керівництво намагалося проводити політику начебто удосконалення взаємовідносин між СРСР в особі його найвищих органів державної влади й управління і союзними республіками, а насправді здійснювало політику збереження широких повноважень зазначених органів, зокрема і в законотворчій сфері.

У дослідженні з'ясовано, що в умовах перебудови тогочасне кремлівське керівництво, вимушене здійснювати тактику лавірування при вирішенні міжнаціональних відносин, вирішило продемонструвати свою спроможність забезпечити можливість реалізації союзними республіками їх конституційного права на вихід із СРСР. Вихід же УРСР зі складу СРСР означав би повну відмову республіки від союзного законодавства. У статті аналізується Закон СРСР "Про порядок вирішення питань, пов'язаних з виходом союзної республіки з СРСР" й обґрунтовується висновок, що реалізувати Україні відповідно до цього Закону своє право на вихід із СРСР було практично неможливо.

Наголошується, що після прийняття 16 липня 1990 р. Декларації про державний суверенітет України почалося активне дистанціювання України від союзного центру за всіма напрямками державного будівництва, що знаходило своє відображення у змінах і доповненнях Конституції УРСР і логічно завершилося прийняттям Верховною Радою УРСР 24 серпня 1991 р. історичного документа – Акта проголошення незалежності України, яким крім незалежності країни проголошувалося і створення самостійної української держави – України.

Під час дослідження проаналізовано Закон України "Про правонаступництво України" і постанову Верховної Ради України "Про порядок тимчасової дії на території України окремих актів законодавства Союзу РСР", за допомогою яких відкривався шлях, так би мовити, до демонтажу в незалежній Україні союзного законодавства, яке впродовж багатьох років домінувало в республіці, що утримувалася у лещатах держави під назвою "СРСР", в якій панувала адміністративно-командна система управління.

Право України. – 2020. – № 2.

Панов, Микола Доктрина кримінального права України: значення для науки і практики кримінального законотворення

та правозастосування / М. Панов // Право України. – 2020. – № 2. – С. 11-16.

Баулін, Юрій. Завдання вітчизняної кримінально-правової науки в умовах реформування кримінального законодавства України / Ю. Баулін, В. Тацій // Право України. – 2020. – № 2. – С. 17-30.

У статті висвітлено основні завдання вітчизняної кримінально-правової науки в умовах реформування кримінального законодавства України. Відповідно до Указу Президента України “Питання Комісії з питань правової реформи” у складі цієї комісії утворена робоча група з питань розвитку кримінального права, перед якою поставлено завдання – оновити кримінальне законодавство України. Згідно з цим завданням робоча група опрацьовує три кодекси про відповідальність за публічні правопорушення, а саме: Кримінальний кодекс, Кодекс про проступки і Кодекс про адміністративні порушення. Важливою умовою виконання цього завдання є наукове забезпечення законопроектної роботи.

Основні результати дослідження полягають у формулюванні та обґрунтуванні 17 напрямів наукових досліджень для якісного наукового забезпечення підготовки нових кодексів. Серед яких: забезпечення кримінологічної, соціальної та міжнародноправової відповідності нового кримінального законодавства України сучасним викликам злочинності; дослідження проблем відповідності кримінального законодавства вимогам Конституції України; забезпечення відповідності змістовного наповнення кримінально-правових норм потребам демократичного суспільства; забезпечення науковими дослідженнями обґрунтування змін до майбутнього Кримінального кодексу України, пов'язаних із відмовою від положень, які не відповідають вимогам сучасності; створення концепції та її втілення у тексти законів щодо відповідальності за публічні правопорушення; дослідження корупційних ризиків при встановленні та застосуванні кримінального закону; дослідження захисту інтересів потерпілого від злочину; запровадження широкого застосування покарань (стягнень), не пов'язаних з ув'язненням, а саме альтернативних заходів і, перш за все, інституту пробації.

У висновку зазначається, що концентрація зусиль науковців на визначених напрямках наукових досліджень дасть змогу підготувати майбутнє законодавство про відповідальність за публічні правопорушення, яке відповідатиме викликам сучасності.

Панов, Микола. Загальна теорія науки кримінального права: проблеми обґрунтування і формування / М. Панов // Право України. – 2020. – № 2. – С. 31-51.

Стаття присвячена розробленню недослідженої досі проблеми загальної теорії науки кримінального права, під якою пропонується розуміти теорію кримінальної відповідальності. Розглядаються емпіричні і теоретичні основи обґрунтування цієї теорії, які одночасно слугують складовими формування її змісту. Акцентується увага на важливому методологічному значенні теорії кримінальної відповідальності як загальної теорії, для окремих (спеціальних або приватних) теорій кримінального права, для науки кримінального права загалом і, таким чином, визначається її потенційний вплив на практику кримінального права – кримінальне правотворення і правозастосування.

Метою статті є обґрунтування і формування загальної теорії науки кримінального права (якою визнається теорія кримінальної відповідальності) як методологічної основи окремих (спеціальних чи приватних) теорій науки кримінального права загалом, з'ясування її впливу на кримінальне законотворення і на практику застосування чинного кримінального законодавства.

Наука кримінального права являє собою доволі складну, але водночас упорядковану систему знань у сфері кримінально-правового регулювання. Центральним елементом цих знань є наукові теорії як найбільш розвинені і досконалі форми їх організації, оскільки включають до свого змісту такі, обумовлені предметом науки, важливі й необхідні елементи пізнання, як ідеї, гіпотези, концепції, методологію, понятійний апарат тощо, інтегрують їх і забезпечують отримання цілісного уявлення про суттєві зв'язки та закономірності системного й цілісного об'єкта пізнання. У науці кримінального права розроблено низку окремих теорій відносно різних актуальних проблем: підстави кримінальної відповідальності, поняття злочину, складу злочину і його елементів, покарання, незакінченого злочину, співучасті у злочині, окремих інститутів Особливої частини кримінального права тощо. Ці теорії присвячені вирішенню, безумовно, важливих, але все ж окремих проблем, а тому мають спеціальний (відокремлений або приватний) характер. Причому вони не спиралися на загальну теорію науки кримінального права, яка ще не була і не є нині предметом дослідження. Вказана методологічна обмеженість цих приватних теорій, безперечно, негативно вплинула на їхню повноту, обґрунтованість та отримані результати.

Під загальною теорією науки кримінального права пропонується розуміти теорію кримінальної відповідальності, яка органічно пов'язана майже з усіма інсти тутами і категоріями кримінального права, понятійним апаратом науки загалом. Розроблення цієї теорії здійснюється шляхом аналізу емпіричних (системи кримінально-правових норм, що становлять зміст інституту кримінальної відповідальності) і теоретичних (категорії “кримінальна відповідальність” та підпорядкованих їй системи понять і юридичної термінології) підстав як необхідних передумов її формування. Причому ці підстави розглядаються як необхідні складові змісту теорії, що перебувають у діалектичній єдності.

На підставі дослідження визначаються основні риси теорії кримінальної відповідальності, що становлять її зміст як загальної теорії науки кримінального права, підкреслюється її методологічне значення для окремих (спеціальних або приватних) теорій науки, з'ясовується її вплив на науку та практику кримінального права – кримінальне правотворення і правозастосування.

Фріс Павло. Кримінально-правова ідеологія і кримінально-правова політика / В. Навроцький // Право України. – 2020. – № 2. – С. 52-66.

Ситуація, що склалася із чинним кримінальним законодавством України, повинна бути визначена не інакше, як кризова. Кількість змін та доповнень до чинного Кримінального кодексу України за 18 років сягнула критичної межі. Водночас слід визнати, що дуже часто ці зміни та доповнення обумовлені вузькоклановими, політичними, кон'юнктурними інтересами, часто є непродуманими, такими, що не тільки не сприяють вирішенню питань боротьби із посяганнями на найважливіші суспільні відносини, блага та інтереси, а й, навпаки, завдають шкоду цій діяльності.

На жаль, за роки існування незалежної Української держави не була створена національна ідея загалом, не сформована національна ідеологія, незважаючи на те, що у 1991 р. відбулася зміна суспільно-економічної формації, яка обумовлювала таку необхідність. Як наслідок, не була сформована національна правова ідеологія і така її складова, як кримінально-правова ідеологія. Тому чинне кримінальне законодавство України зберігає ідеологічні нашарування, які були притаманні кримінальному праву Української Радянської Соціалістичної Республіки, воно залишається великою мірою побудованим на кримінально-правовій ідеології часів існування Радянського Союзу.

Усе це спричинено тим, що в основі сучасної національної кримінально-правової політики немає національної кримінально-правової ідеології та кримінально-правової доктрини і концепції.

Кримінально-правова ідеологія, яка являє собою складову (елемент) правової ідеології загалом, зі свого боку, є елементом кримінально-правової правосвідомості. Вона – комплекс систематизованих, скоординованих кримінально-правових ідей, теорій, концепцій, положень та принципів, що перебувають між собою у відповідному підпорядкуванні і мають на меті формування бажаного для суспільства (окремої соціальної групи) кримінального законодавства, практики його застосування, формування у кримінально-правовій правосвідомості позитивної оцінки кримінально-правової боротьби зі злочинністю, обґрунтованих вимог до її вдосконалення. Кримінально-правова ідеологія – це самостійний політико-правовий феномен, який виконує функцію визначення ролі та меж поширення кримінального права в питанні унормування поведінки членів суспільства в їх підпорядкуванні найважливішим загальновизнаним правилам поведінки, цінностям та інтересам.

Метою статті є розроблення підходів до розуміння кримінально-правової ідеології, її місця в системі правової політики, поняття і місця кримінально-правової доктрини в структурі кримінально-правової ідеології, поняття ідеології кримінально-правової політики та засад формування концепції кримінального законодавства України.

Загиней-Заболотенко Зоя. Невизначеність vs визначеність кримінального законодавства України / З. Загиней-Заболотенко // Право України. – 2020. – № 2. – С. 67-80.

Визначеність vs невизначеність кримінального закону України є важливою проблемою сьогодення. Одним із завдань оновлення кримінального законодавства України є з'ясування оптимального рівня визначеного та невизначеного контенту у тексті Кримінального кодексу України (КК України).

Метою статті є встановлення співвідношення невизначених і визначених формулювань у тексті КК України та обґрунтування того, які з них доцільно використовувати у ньому. Для досягнення цієї мети поставлено такі завдання: 1) охарактеризувати основні проблеми встановлення співвідношення між визначеним і невизначеним у тексті нормативно-правових актів у наукових підходах, зокрема й зарубіжної правової доктрини, а також у

практиці Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ); 2) виокремити об'єктивні та суб'єктивні причини існування невизначених формулювань у тексті КК України, навести конкретні приклади невизначеного контенту у чинному КК України; 3) дослідити можливість існування невизначеного контенту у тексті КК України.

Основні наукові результати полягають у такому: погляди у зарубіжній правовій доктрині відносно співвідношення визначеного та невизначеного у законодавстві здебільшого полягають у розумному балансі між вказаним вище контентом; в окремих рішеннях ЄСПЛ міститься вказівка на пропорційність визначеного та невизначеного у будь-якому законі; встановлюючи співвідношення невизначеного та визначеного у тексті КК України, доцільно вести мову не про усунення, а про оптимізацію невизначеності; правова невизначеність кримінально-правових норм обумовлюється як об'єктивними, так і суб'єктивними причинами; виокремлено таку якісну характеристику кримінально-правових норм, як ступінь їхньої визначеності; до невизначеного контенту віднесено оцінні поняття, відкриті переліки, дискреційні повноваження органів держави у кримінально-правових відносинах, латентність тексту КК України, юридичні фікції, юридичні презумпції; досліджено, що невизначеність можуть породжувати й формалізовані положення КК України, наприклад, казуїстичні переліки.

Навроцький, Вячеслав. Наскрізні та відособлені поняття кримінального права України / В. Навроцький // Право України. – 2020. – № 2. – С. 81-96.

Метою статті є аналіз того, чому в українському кримінальному праві виникає ситуація, за якої порушується вимога одностайності термінології, що є причиною такого явища та показ на реальних прикладах того, як до його існування прикладається законодавство, правозастосовна практика та теорія кримінального права України. Вивчення проблеми має призвести до формулювання конкретних пропозицій щодо забезпечення термінологічної єдності у кримінальному праві.

Відзначається позитивна роль наскрізних кримінально-правових понять і вказується на їхні функції у кримінальному праві. Такі поняття, зокрема, підтверджують тяглість (наступність, послідовність, неперервність) законодавства, правозастосовної практики, теорії кримінального права; свідчать про стабільність правової системи; є показником якості законодавства; демонструють системність кримінального законодавства, є

передумовою систематичного тлумачення кримінального закону; забезпечують правову визначеність у правозастосуванні; спрощують вивчення кримінального права.

Констатується недолугість ситуації, коли правила, відповідно до яких однакові поняття позначають однаковими термінами, не дотримуються та виникають відособлені кримінально-правові поняття. Вказується на її відмінність від тієї, яка виникає при формуванні так званих автономних понять у практиці Європейського суду з прав людини. Звертається увага на те, що про існування відособлених понять можна говорити лише в контексті їхнього порівняння з наскрізними.

Зроблено висновок, що відособленими поняття можуть стати принаймні з трьох підстав: 1) унаслідок дій законодавця; 2) через позицію практики; 3) як результат теоретичних досліджень. Так чи інакше – це наслідок волюнтаризму та неналежного врахування значення відповідних наскрізних понять, що підтверджується аналізом конкретних прикладів.

Сформульовані пропозиції, спрямовані на недопущення появи відособлених понять у кримінальному праві України, зокрема, шляхом створення словника, лише з використанням якого мають формуватися статті кримінального закону.

Музика, Анатолій. Про кримінально-правові ризики: загальний огляд проблеми / А. Музика // Право України. – 2020. – № 2. – С. 97-118.

Проблема ризиків як соціального феномена не є новою для будь-якої держави, суспільства, науки чи сфери практичної діяльності. Утім, у вітчизняному правознавстві ця проблема дотепер залишається малодослідженою, а в кримінально-правовій доктрині – ще чекає на своїх розробників. При цьому не беруться до уваги праці, присвячені дослідженню відомої обставини, що виключає злочинність діяння (ст. 42 Кримінального кодексу України). Кримінально-правові ризики як предмет ініційованого дослідження – багатовекторний і має інший масштаб, що зумовлює відмінний зміст і рівень пізнання ризиків як системного явища у кримінальному праві (законодавстві й доктрині), слідчій та судовій практиці.

Мета статті – сформулювати загальне уявлення про кримінально-правові ризики. Обґрунтовано концепт про те, що будь-які кримінально-правові ризики можуть існувати лише на рівні законодавства і правозастосування.

Доцільно виділяти кримінально-правові ризики в широкому та вузькому значенні. У широкому – це ризики: 1) як ті, що породжені кримінальним законом, так і ті, що виникають через правове регулювання (або його відсутність), зокрема у кримінально-процесуальних, кримінально-виконавчих та оперативнорозшукових відносинах (чи навпаки – породжуються ухваленням/скасуванням, наприклад, кримінального процесуального або кримінально-виконавчого закону); йдеться, окрім того, про правове регулювання, що здійснюється не обов'язково законами, а й іншими нормативно-правовими актами, інколи – несвоєчасне ухвалення, або ж відсутність уваги чи неналежне реагування суб'єкта нормотворення, у разі явної необхідності регулювання певних суспільних відносин; 2) ризики, що виникають у сфері юридичної практики – застосування/незастосування норм, зокрема кримінального права і кримінального процесу, кримінально-виконавчого права, адміністративного права і процесу, митного права, а також у сфері оперативнорозшукової діяльності.

Ризики у вузькому значенні – ті, що породжені винятково кримінальним законом (пов'язані з його ухваленням, скасуванням, зміною, доповненням) та (або) його застосуванням/незастосуванням на практиці. Змістом таких ризиків не охоплюється аналіз та врахування впливу як фактору ризиків відповідного кримінального закону на правові відносини, що зазначені вище.

Кримінально-правові ризики в широкому розумінні (якщо вони хоча б якось стосуються кримінальних правовідносин), до певної міри охоплюють інші види ризиків; їх розмаїття відображає, конкретизує специфіку вияву кримінальноправових ризиків. Це стосується, наприклад, інтерпретаційних ризиків (легальних, судових, доктринальних), корупційних, кримінально-процесуальних, криміналістичних і кримінально-виконавчих ризиків, ризиків в оперативно-розшуковій діяльності та митній сфері, політичних ризиків. Проте слід мати на увазі, що всі види ризиків (це стосується і кримінально-правових) не існують у чистому вигляді. Їхня самостійність є відносною.

Очевидно, особливим видом ризиків у кримінальному праві є підстави визнавати глобальні кримінально-правові ризики (поряд із ними допустимо виокремлювати міжнародні кримінально-правові ризики).

На думку автора, кримінально-правові ризики – це усвідомлена особою, за умов невизначеності, ймовірність небезпеки (настання небажаних, зокрема суспільно небезпечних наслідків у сфері

кримінальних правовідносин) у разі ухвалення чи відмови від ухвалення нею відповідного рішення для досягнення суспільно корисного результату. Проілюстровано конкретний вияв кримінально-правових ризиків на законодавчому рівні. Окреслено перспективний розвиток пізнання проблеми кримінальноправових ризиків.

Хавронюк, Микола. Проступок, його сутність і порядок досудового розслідування та судового розгляду: новітні середньоазійські підходи, порівнюючи з уже відомими / М. Хавронюк // Право України. – 2020. – № 2. – С. 119-137.

Досліджується проблема визначення поняття проступку як виду правопорушення, відмінного від злочину, та адміністративного правопорушення у контексті Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень”.

У статті здійснюється порівняльний аналіз підходів до визначення проступку, які були застосовані на зламі ХХ ст. у пострадянських державах Балтії, пізніше – в окремих пострадянських середньоазійських державах, а також тих, що були застосовані як у чинному кримінальному процесуальному законодавстві України, так і в проєктах законів щодо його зміни. Визначено, що підставою для виділення проступків як окремого виду правопорушення є тільки його відмінна від злочину й адміністративного правопорушення правова природа: це діяння, яке, з одного боку, не спричинює значної чи тяжкої шкоди в розумінні Кримінального кодексу України і не створює загрози спричинення тяжкої шкоди, а з другого – не є управлінським за своєю суттю.

Оскільки проступки є окремим видом правопорушення, то відповідальність за них має бути передбачена окремим законом. Можливість спрощення відповідної процедури залежить від певних факторів, зокрема: вчинення діяння в умовах очевидності, коли факт вчинення діяння та особа, яка його вчинила, є явними; за вчинення діяння призначається судове стягнення (покарання), яке особа може відбутися без розірвання соціальних зв'язків і без надзвичайних обтяжень для неї; заперечення особою очевидності правопорушення і відмова від виконання стягнення (покарання) створює для неї серйозний ризик бути засудженою у загальному порядку до більш серйозного стягнення (покарання); потерпілий готовий до примирення, адже завдана йому майнова і моральна шкода відшкодована повністю чи частково, – вони схилиють особу

до визнання вини, незаперечення доказів, відшкодування шкоди потерпілому і примирення з ним. У законодавстві України може бути передбачено принаймні три окремих порядки розслідування і судового розгляду проступків.

Борисов, Вячеслав. Склад злочину та місце потерпілого в його структурі / В. Борисов // Право України. – 2020. – № 2. – С. 138-150.

Вчення про склад злочину займає провідне місце в системі знань про злочин, утворення і застосування норм Кримінального кодексу України (КК України), кримінальну відповідальність та її підставу тощо. Серед проблем, пов'язаних із дослідженням складу злочину, методологічно важливими є питання щодо утворення понять, пов'язаних зі складом злочину та його структурою. У межах останнього питання особлива роль відводиться потерпілому від злочину, поняття якого є міждисциплінарним та закріплене у Кримінальному процесуальному кодексі України (КПК України) терміном “потерпілий” (ст. 55 КПК України та ін.).

Мета статті полягає у характеристиці поняття “склад злочину” як правового явища – продукту розумової діяльності суб'єкта пізнання, що має вихідним матеріалом реально існуючу систему ознак, яка пізнається і використовується у практичній діяльності. Зазначається, що склад злочину являє собою логіко-правову модель, яка складається із укрупнених чотирьох елементів: об'єкта, об'єктивної сторони, суб'єктивної сторони і суб'єкта злочину. Зі свого боку кожен із цих елементів має свою специфічну структуру, критерієм формування якої, як і всього складу злочину, є “ознака злочину”.

Відповідно до логічної характеристики класу предметів зроблено поділ складів злочину на загальну модель складу злочину (родове поняття) та видові моделі (видова модель складу злочину умисного вбивства, умисного тяжкого тілесного ушкодження, захоплення заручників тощо). Зазначено, що при вчиненні злочину юридичне значення має саме фактичний склад злочину – сукупність об'єктивних і суб'єктивних, а також необхідних і достатніх ознак, які встановлюються згідно з конкретним учиненим суспільно небезпечним діянням.

У теорії кримінального права ознаку потерпілого від злочину відносять до факультативних ознак загальної моделі складу злочину, незважаючи на те, що потерпілий від злочину є в усіх випадках вчинення суспільно небезпечного діяння. Законодавець, формулюючи норму Особливої частини КК України, далеко не

завжди робить вказівку на потерпілого або має його на увазі як ознаку злочину. Як обов'язкова ознака потерпілий від злочину притаманний лише окремим видам злочинів.

Звернуто увагу на те, що в КК України відсутнє визначення потерпілого від злочину. Таке визначення легально закріплено у ч. 1 ст. 55 КПК України, яке, на думку автора, за правовою природою належить до класу матеріально-правових понять, а тому його треба використовувати при застосуванні норм як кримінального процесуального законодавства, так і законодавства про кримінальну відповідальність. Зазначено, що поняття “потерпілий від злочину”, наведене законодавцем у певних нормах КК України, не може виходити за легальні межі, а тому це можуть бути лише фізичні або юридичні особи. Зроблено висновок, що інші різновиди потерпілих (етнічні або соціальні групи, держава тощо), які виділяє теорія кримінального права, можуть бути предметом прикладного застосування закону про кримінальну відповідальність лише на рівні кримінально-правової характеристики, тобто коли у зв'язку із вчиненням злочину виникають питання комплексної оцінки ступеня тяжкості вчиненого.

За термінологією, що була введена 13 квітня 2012 р. із прийняттям нового КПК України, поняття “склад злочину” змінено на “склад кримінального правопорушення”, яке поступово стало використовуватися у сучасній науковій літературі з кримінального права. 22 листопада 2018 р. поняття “склад кримінального правопорушення” було уведено Законом України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень” у КК України. Однак на час підготовки статті новели цього Закону ще не набули чинності. Відповідно до ст. 12 КК України в редакції Закону цим поняттям будуть охоплюватися два різновиди кримінальних правопорушень – кримінальні проступки і злочини. Водночас, враховуючи багатовікову історію становлення у науковому просторі поняття “склад злочину”, у статті воно використовується як ключове при висвітленні поглядів науковців на становлення і розвиток його змісту та місце в структурі потерпілого від злочину.

Стрельцов, Євген. Підстава кримінальної відповідальності потребує законодавчого закріплення / Є. Стрельцов, Н. Мирошниченко // Право України. – 2020. – № 2. – С. 151-163

Завдання Кримінального кодексу України (КК України) – правове забезпечення охорони прав і свобод людини та громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від злочинних посягань, забезпечення миру і безпеки людства, а також запобігання злочинам (ч. 1 ст. 1). Для здійснення цього завдання КК України визначає, які суспільно небезпечні діяння є злочинами та які покарання застосовуються до осіб, що їх вчинили (ч. 2 ст. 1). Відбувається це завдяки притягненню такої особи до кримінальної відповідальності. Підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад злочину, передбаченого КК України (ч. 1 ст. 2). Таким чином, склад злочину (з 1 липня 2020 р. – склад кримінального правопорушення) є одним з основних, якщо не основним інститутом кримінального законодавства, який “запускає” весь механізм реалізації кримінальної відповідальності та втілює виконання завдань кримінального законодавства. Склад злочину, як відомо, включає в себе чотири елементи: об’єкт, об’єктивну сторону, суб’єкт і суб’єктивну сторону, наявність яких потрібно обов’язково встановити у діяннях конкретної особи, щоб визнати їх злочинними. Відсутність хоча б одного з цих елементів у діяннях конкретної особи (у формальному або якісному вигляді) не дає змоги вважати, що в діяннях особи присутній склад злочину, і тим самим неможливо ставити питання про притягнення її до кримінальної відповідальності. Таке принципове значення складу злочину, його визначення, застосування, складності, які при цьому виникають, постійно роблять наукові дослідження інституту не тільки актуальними, а й необхідними, що відображається у багатьох дослідженнях українських науковців. Тобто в доктринальному значенні поняття складу злочину, його елементів, ознак тощо мають необхідні наукові напрацювання. Водночас визначення складу злочину та його елементів не мають необхідного рівня законодавчого закріплення. Так, у чинному КК України мають законодавче визначення тільки декілька елементів складу злочину, а загального визначення поняття складу злочину та всіх його елементів немає. У зв’язку з цим у статті досліджується зазначена проблема й обґрунтовуються положення щодо закріплення у КК України складу злочину (з 1 липня 2020 р. – кримінального правопорушення) та його елементів.

Батиргарєєва, Владислава. Вплив установ виконання покарань і попереднього ув'язнення на криміногенну ситуацію в Україні / В. Батиргарєєва, А. Бабенко // Право України. – 2020. – № 2. – С. 164-183.

Метою статті є доведення шляхом математичного аналізу із відображенням на відповідних картах залежності таких параметрів, як установи виконання покарань і попереднього ув'язнення, зокрема, їх кількість, з одного боку, та інтенсивність злочинності загалом окремих її видів – з другого боку, у розрізі конкретних адміністративно-територіальних одиниць.

З'ясовано, що між кількістю установ виконання покарань в області і загальною кількістю вчинених злочинів коефіцієнт кореляції становить 0,98, а коефіцієнт кореляції із рецидивними злочинами – 0,99. Тобто цей показник наближається до одиниці, що свідчить про стійкий зв'язок, а також про наявність сильної кореляційної залежності між наведеними показниками. При цьому робиться висновок, що найвища інтенсивність загальної та рецидивної злочинності спостерігається у східних, південних і центральних регіонах України, що корелює з розміщенням значної кількості місць несвободи саме у цих місцевостях. Наголошується, що виявлена залежність стає особливо помітною у розрізі міст та районів окремих областей.

Особливу увагу у статті приділено основним передавальним ланкам кримінального зараження певних регіонів. До таких, зокрема, належать: концентрація кримінальних елементів у районах розміщення установ виконання покарань, що звільнилися з місць позбавлення або обмеження волі; кримінальна субкультура як матеріальний і духовний субстрат злочинної ідеології; установлення протиправних, “виробничих” зв'язків місцевого населення з установами виконання покарань. Крім того, наводяться деякі аргументи щодо повернення до Кримінального кодексу України поняття особливо небезпечного рецидивіста, адже лише невідворотність покарання та тривала ізоляція подібних осіб може захистити суспільство від все нової і нової кримінальної загрози з їхнього боку та обмежити вплив, який вони чинять на нестійких членів суспільства у разі свого перебування на свободі.

Дудоров, Олександр. Концепт “вік сексуальної згоди” за міжнародним кримінальним правом і кримінальним правом України / О. Дудоров, К. Задоя // Право України. – 2020. – № 2. – С. 184-197.

Метою статті є критичне осмислення нинішнього стану реалізації в Україні конвенційного концепту “вік сексуальної згоди” та з’ясування перспектив цього критерію визначення меж злочинної поведінки у сексуальній сфері, зокрема, в контексті співвідношення положень зазначених конвенцій.

Доведено, що притаманний чинному КК України спосіб запровадження концепту “вік сексуальної згоди” характеризується низкою вад, серед них: 1) встановлена градація віку потерпілого хоч і дає змогу диференціювати кримінальну відповідальність за вчинення дій сексуального характеру щодо дітей, але зі ст. 18 Лансаротської конвенції не впливає; 2) оптимальність закріплення 14-річного віку у ч. 4 ст. 152 і ч. 4 ст. 153 КК України не виглядає безспірною. Відсутність належного обґрунтування притаманна і 16-річному віковому критерію, який фігурує у ч. 1 ст. 155 КК України; 3) використання у ч. 1 ст. 155 КК України звороту “природні або неприродні статеві зносини” не лише порушує правило єдності законодавчої термінології в межах розділу IV Особливої частини КК України, а й не відповідає наскрізному конвенційному поняттю “діяльність сексуального характеру з дитиною”; 4) оновлену ст. 155 КК України всупереч думці розробників відповідного законопроекту немає підстав визнавати виконанням ст. 18 Лансаротської конвенції щодо встановлення “віку сексуальної згоди”. Оскільки попередня редакція ч. 1 ст. 155 КК України і чинна редакція цієї кримінально-правової норми описують різні типи поведінки, між ними відсутня правова наступність; 5) оновлені відповідно до Стамбульської конвенції статті 152 і 153 КК України, хоч і втілюють аналізований концепт, не беруть до уваги вимогу ч. 3 ст. 18 Лансаротської конвенції щодо впливу на кримінальну відповідальність за сексуальну діяльність різниці у віці учасників такої діяльності.

Встановлено, що основна тенденція у досліджуваній сфері, яка знайшла відоб-раження у Стамбульській конвенції як більш сучасному порівняно з Лансаротською конвенцією документі, полягає в запровадженні кримінальної відповідальності за будь-яку сексуальну поведінку, здійснювану за відсутності добровільної згоди потерпілої особи. Це уможлиблює висунення для фахового обговорення доктринального підходу, який полягає у відмові від прямого (текстуального) відображення у КК України концепту “вік сексуальної згоди”. Йдеться про те, що роль криміноутворювальної ознаки і в цьому разі відіграло не недосягнення потерпілою особою певного віку, визначеного у законодавчому порядку, а відсутність добровільної згоди потерпілої особи, як це і притаманно

сексуальному насильству у сенсі Стамбульської конвенції. Показано, що це дало б змогу, крім іншого, врахувати традиційну для вітчизняної судової практики і засновану на використанні поняття психічної безпорадності юридичну оцінку статевого акту з малолітньою особою та іншого сексуального проникнення в тіло такого потерпілого.

Харитонов, Сергій. Зміцнення військового правопорядку та окремі питання вдосконалення кримінального законодавства України / С. Харитонов // Право України. – 2020. – № 2. – С. 198-209.

Оборона України, захист її суверенітету, недоторканності та територіальної цілісності від агресивних посягань, забезпечення державної безпеки є справою держави, суспільства та всього народу України, що знайшло чітке закріплення у статтях 17, 65 Конституції України. Ця діяльність держави та суспільства загалом є правом усіх суб'єктів суспільного буття і кожного з них окремо, якому одночасно відповідає їх конституційний обов'язок. Цей обов'язок доцільно поділити на загальний – держави, суспільства і кожного громадянина України та спеціальний, який притаманний окремим суб'єктам, а саме: Збройним Силам України (ЗСУ), Службі безпеки України, Державній прикордонній службі України, Національній гвардії України, Державній спеціальній службі транспорту, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України та іншим військовим формуванням, утвореним відповідно до законів України. У сутності й взаємодії ці суб'єкти становлять воєнну організацію України.

Для забезпечення належного функціонування воєнної організації та виконання завдань, які ставляться перед нею, держава створює фундаментальну нормативноправову базу, що визначає спеціальний правовий режим, щодо прав та обов'язків структурних одиниць цієї організації. Основою правового режиму є військова дисципліна та військовий правопорядок.

Цей правовий режим реалізується через систему відповідних засобів: організаційних, економічних, правових. Серед останніх засоби кримінально-правового регулювання суспільних відносин у сфері кримінальної відповідальності за військові злочини, що мають загальнопревентивний (спеціальнопревентивний), виховний та каральний характер, відіграють суттєве значення. Саме кримінально-правова охорона суспільних відносин у сфері несення військової служби сприяє існуванню належної військової дисципліни та правопорядку у військових підрозділах, що слугує необхідним

підґрунтям для забезпечення боєздатності цих підрозділів і загалом утво рюють стан обороноздатності та захищеності держави. У сучасних умовах, коли Україна пере буває, по суті, у стані збройного конфлікту, це значною мірою впливає на стан злочинності в різноманітних сферах життєдіяльності держави, зокрема й у ЗСУ та інших військових формуваннях, створених відповідно до законодавства. Статистичні дані Генеральної прокуратури України свідчать, що останнім часом, починаючи з 2014 р., спостерігаються тенденції зростання кількості злочинів проти встановленого порядку несення військової служби (військових злочинів), що, безперечно, негативно впливає на забезпечення обороноздатності та національної безпеки України, здатності воєнної організації України адекватно реагувати на будь-які акти ворожих дій із боку інших держав. Злочини проти порядку несення військової служби мають питому вагу в масиві всієї злочинності в Україні. Зрозуміло: якщо не вживати заходів, здатних суттєво вплинути на військову злочинність для стабілізації ситуації у сфері військового правопорядку та військової дисципліни, це створить серйозну загрозу для національної безпеки України.

Мета статті – запропонувати внесення належних змін до змісту деяких статей чинного Кримінального кодексу України, які встановлюють кримінальну відповідальність за вчинення військових злочинів.

Попова, Анастасія. Торгівля валютними цінностями як вид професійної фінансової діяльності / А. Попова // Право України. – 2020. – № 2. – С. 215-227.

Метою статті є аналіз співвідношення торгівлі валютними цінностями і валютних операцій, категорій “торгівля” та “обмін”. На підставі виділених основних ознак запропонувати визначення торгівлі валютними цінностями. Класифікувати зазначений вид професійної фінансової діяльності за різними критеріями.

Зроблено висновок, що торгівля валютними цінностями є формою обміну валют ними цінностями, яка здійснюється за допомогою укладення відповідних договорів купівлі-продажу; категорії “валютні операції” і “торгівля валютними цінностями” співвідносяться як ціле і частина, оскільки згідно з чинним законодавством торгівля валютними цінностями виділяється як складова валютних операцій. Виявлено недолік законодавчого регулювання господарських відносин на валютному ринку в частині

закріплення переліку валютних цінностей, який розширюється на підзаконному рівні.

У результаті проведеного аналізу основних ознак торгівлі валютними цінностями запропоновано визначати цю правову категорію як професійну фінансову діяльність банків і небанківських установ щодо обміну валютних цінностей у готівковій та (або) безготівковій формі (для банківських металів – із або без фізичної поставки) шляхом укладення переважно договорів купівлі-продажу на валютному Україні та на міжнародних валютних ринках.

Авторка зробила висновок, що торгівля валютними цінностями є окремим видом професійної фінансової діяльності, що характеризується наявністю притаманних їй кваліфікуючих ознак: особливий (обмежений) суб'єктний склад – банки і небанківські установи; зміст – фінансова послуга з обміну валютних цінностей; комерційний і ризиковий характер; поєднання приватних і публічних інтересів; здійснюється у сфері суспільного виробництва – на валютному ринку України та на міжнародних валютних ринках.

Торгівлю валютними цінностями пропонується класифікувати за такими критеріями: суб'єктом складом; сферою здійснення; видом валютних цінностей; формою здійснення; способом здійснення.

Антонюк, Наталія. Засоби диференціації кримінальної відповідальності / Н. Антонюк // Право України. – 2020. – № 2. – С. 228-243.

Метою статті є розроблення поняття засобів диференціації кримінальної відповідальності та виділення їхнього кола, адже лише при такому комплексному підході можна визначити сам механізм проведення диференціації та виявити переваги й недоліки його застосування у реальності.

Проаналізовано наукові підходи до розуміння засобів диференціації кримінальної відповідальності, аргументовано наведено перелік таких засобів, які виділені у доктрині кримінального права.

Сформульовано власне розуміння засобів диференціації кримінальної відповідальності та запропоновано вважати ними прийомом законодавчої техніки, за допомогою яких законодавець відображає у кримінально-правових нормах типові ознаки складів злочинів та (або) різні типові форми потенційного обмежувального впливу на особу, що відповідатимуть характеру та ступеню суспільної небезпеки вчиненого та (або) суспільній небезпеці особи, яка вчинить такий злочин.

Засобами диференціації кримінальної відповідальності є: 1) врахування кількості вчинених злочинів; 2) врахування кількості учасників злочину; 3) врахування етапу, на якому злочинний намір був завершений чи зупинений (припинений); 4) передбачення можливості звільнення від кримінальної відповідальності, покарання або його відбування; 5) встановлення строків зняття та погашення судимості; 6) конструювання норм, що перебувають у конкуренції, та норм, що містять суміжні склади злочинів; 7) врахування вікової ознаки особи, яка вчинила злочин.

Наголошено на необхідності розмежування засобів диференціації кримінальної відповідальності як свідомої діяльності законодавця, спрямованої на забезпечення принципу справедливості кримінального права і кримінально-правової політики із проявами диференціації кримінальної відповідальності.

Шереметьєва, Ольга. Правовий статус та роль міжнародної фінансової організації як суб'єкта валютних правовідносин в глобалізаційному процесі / О. Шереметьєва // Право України. – 2020. – № 2. – С. 244-259.

Мета статті – охарактеризувати правовий статус і роль міжнародної фінансової організації як суб'єкта валютних правовідносин, особливо враховуючи глобалізаційні процеси, з метою уникнення прогалин і непорозумінь у науці та правозастосовній практиці.

У статті досліджуються особливості правового статусу міжнародної фінансової організації як суб'єкта валютних правовідносин в умовах глобалізації. Зокрема, особливості правосуб'єктності міжнародної фінансової організації, привілеї та імунітети, якими наділені ці міжнародні фінансові інституції. Також характеризуються деякі сучасні проблемні аспекти співпраці України з Міжнародним валютним фондом.

Підсумовуючи викладений матеріал, авторка зазначає, що договірна правоздатність міжнародних фінансових організацій суттєво відрізняється від договірної правоздатності держав, оскільки міжнародні фінансові організації наділені правосуб'єктністю, що є похідною від правосуб'єктності держав, якими вони створені. Цю особливість правового статусу міжнародних фінансових організацій необхідно брати до уваги у процесі здійснення співробітництва з ними. Водночас міжнародні фінансові організації наділені привілеями та імунітетами, властивими міжнародним організаціям,

із деякими особливостями. Крім цього, міжнародним фінансовим організаціям властиве певне розширення обсягу правосуб'єктності, закріпленого в установчих документах цих організацій, за відсутності заперечень із боку держав-членів. А також входження до обсягу їхньої правосуб'єктності “квазізако-нодавчих” і “квазісудових” повноважень. Загалом можна зазначити, що міжнародні фінансові організації залежно від їхньої правосуб'єктності відіграють важливу роль у глобалізаційних процесах, які відбуваються у світі. Так, вони сприяли формуванню сучасних форм вивозу капіталу та збільшенню його обсягів, спрямуванню валютних і фінансових ресурсів у найбільш важливі для суспільного розвитку галузі, мінімізуючи ризики транскордонного руху капіталів, а також вони мають вагоме значення у процесі регулювання платіжних балансів держав тощо. І, нарешті, авторка звертає увагу, що в науці та українському законодавстві відсутня чітка, загальноприйнята і загальновизнана назва терміна “міжнародна фінансова організація”. У зв'язку з цим вона вважає, що найповніше відповідатиме меті, суті та правовому статусу цих міжнародних фінансових структур термін “міжнародна валютна організація”. Оскільки саме цей термін відображає основну “вагову” категорію, з якою ці організації мають справу, тобто виключно валюта опосередковує всі їхні фінансові операції.

Мошак, Григорій. Щодо поняття водного шляху у праві внутрішнього судноплавства придунайських країн / Г. Мошак // Право України. – 2020. – № 2. – С. 260-273.

Розвиток внутрішнього водного транспорту до 2030 р. передбачає його побудову на ґрунтовній політичній стратегії, яка підтримується достатніми та ефективними інструментами реалізації – координацією, інвестиціями, законодавством.

Із аналізу результатів зарубіжних досліджень, зокрема права придунайських країн, впливає необхідність подальшої розробки поняття внутрішнього водного шляху та його нормативного вираження як важливої складової розвитку водного транспорту. Постановою Кабінету Міністрів України “Про затвердження переліку внутрішніх водних шляхів, що належать до категорії судноплавних” на українську частину річки Дунай (від міста Рені до міста Вилкове, а також каналу Дунай–Чорне море на баровій частині гирла Новостамбульське) поширено статус внутрішнього водного морського шляху, що увійшло у протиріччя з Європейською угодою про найважливіші внутрішні водні шляхи міжнародного значення.

Зазначена невідповідність є наслідком недостатнього наукового та законодавчого визначення поняття внутрішнього водного шляху.

Термін “внутрішній водний шлях” використовувався у працях дореволюційного вченого П. Казанського, у працях сучасників, таких як А. Кулько, А. Єфіменко, Г. Самойленко, Є. Самойленко, однак без його аналізу, поза зазначеним контекстом і без порівняння із правом придунайських країн – Румунії, Молдови, Німеччини.

Метою статті є порівняльний аналіз поняття водного шляху у праві внутрішнього судноплавства за матеріалами України та окремих придунайських країн, вивчення практики його застосування та питань вдосконалення у контексті економічної ситуації. Це дасть змогу сформулювати висновки щодо поняття внутрішнього водного шляху та пропозиції для його вдосконалення.

Частка вантажів, що перевозяться внутрішніми водними шляхами, у структурі перевезень всіма видами транспорту в Україні досягає близько 1 %, тоді як у Європейському Союзі вона становить 7 %, у Німеччині – 12 %, у Румунії – 22 %.

Існування у Німеччині численних джерел – ґрунтовних законів і великих за обсягом коментарів, монографій та написаних за матеріалами судових справ наукових статей відкриває перспективу запозичення позитивного досвіду визначення основних понять права внутрішнього судноплавства.

Порівняльний розгляд поняття “внутрішній водний шлях” виявив існування факторів, які не сприяють його науковому та законодавчому визначенню, зростанню показників внутрішнього судноплавства. Вони розмивають межу між правом внутрішнього судноплавства та морським правом і реальну питому вагу перевезень, які здійснюються окремими видами транспорту. Україна, Молдова і Румунія як учасники низки багатосторонніх і двосторонніх міжнародних конвенцій, договорів, програм мають широкі можливості спільної розробки єдиного підходу і критеріїв щодо визначення поняття внутрішнього водного шляху.

Шевела, Володимир. Загрози електронної демократії у контексті збереження конституційного ладу в Україні / В. Шевела // Право України. – 2020. – № 2. – С. 274-288.

Науково-технічний прогрес проник практично в усі сфери суспільного життя і не обмежується здійсненням покупок в інтернеті або використанням хмарних сховищ. Тому і демократія як концепція під впливом інформаційних технологій постійно трансформується і набуває нових рис, форм, якостей, як то електронна (цифрова)

демократія. Що ж являє собою ця концепція? Яким чином її впровадження може бути корисним для суспільства? Які небезпеки для конституційного ладу держави вона несе, і як їм запобігти?

Метою статті є дослідження суті явища електронної демократії, аналіз її переваг і недоліків, моделювання потенційних небезпечних ситуацій у разі її впровадження.

Основною дилемою, яка постає при дослідженні цього явища, є докорінна зміна існуючих традиційних демократичних інститутів – з одного боку, збереження конституційного ладу – з другого. Тож як віднайти баланс між революційними змінами та основами існування України як держави нетоталітарного типу?

В Україні нині елементи концепції електронної демократії частково втілені в життя у вигляді електронного урядування: публічні реєстри, електронні адміністративні послуги, можливість подання петицій, звернень онлайн тощо. Структурний аналіз цієї концепції показує, що процес її впровадження можливий за одночасної наявності таких передумов: 1) політична зрілість нації; 2) політична воля еліти на момент впровадження; 3) технологічна можливість. У разі відсутності однієї з цих умов виникають ризики для існуючого конституційного ладу держави.

Крім того, можемо припустити, що потенційними загрозами конституційного ладу є дисперсія відповідальності; легковажне ставлення громадян до своїх обов'язків і, таким чином, паралізація роботи державного механізму; загроза зовнішнього втручання; викривлення результатів голосування. Гіпотетично цей перелік не є ви-черпним, через що ми спробуємо змодельовати основні можливі загрози конституційному ладу у разі запровадження концепції електронної демократії.

Концепція електронної демократії передбачає поступове, поетапне втілення в життя основних її елементів: вирішення питань місцевого значення шляхом проведення місцевих електронних референдумів, дигіталізація адміністративних послуг, моніторинг роботи органів публічної влади тощо. Шляхом інтеграції суспільства під час електронного голосування у єдину систему досягається найвищий ступінь легітиматії прийнятих рішень. Водночас трансформація законодавчого процесу – найскладніший з аспектів електронної демократії, який і несе в собі левову частку ризиків та загроз конституційному ладові держави.

Право України. – 2020. – № 3.

Сенюта, Ірина. Доктрина медичного права України: правова суть / І. Сенюта // Право України. – 2020. – № 3 – С. 11-16.

André Den Exter European Union Global Health Law / André Den Exter // Право України. – 2020. – № 3 – С. 17-38.

Європейський Союз (ЄС) відіграє важливу роль у питаннях охорони здоров'я на світовому рівні. У статті роз'яснюється концепція ЄС з охорони здоров'я на світовому рівні, розглядаються певні галузі, в яких ЄС діє і може прямо або опосередковано впливати на питання охорони здоров'я у світовому масштабі (наприклад, торгівля, охорона здоров'я населення, міграція у галузі охорони здоров'я, допомога в цілях розвитку та безпека охорони здоров'я). Зроблено спробу більш систематично пов'язати ці напрями на підставі Конвенції про глобальну охорону здоров'я, яка базується на принципах прав людини. Таке спільне бачення законодавства в галузі охорони здоров'я на світовому рівні може допомогти ЄС і державам-членам більш ефективно реагувати на глобальні виклики щодо охорони здоров'я населення світу, такі як міжнародна торгівля, безпека охорони здоров'я населення та загрози для здоров'я населення.

Відповідно до Висновків Ради ЄС 2010 р. основна увага приділяється чотирьом основним галузям законодавства ЄС, які пояснюються більш детально. Різноманітні міри та заходи охоплюють: зовнішню торгівлю й охорону здоров'я у світовому масштабі; законодавство ЄС у галузі охорони здоров'я і зовнішні відносини; ініціативи в галузі міграції та розвитку галузі охорони здоров'я; безпеку охорони здоров'я населення світу: утворюваний зв'язок між здоров'ям і безпекою.

За результатами вивчення ролі ЄС у світовій полеміці з питань охорони здоров'я автор доходить висновку, що законодавство ЄС можна охарактеризувати радше як "вінегрет" із правових питань, аніж чіткий звід правил, що відображають узгоджену структуру. Як наслідок, його роль щодо охорони здоров'я на світовому рівні значною мірою перебуває під впливом інших, ніж охорона здоров'я, галузей політики. Загальна політика щодо охорони здоров'я на світовому рівні відсутня. В офіційному повідомленні Комісії за 2010 р. представлені ключові елементи того, що відображає фрагментований і надзвичайно роздрібнений підхід. Для забезпечення збалансованості міжнародної торгівлі та інших

економічних інтересів із питаннями охорони здоров'я населення на світовому рівні потріб не загальне бачення і стратегія стосовно самого поняття здоров'я населення світу. Автор вважає, що ЄС має взяти на себе провідну роль у розробленні такої загальної політики на основі попереднього досвіду та в тісній співпраці з ключовим суб'єктом охорони здоров'я населення світу – Всесвітньою організацією охорони здоров'я. Формулюючи і реалізуючи глобальну стратегію охорони здоров'я на рівні держав – членів ЄС, Рамкова конвенція про глобальну охорону здоров'я може забезпечити більш систематичне й узгоджене реагування на пов'язані з торгівлею питання, відображаючи принципи міжнародного права у галузі охорони здоров'я та конкретизуючи зобов'язання держав.

Кашинцева, Оксана. Інтелектуальна власність у сфері медицини та фармації: Quo Vadis / О. Кашинцева // Право України. – 2020. – № 3 – С. 39-48.

У правовій доктрині ХХ ст. інтелектуальна власність характеризується абсолютизацією майнових прав патентовласників, інтереси яких нормами міжнародного права поставлені вище за інтереси суспільства. Натомість у ХХІ ст. спостерігається переосмислення цього постулату в бік пошуку балансу між приватним і публічним інтересом. Саме тому початок нинішнього століття ознаменований Дохійською декларацією про Угоду про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (Угода ТРІПС) та громадське здоров'я, а в Угоді про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом (ЄС), Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони закладається окремо норма про патенти та громадське здоров'я (ст. 219).

Метою статті є окреслення сучасних наукових завдань, що постали перед доктриною інтелектуальної власності і мають надзвичайно потужний соціальний запит на їхнє розв'язання, ґрунтуючись на пріоритетності прав людини над майновими правами інтелектуальної власності.

Встановлено, що сучасне розуміння суспільством моральності процесу монополізації результатів інтелектуальної діяльності в сфері медицини та фармації зазнає суттєвих змін, повертаючись до моделі верховенства природних прав людини. Відтак серед пріоритетних завдань є “перезавантаження” сучасної доктрини інтелектуальної власності у бік пріоритету інтересів пацієнта. Сучасність змушує нас до певної декомерціалізації права

інтелектуальної власності в сфері медицини та фармації, позаяк втрачається мета права – врегулювання суспільних відносини із максимальним збереженням інтересу їх учасників.

Порівняльно-правовий метод дав змогу дійти висновку, що будь-яка монополізація знання у сфері надання медичної допомоги суперечить основним правам людини, серед яких право на життя і право на здоров'я. Саме тому в ЄС відсутнє законодавче закріплення можливості патентування способів і методів лікування, діагностики та оперативних втручань. Угода ТРІПС надає державам-членам право самостійно визначати обсяг правової охорони, що надається у сфері охорони здоров'я. Надалі постає проблема імплементації гнучких положень Угоди ТРІПС на рівні національного законодавства, а вже це питання вимагає наявності відповідної політичної волі у формуванні відповідної державної політики. На сучасному етапі наявність такої волі демонструється законопроектними ініціативами різних політичних сил Верховної Ради України IX скликання.

Булеца, Сібілла. Телемедицина: переваги та недоліки в правовому полі / Сібілла Булеца // Право України. – 2020. – № 3 – С. 49-60.

В умовах реформування системи охорони здоров'я в Україні є багато нововведень. Так, телемедицина – це зростаюча галузь медицини, яка дає змогу лікареві охопити пацієнта за допомогою електронних пристроїв, таких як переносні кутові мережі Wearable Body Area Networks (WBANs), мобільні телефони та інші пристрої інформаційних технологій. Телемедицина використовується переважно для надання допомоги при хронічному лікуванні пацієнта, дотримання рецептів і зіставлення показань пацієнта в режимі реального часу. Ці досягнення значною мірою допомагають підвищити оперативне реагування на проблему, зменшуючи адміністративну неефективність, і покращити результати пацієнтів. Мінусом, однак, є те, що ці механізми забезпечують прибутковий дохід для хакерів. Метою статті є дослідження особливостей телемедицини з правової точки зору. Для її досягнення були поставлені такі завдання: проаналізувати історію розвитку телемедицини; дати авторське визначення телемедицини, враховуючи сучасні дослідження; виявити переваги запровадження телемедицини у сфері медичної діяльності; виявити недоліки впровадження телемедицини у сфері медичної діяльності. Застосовано загальнонаукові та спеціальні методи наукового

пізнання. При дослідженні загальнотеоретичних аспектів цивільних правовідносин використано діалектичний метод пізнання правової дійсності. Метод системно-структурного аналізу дав змогу класифікувати цивільні правовідносини у сфері здійснення медичної діяльності, а структурно-функціональний – розглянути елементи структури цивільних правовідносин у сфері здійснення медичної діяльності. За допомогою формально-логічного методу досліджено законодавство у сфері договору надання медичних послуг (допомоги), практика його застосування, визначено поняття медичної допомоги, лікарської таємниці, пацієнта, медичної діяльності. Метод конкретних соціологічних досліджень використовувався при дослідженні судової практики та виявленні правозастосовного значення цивільних правовідносин у сфері здійснення медичної діяльності. Перед впровадженням телемедицини, адміністрації закладів охорони здоров'я та постачальники повинні знати, які та як закони регулюють цю сферу. Крім того, вони мають проконсультуватися з експертами щодо необхідного обладнання та щоб сформулювати базове розуміння того, чому саме воно потрібне передусім. Окрім обмеженого обсягу послуг, які можуть бути відшкодовані, існує також проблема, хто з лікарів практикуватиме телемедицину і хто даватиме дозвіл на її використання. Будь-який постачальник, який може виставити рахунок за послуги на місці, може також виставити рахунок за телемедицину. Також необхідна згода пацієнта, тобто лікарі зобов'язані її отримати, перед використанням телемедичних послуг. Неможливість отримати згоду пацієнта може призвести до того, що лікарі не отримуватимуть оплати. Враховуючи викладене вище, можна дати таке визначення телемедицини – це використання телекомунікаційних технологій та інформаційних технологій для клінічних, медичних послуг у різних районах країни, зокрема й віддалених, або для допомоги лікарям у разі екстреної ситуації зі швидкого реагування із визначенням правильного діагнозу

Пашков, Віталій. Імунопрофілактика в механізмі забезпечення та захисту права на здоров'я / В. Пашков, Н. Гуророва // Право України. – 2020. – № 3 – С. 61-84.

Реалізація права на здоров'я включає в себе надання медичних послуг, зокрема й профілактичного характеру та діагностики, що передбачає наявність добровільної інформованої згоди на медичне втручання. Отже, імунопрофілактика – це один із видів медичних послуг. Однак, на відміну від інших видів медичних послуг, в

окремих випадках імунопрофілактика має обов'язковий характер із застосуванням обмежень щодо осіб, які безпідставно відмовляються від вакцинації. Слід зазначити, що проблема імунопрофілактики в Україні є досить складною і недостатньо вирішеною. Низький рівень імунізації населення, невиконання прийнятого Всесвітньою організацією охорони здоров'я Європейського плану дій із вакцинації на 2015–2020 рр. призвели до появи у нашій країні епідемії особливо небезпечних інфекційних захворювань.

Метою статті є встановлення обмежень у разі обов'язковості вакцинації, а також методів, які необхідно використовувати у випадку порушення інших прав людини.

Методологія цієї розвідки базується на органічному поєднанні загальнонаукових і спеціальних юридичних методів дослідження, серед яких є, зокрема: принципи об'єктивності, деякі прийоми логічного методу, системні та структурно-функціональні методи, метод правового моделювання. Саме для застосування системного аналізу застосовується систематичний метод чинного законодавства, яке регулює судовий розгляд справ, пов'язаних із захистом прав пацієнтів. Структурно-функціональний метод дає змогу виявити основні складові судових міркувань відповідної категорії, а метод правового моделювання – сформулювати пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства та судової практики розгляду справ, пов'язаних із захистом прав пацієнтів.

Дослідження невеликого сегмента забезпечення права на здоров'я, зокрема у сфері імунопрофілактики, дає можливість зробити висновок про відсутність в Україні важелів переважного затвердження основних прав і свобод людини. Незважаючи на велику кількість концептуальних і програмних документів, більшість із них або ігноруються із політичних мотивів або після закінчення термінів виконання не оновлюються. Нині фактично не існує єдиної належної концепції державної політики щодо забезпечення фундаментальних прав і свобод, зокрема й у сфері охорони здоров'я, а тим часом право на найвищий досяжний рівень фізичного і психічного здоров'я є основним природним, невід'ємним правом людини.

Ефективне функціонування галузі охорони здоров'я передбачає злагоджене функціонування тих механізмів, які відповідають за практичну реалізацію соціальних гарантій, зокрема права на здоров'я.

З огляду на те, що деякі соціальні гарантії не завжди належним чином виконують установи охорони здоров'я, через діяльність яких на практиці втілюється соціальний обов'язок держави із забезпечення права громадян на охорону здоров'я, зокрема імунопрофілактику, можна зробити висновок, що створення державою умов для проведення імунопрофілактики населення через регулювання відносин у сфері охорони здоров'я і визначення концептуальних засад діяльності установ охорони здоров'я є цілком обґрунтованим.

Валах, Вікторія. Право дитини-пацієнта на тактовне лікування / В. Валах // Право України. – 2020. – № 3 – С. 85-96.

Метою статті є системний аналіз норм міжнародного, європейського та українського законодавства стосовно права дитини-пацієнта на тактовне лікування з метою виявлення його змістовної наповненості та визначення наявності або відсутності необхідності закріплення цього права на рівні національного закону із пропозицією механізмів його реалізації в українських реаліях.

Встановлено, що система сучасного міжнародного та регіонального (європейського) права щодо врегулювання прав дітей-пацієнтів вдало поєднує у собі два основоположні принципи – пацієнтоорієнтованість і найкращі інтереси дитини. Чинне українське законодавство й практика його застосування загалом дотримуються вказаних принципів. Сфера медицини є найбільш чутливою, в якій дитину слід максимально захищати за допомогою ефективних державно-правових інструментів. Одним із таких інструментів, на наше переконання, є розбудова права пацієнта на тактовне поводження, яке повинно бути відображене у національній правовій доктрині та законодавчо закріплене. Вказане право, на думку авторки, є готовим для впровадження (закріплення на законодавчому рівні) як окремого суб'єктивного права дитини-пацієнта – права на тактовне лікування.

Аналіз нормативних актів показує, що при зверненні за медичною допомогою людина стає пацієнтом, якому надається певне коло прав. Усі суб'єктивні медичні права набувають також і діти при зверненні за медичною допомогою. Особливості правового статусу дитини як такої (неповноліття, певний стан фізичного та психічного здоров'я тощо) визначають особливості як змісту, так і здійснення цих прав (особисто або через законного представника). Як результат, доведено, що право на тактовне лікування тісно пов'язане з правом пацієнта на інформацію про стан його здоров'я

та є логічним продовженням права пацієнта на кваліфіковану медичну допомогу.

Дитина-пацієнт має певний набір прав, серед яких право на тактовне лікування є самостійним суб'єктивним медичним правом. Водночас це право тісно пов'язане з іншими правами, закріпленими у міжнародних і національних законодавчих актах, які при здійсненні набувають специфічних рис з огляду на свого носія – дитини.

Вперше на міжнародному рівні Оттавська декларація прав пацієнта-дитини закріплює право дитини на тактовне поводження і пов'язує його з правом розуміти та поважати статус й особисте життя дитини. Слід докласти всіх зусиль, щоб запобігти або, якщо можливо, мінімізувати біль і страждання дитини, а також полегшити її фізичний та емоційний стрес. Потрібно також забезпечити смертельно хвору дитину необхідною турботою, щоб зробити смерть якомога більш безболісною та гідною.

Провідним висновком дослідження є авторське визначення права дитини-пацієнта на тактовне лікування як суб'єктивне право дитини на ввічливе, доброзичливе, уважне, індивідуальне ставлення до себе з боку лікуючого лікаря та інших медичних працівників з урахуванням останніми особливостей психології кожної конкретної дитини. Вказане визначення має знайти своє закріплення на рівні законів України “Про охорону дитинства” та “Основ законодавства України про охорону здоров'я”.

Терешко, Христина. Правомірне розголошення медичної таємниці: деякі аспекти / Х. Терешко // Право України. – 2020. – № 3 – С. 97-108.

Глобалізаційні та євроінтеграційні процеси є чинниками, які зумовлюють необхідність адаптації національного законодавства до стандартів і нормативів країн – членів Європейського Союзу та створення єдиного правового простору. Це стосується як належного правового забезпечення особистих немайнових прав фізичної особи загалом, так і права фізичної особи на таємницю про стан здоров'я в Україні зокрема. Принаймні зазначені інститути потребують ґрунтовного дослідження та правового аналізу. Досліджувана проблематика сенситивна, людиноцентристська, адже інформація, яку досліджуємо, є особливо вразливою, про що у своїх рішеннях неодноразово відзначав Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ): ‘Охорона відомостей особистого характеру (особливо медичних даних) має основоположне значення для здійснення права на повагу до приватного і сімейного життя. Дотримання

конфіденційності відомостей про здоров'я є основним принципом правової системи усіх держав – учасниць Конвенції” (справа “М. С. проти Швеції”, 1997 р.).

Метою статті є спроба окреслити коло суб'єктів, яким надається можливість правомірного отримання інформації, що становить медичну таємницю, привідкрити завісу законодавчо врегульованих випадків розголошення медичної таємниці та можливості розкриття конфіденційної інформації з мотивів суспільного інтересу.

При науковій розвідці використовувалися такі методи наукового пізнання правових явищ: формально-юридичний – для комплексної характеристики законодавства в аналізованій царині; тлумачення права – для з'ясування змісту відповідних правових норм і сутності оцінних понять; вивчення юридичної практики – для узагальнення правозастосовної практики.

Фокусом дослідження є ті випадки, коли розголошення відомостей та (або) даних, що становлять медичну таємницю, є правомірним, або, як зазначає ЄСПЛ у своїх рішеннях, – згідно з законом.

Сізнцова, Юлія. Правові підстави надання медичними закладами інформації, що є предметом лікарської таємниці / Ю. Сізнцова // Право України. – 2020. – № 3. – С. 109-120.

Чинним законодавством України напрацьована нормативно-правова база для дотримання прав громадян в отриманні медичних послуг із метою збереження свого здоров'я. Однак у медичній практиці, коли з'являються взаємовідносини між пацієнтами і медичними працівниками, виникають непорозуміння, які можуть не стосуватись якості надання медичних послуг пацієнту, а проблеми в наданні інформації про них і стан здоров'я пацієнта іншій стороні. Мінімізація цих проблем у багатьох випадках залежить від рівня правових знань суб'єктів усього процесу взаємовідносин, як під час надання медичних послуг, так і дотримання всіма сторонами вимог нормативно-правових актів, які забезпечують організацію і виконання певних завдань. Аналіз судових рішень свідчить про необхідність удосконалення чинного законодавства у випадках проведення перевірок медичних закладів, під час яких поєднуються питання взаємовідносин декількох суб'єктів, й особливо в наданні інформації про пацієнта та дотримання таємниці стосовно його стану здоров'я.

Медичні працівники і пацієнти наділені відповідними нормативно-правовими правами та обов'язками у взаємовідносинах між собою,

але, на жаль, інколи ні одна зі сторін не намагається дотримуватися визначених документами основоположних правил і норм. Лише у випадках, коли настають тяжкі наслідки після наданої медичної допомоги, проведеного втручання, пацієнти вимушені звертатися за правовою допомогою з метою отримання роз'яснення щодо своїх прав відносно лікарів і відшкодування шкоди, яка заподіяна лікарями, натомість останні визначаються із правильністю своїх дій.

Дотримання основоположного права людини на таємницю та конфіденційність інформації щодо стану її здоров'я сьогодні набувають все більшої актуальності. Проблеми, які виникають упродовж реалізації прав та обов'язків пацієнтів і медичних працівників, потребують дотримання чинних законодавчих актів, а в деяких випадках, законодавчого врегулювання. У кожному конкретному випадку лікар чи будь-який інший медичний працівник мусить чітко знати законодавчу норму, на підставі якої він надає медичну інформацію і розголошує медичну таємницю. Найчастіше підставою для надання медичної інформації є запит, оформлений в установленому законом порядку.

Метою статті є аналіз чинного законодавства, рішень судів щодо підстав звернень до суду суб'єктів медичних правовідносин для врегулювання питань про збереження лікарської таємниці та надання публічної інформації медичними закладами.

Встановлено, що є потреба у врегулюванні законодавчих норм щодо проведення перевірок представниками Фонду соціального страхування України в частині здійснення перевірки обґрунтованості видачі та продовження листків непрацездатності застрахованим особам, зокрема й на підставі інформації з електронного реєстру листків непрацездатності та відповідних діях медичних працівників (під час перевірки) в частині надання інформації, що є конфіденційною стосовно пацієнта.

Запропоновано внесення змін у частині надання дозволу для перевірки медичної документації виключно на підставі поданої заяви застрахованої особи (пацієнта) і, як наслідок, внесення змін у статутну діяльність Фонду, уточнення Інструкцій щодо проведення перевірок.

Майданик, Роман. Правове регулювання відносин сурогатного материнства з іноземним елементом. Імплементация кращого досвіду в Україні / Р. Майданик // Право України. – 2020. – № 3. – С. 121-138.

Необхідність усталеного розвитку вітчизняного права в умовах євроінтеграції та глобалізації зумовлює потребу у формуванні та застосуванні в Україні законодавства і правозастосовної практики про сурогатне материнство з урахуванням кращого іноземного досвіду.

Мета статті полягає у проведенні загальної характеристики сурогатного материнства з іноземним елементом, матеріально-правового та колізійно-правового регулювання зазначених відносин, колізійних прив'язок встановлення та оскарження батьківства дитини, народженої із застосуванням сурогатного материнства, як базових елементів імплементації у вітчизняне право кращого іноземного досвіду у цій сфері.

Судова практика в Україні при вирішенні спорів щодо встановлення споріднення між фактичними батьками і дитиною, народженою із застосуванням сурогатного материнства, дотримується позиції, згідно з якою відмова органів іноземної держави у визнанні факту реєстрації заявниці матір'ю дитини порушує її права та права дитини, оскільки зі статусом матері пов'язані всі права та обов'язки її щодо дитини, зокрема матеріального забезпечення та піклування, які вона набула відповідно до законодавства України. Суди виходять із того, що таке порушення прав заявниці може бути усунуто через встановлення факту родинних відносин у суді України за місцем народження дитини з ухваленням відповідного судового рішення.

Колізійне регулювання сурогатного материнства відображає сучасні підходи диференціації та ускладнення колізійних норм, а також тенденцію до переходу від жорсткого до гнучкого правового регулювання шлюбно-сімейних відносин.

Законодавство іноземних держав до встановлення та оскарження батьківства дитини, народженої сурогатною матір'ю, застосовує кілька колізійних прив'язок: право держави дитини, громадянином якої вона є; особистий закон дитини (з моди фікаціями); особистий закон одного або обох батьків дитини; право держави, з якою подружжя мають найбільш тісний зв'язок; одностороння колізійна прив'язка, згідно з якою встановлення та оспорювання батьківства на території держави проводиться відповідно до законодавства цієї держави.

Колізійні прив'язки встановлення та оскарження батьківства дитини, народженої із застосуванням сурогатного материнства, необхідно тлумачити і застосовувати відповідно до положень принципу найкращих інтересів дитини.

Оптимальною формулою прикріплення для встановлення та оскарження батьківства дитини, народженої сурогатною матір'ю, є особистий закон дитини на момент здійснення сурогатного материнства або одного з її батьків, з урахуванням найкращих інтересів дитини. Під державою місця здійснення сурогатного материнства доцільно розуміти державу місця імплантації ембріона, оскільки саме ця медична процедура є першим етапом, який має вирішальне значення для реалізації цього методу допоміжних репродуктивних технологій.

Доцільним є внесення змін до ст. 65 Закону України “Про міжнародне приватне право”, а саме, доповнення статті ч. 2: “Встановлення та оскарження батьківства дитини, народженої із застосуванням сурогатного материнства, визначається особистим законом дитини на момент здійснення сурогатного материнства або одного з її батьків, з урахуванням найкращих інтересів дитини”.

Antonov, Sergii. Methods of Legal Regulation for Surrogacy in Ukraine and Abroad / S. Antonov // Право України. – 2020. – № 3. – С. 129-153.

Майже з початку застосування сурогатного материнства, як методу ДРТ, воно привертає увагу суспільства як спосіб вирішити питання, які мають високий пріоритет для продовження роду та сім'ї людини. Тому сурогатне материнство стало одним із головних об'єктів дослідження біоетики, яка вивчає етичні та моральні аспекти використання нових біологічних та медичних технологій.

Основні завдання цієї статті – виявити та зробити порівняльний аналіз особливостей правового регулювання методу сурогатного материнства в Україні та інших країнах. Особливе значення полягає у визначенні заборон та обмежень щодо застосування методу, до кого вони застосовуються та як вони стосуються права людини на продовження роду. Зроблено порівняння із законодавством інших країн, які мають більш досконалу правову регламентацію застосування методу сурогатного материнства.

Теоретична та практична значущість статті відображається у тому, що її результати можуть бути використані у подальшій теоретичній розробці спеціальних правових норм, пов'язаних із сурогатним материнством, як одним із методів людського відтворення. Дослідження дозволило з'ясувати основні терміни, які використовуються в правовому регулюванні сурогатного материнства.

У ході дослідження було встановлено, що правове регулювання використання методів ДРТ, зокрема сурогатного материнства, змінюється залежно від юрисдикції. Кожна країна має свої закони. На сьогоднішній день правове регулювання використання методу сурогатного материнства можна розділити на чотири основні правові режими:

- режим дозволу;
- режим обмеження;
- режим повної заборони (у будь-якій формі);
- режим невизначеності. Українське законодавство вважається

доволі ліберальним щодо сурогатного материнства. Основні види та типи сурогатного материнства, включаючи комерційне, дозволено широко використовуються. Однак, в Україні законодавство теж має певні обмеження: не дозволено традиційне сурогатне материнство, встановлено заборону використання методу для пар, які не мають зареєстрованого шлюбу, а також не дозволено для одиноких осіб та одностатевих пар. Слід також враховувати, що метод сурогатного материнства в Україні можна застосовувати лише за медичними показами.

В Україні, враховуючи особливості нотаріального посвідчення, договори (угоди) про комерційне сурогатне материнство, бажано, оформлювати у нотаріальній формі. Однак у законодавчих нормах країни немає прямого посилання на нотаріальну форму посвідчення таких угод (договорів).

Отримані результати дослідження свідчать про те, що в українському законодавчому регулюванні сурогатного материнства відсутній спеціальний закон і тому правове регулювання залишається фрагментарним. На думку автора, лише завдяки прийняттю спеціального закону в Україні можна буде здійснити належне правове регулювання основних репродуктивних прав людини, у тому числі застосування методу сурогатного материнства, визначити зміст та особливості укладення договорів сурогатного материнства, проведення постмортальних програм, а також “відкладеного батьківства”.

Триньова, Яна. Реалізація принципів біоетики в кримінальному праві України / Я. Триньова // Право України. – 2020. – № 3. – С. 154-170.

Чинний сьогодні кримінальний закон не повною мірою виконує завдання, які сформульовані у ст. 1 Кримінального кодексу України (КК України), тобто не є правовим за своєю суттю, а отже, не може

ефективно здійснити правове забезпечення охорони прав і свобод людини та громадянина, відповідно – виконати основне завдання: правове забезпечення безпеки існування суспільства. Винайдення сучасного алгоритму правотворення, який дав би змогу створити ефективний, якісний, правовий закон не тільки для сучасних потреб, а й для наступних поколінь, є актуальним завданням, особливо в контексті роботи над створенням нового Кримінального кодексу.

Метою статті є розроблення та пропозиція використання нового підходу в правотворенні у сфері сучасного кримінального права: формулювання та введення до наукового обігу принципів біоетики як домінуючого джерела кримінального права та їх реалізація у теоретичні моделі відповідних кримінально-правових і деяких інших норм. Такий підхід може надати новий вектор розвитку як кримінального права, так і кримінального законодавства. Цілком імовірно, що згодом поняття “біоетика”, яке, по суті, є *neo jus naturale*, замінить поняття “природне право”.

У дослідженні поряд із класичними методами пізнання використані і непритаманні кримінальному праву методи дослідження: ідеалістична діалектика, “трагічна діалектика”, екзистенціалізм, феноменологія, гештальт-підхід, синергетичний метод.

Виділено і розкрито зміст біоетичних принципів, які в загальному вигляді без чіткого формулювання відображено в міжнародних нормативно-правових актах. До принципів біоетики віднесено: 1) принцип екоцентризму; 2) принцип альтруїзму; 3) принцип транспарентності; 4) принцип раціоналізму; 5) принцип рівноваги; 6) принцип обмежень; 7) принцип безпеки життєдіяльності; 8) принцип реалізму.

Досліджено кореляційні зв'язки принципів біоетики між собою та з нормами кримінального права. Встановлено, що *jus naturale* та біоетика є ідентичними явищами, однак остання, завдяки її формалізації (сформульованим принципам), є зручнішою у правозастосовній діяльності.

Проаналізувавши весь КК України на відповідність його положень принципам біоетики, зроблено висновок, що загалом Загальна частина відповідає принципам біоетики. Особлива ж частина має деякі прогалини у сфері врегулювання актуальних біоетичних кримінально-правових дилем, які пропонується усунути через відповідні доповнення до тексту закону. Очікується, що правотворення у сфері кримінального права, яке здійснюватиметься на засадах оновленого природного права та екоцентризму,

сприятиме розв'язанню сучасної актуальної проблеми та попередить її появу в майбутньому, зокрема: невідповідності задекларованого в ст. 1 КК України завдання правового забезпечення охорони прав та свобод людини і громадянина фактичному стану забезпечення охорони цих прав; при цьому наголошено на необхідності біоетизації не лише норм кримінального права, а й усієї національної системи права, наслідком чого має стати ефективне, якісне забезпечення прав і свобод людини та громадянина, забезпечення безпеки існування суспільства, а також гармонізація національної системи права з європейськими традиціями правотворення.

Сенюта, Ірина. Окремі питання, пов'язані з досудовим розслідуванням і судовим провадженням у медичних справах України / І. Сенюта // Право України. – 2020. – № 3. – С. 171-184.

Все ми можемо протиставити інтересам держави, але тільки верховенство моралі та права у будь-якому випадку заслуговує на захист, повагу й охорону. Саме це має проходити “червоною ниткою” через усю діяльність органів влади, аби створити надійну систему, зокрема нормативну, спрямовану на дотримання, охорону і захист прав людини. Сфера надання медичної допомоги є вразливою, що зумовлено як ризиками, які пов'язані з медичною практикою, складністю організму людини, так і перманентними трансформаціями галузі охорони здоров'я, що породжують все нові й нові виклики, колізії та прогалини: від правотворчості до правореалізації і правозастосування. Дослідження на зрізі сфери медичної допомоги дуже ілюстративне, підсилюється тяжкістю наслідків, чутливістю цінностей і складністю відновлення справедливості.

Метою статті є викристалізація проблемних питань, пов'язаних із правореалізацією і правозастосуванням крізь призму правовідносин у сфері надання медичної допомоги та вироблення алгоритмів і практичних порад для їх вирішення з можливістю удосконалення чинного законодавства України щодо правових kwestій.

У науковій розвідці використані такі методи наукового пізнання правових явищ: формально-юридичний – для комплексної характеристики законодавства в аналізованій царині; тлумачення права – для з'ясування змісту відповідних правових норм і сутності оцінних понять; вивчення юридичної практики – для узагальнення правозастосовної практики.

Досліджено окремі сегменти правового панно діяльності органів влади, пов'язаної з розслідуванням і судовим провадженням у медичних справах. Визначено необхідність нормативних удосконалень, із-поміж яких внесення змін до: ст. 70 Цивільного процесуального кодексу України (ЦПК України), ст. 65 Кримінального процесуального кодексу України (КПК України), наказу Міністерства охорони здоров'я України "Про удосконалення дитячої патологоанатомічної служби". З'ясовано, що всі питання виконання вироку у кримінальному провадженні в частині вирішення цивільного позову повинні розглядатися судом за правилами КПК України із застосуванням до вказаних правовідносин норм ЦПК України, за умови, що вони не суперечать засадам кримінального судочинства. Встановлено, що ненадання на стадії виконання ст. 290 КПК України доступу до документів, які вивчав експерт, зокрема й медичної документації, автоматично не ставить під сумнів допустимість висновку цього експерта. Дослідження проводилося "дифузно", адже є чимало загальних питань, які проектувалися на медичні справи, та є чимало контроверсій, що породжені спеціальною площиною і проникають у всі інші види правовідносин. Взаємопроникнення дає можливість використати принцип Європейського суду з прав людини "щодо всіх": вирішення питання в одній сфері повинно "віддзеркалюватися" на інші, що гарантуватиме ефективність захисту прав людини.

Москаленко, Олександр. Правова система в контексті еволюції соціологічного розуміння права / О. Москаленко // Право України. – 2020. – № 3. – С. 194-217.

На сучасному етапі розвитку суспільства все частіше виникає розуміння необхідності переходу до вивчення соціологічної природи права та його ролі у забезпеченні необхідних соціальних результатів.

Метою статті є висвітлення зв'язку концепції правової системи з соціологічним розумінням права, а також трансформації поглядів на сутність і функції правової системи в контексті розвитку соціології права від початку ХХ ст. до сьогодні. У статті розглядається концепція правової системи з позицій соціологічного розуміння права у контексті історико-правового дискурсу, який відображає розвиток як соціології права за останні 100 років, так і еволюцію соціологічного розуміння сутності правової системи, зв'язок останньої з іншими соціальними підсистемами, її структуру і функції.

У статті пропонується аналіз поглядів представників найбільш відомих шкіл соціології права. Зокрема, серед представників європейських учених особлива увага приділяється представникам німецької (М. Вебер та Є. Ерліх) та французької (Е. Дюркгейм, Л. Дюгі) шкіл соціології права. Відзначається той зв'язок між розвитком правової системи та змінами парадигми розвитку суспільних відносин, який свого часу підкреслювали представники обох зазначених шкіл. Серед інших цікавих ідей слід виокремити думку щодо зменшення ролі держави як регулятора суспільних відносин, пов'язану з розвитком приватноправової сфери та громадянського суспільства, яку свого часу запропонував Л. Дюгі. Аналізуючи праці представників американської школи соціології права (Б. Кардозо, Р. Паунд, К. Ллевеллін), підкреслюється зв'язок правової системи з процедурами здійснення правосуддя та судовою системою як такою, що являє собою механізм двостороннього зв'язку між правом та іншими соціальними підсистемами, який, зі свого боку, забезпечує відповідність розвитку правової системи швидким змінам постіндустріального суспільства.

Головним висновком статті є теза про те, що, аналізуючи право як основну регулятивну систему суспільних відносин, теоретики соціології права підкреслюють різноманітні й багатогранні зв'язки правової системи з іншими соціальними феноменами. Розуміння ж правової системи як системи юридичних комунікацій підкреслює необхідність усвідомлення проблематики особливого статусу інституцій і тих підстав, які уповноважують ці інституції для створення відповідної системи комунікацій.

Косович, Віталій. Виключна правова проблема та необхідність розвитку права: загальнотеоретичний аналіз / В. Косович // Право України. – 2020. – № 3. – С. 218-232.

В останні роки новелізація вітчизняних процесуальних кодексів у призмі верховенства права проявляється й у нормативному закріпленні нових юридичних конструкцій, покликаних створити передумови для максимального забезпечення прав та інтересів суб'єкта права у конкретних правовідносинах. Такі конструкції, як "виключна правова проблема" та "необхідність розвитку права", встановлюють можливість перегляду Великою Палатою Верховного Суду справ, розглянутих касаційними судами у складі Верховного Суду. Незважаючи на явну позитивну значущість для судового правозахисту, ці законодавчі формулювання створюють передумови для широкого судового угляду, що становить загрозу надмірного

суб'єктивізму. Тому для досягнення єдності та сталості судової практики застосування зазначених нормативних правоположень актуальною стає їхня загальнотеоретична характеристика.

Метою статті є з'ясування змісту понять “виключна правова проблема” та “необхідність розвитку права”, аналіз практики їх застосування, визначення виключної правової проблеми та необхідності розвитку права, виокремлення ознак, встановлення зв'язку між цими конструкціями, напрацювання пропозицій щодо меж судового угляду при їх застосуванні.

За результатами дослідження встановлено, що виключна правова проблема – це зумовлена недоліками юридичних норм, їхнім абстрактним та оціночним характером, відсутністю нормативно визначених форм і способів подолання можливість неуніфікованого судового застосування однакових юридичних норм до тотожних суспільних відносин. Наявність виключної правової проблеми у процесі правозастосування слугує об'єктивним підґрунтям для констатації “необхідності розвитку права”. Однак розвиток права не може бути процесом створення нової норми, це лише діяльність, спрямована на її конкретизацію та певне уточнення. Розвиток права як форма судової правотворчості (у континентальній правовій системі, до слова, це не є функцією судової гілки влади) може проявлятися радше як спосіб подолання недоліків чинного законодавства та його неформалізованості через судове правозастосування. Ще одна перспективна форма судового розвитку права – це його тлумачення.

Задля досягнення уніфікованості судової практики при застосуванні юридичних конструкцій “виключна правова проблема” та “необхідність розвитку права” запропоновано виробити низку рекомендацій стосовно їх розуміння та правил використання. Також важливо, щоб судові інстанції у своїх ухвалах мотивували (аргументували) першопричини та форми прояву виключної правової проблеми й необхідності розвитку права.

Ліщина, Іван. Проблема невиконання судових рішень як порушення права власності у практиці Європейського суду з прав людини. Український аспект. Від Hornsby до Ivanov / І. Ліщина // Право України. – 2020. – № 3. – С. 233-255.

Право власності, закріплене в ст. 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (Конвенція), у разі визнання Євро пейським судом з прав людини (ЄСПЛ) його порушення, призводить до призначення найбільш

значних розмірів справедливої компенсації. При цьому така форма порушення цього права, як невиконання судових рішень, становить найбільш серйозну проблему серед тих, що були констатовані ЄСПЛ стосовно України.

Мета статті – вивчити історичні та теоретичні засади виникнення і розвитку практики ЄСПЛ щодо невиконання судових рішень як порушення права власності, перехід фокусу суду з законодавчих та адміністративних перешкод щодо виконання судових рішень проти приватних осіб на невиконання рішень проти державних органів і підприємств у зв'язку з браком коштів у бюджеті. Особливу увагу приділено різновидам порушень права на виконання судових рішень, притаманних Україні, зокрема, відсутність коштів на виконання соціальних обов'язків держави та законодавчо встановлених мораторіїв на виконання рішень проти державних підприємств.

Автор робить висновок, що невиконання судового рішення становить порушення ст. 1 Першого протоколу до Конвенції тільки тоді, коли таке невиконання пов'язане з державою. Невиконання рішення проти приватної особи у зв'язку з відсутністю в останньої коштів, порушенням ЄСПЛ, імовірноше за все, не буде. Державне втручання у виконання судового рішення може мати дві форми: а) обмеження чи заборона примусового виконання рішення або б) відсутність коштів у держави, коли рішення ухвалено безпосередньо проти її органу.

Пілотні рішення щодо невиконань Росією (Burdov 2) та Молдовою (Olaru) мали успіх, вимагаючи для Росії прийняття одного закону про компенсацію за тривале невиконання рішень та для Молдови – скасування одного закону про безоплатне надання житла та встановлення компенсації. Водночас Ivanov, який не пропонував конкретних методів вирішення проблеми та приводив до єдиного знаменника різні за суттю форми невиконання судових рішень, успіху не мав та, здається, був прийнятий завчасно.

Мартинюк, Роман. Президент і виконавча влада: співвідношення інститутів у практиці сучасних республік / Р. Мартинюк // Право України. – 2020. – № 3. – С. 256-269.

Модель співвідношення глави держави і виконавчої влади багато в чому визначає сутність форми правління. Кожна республіканська форма правління встановлює притаманний їй спосіб співвідношення президента з виконавчою владою. У сучасних республіках суттєві відмінності виявляють як спосіб поєднання президента з

виконавчою владою, так і ступінь цього поєднання. Організація державної влади в республіках із президентською і парламентарною формами правління втілює два альтернативні способи співвідношення президента з виконавчою владою. Якщо у президентській республіці президент поєднаний із виконавчою владою структурно й очолює систему її органів, то в парламентарній республіці президент максимально дистанційований від виконавчої влади. У змішаній республіці президент виведений за межі виконавчої влади структурно, однак суттєво інтегрований до неї функціонально. В основі різних способів співвідношення президента з виконавчою владою лежать несхожі доктринальні підходи до розуміння функціональної природи президента та його ролі в державному механізмі. Пошуками оптимального структурного та функціонального співвідношення президента з виконавчою владою позначена вся історія розвитку республіканської форми правління. Результати цього пошуку відбиває розмаїття сучасних республік. Однак і сьогодні питання про співвідношення президента з виконавчою владою залишається предметом наукової дискусії. Наявний досвід республіканського державотворення засвідчує, що як структурне злиття президента з виконавчою владою, так і максимальне дистанціювання цих інститутів обмежують функціональний потенціал глави держави і зумовлюють зосередження виконавчої влади в одних руках. Питання про співвідношення президента з виконавчою владою набуває особливого значення для пострадянських республік, у яких намір посилити ефективність виконавчої влади засобом збільшення впливу на неї з боку президента в багатьох випадках було здійснено вкрай необережно. У більшості пострадянських республік, принаймні на початковому етапі їх розвитку, посилення конституційного статусу президента сягнуло критичної межі, спричинивши адміністративне підпорядкування йому системи органів виконавчої влади. Врешті-решт це спотворило природу прийнятої в них змішаної республіканської форми правління і стало однією з найважливіших причин розвитку явища суперпрезидентства. Питання про співвідношення Президента України з виконавчою владою – ключове у визначенні напрямку конституційної корекції вітчизняної форми правління. За будь-яких умов спосіб поєднання Президента України з виконавчою владою не повинен ні перешкоджати реалізації конституційних функцій Глави держави, ні перетворювати його на фактичного главу виконавчої влади.

Гловюк, Ірина. Прокурор у системі суб'єктів, уповноважених на закінчення досудового розслідування / І. Гловюк, О. Торбас // Право України. – 2020. – № 3. – С. 270-283.

Відповідно до чинного Кримінального процесуального кодексу України (КПК України) реалізація завдань кримінального провадження можлива лише через активну поведінку учасників кримінального провадження. Передусім така активна поведінка вимагається від уповноважених учасників кримінальних процесуальних відносин, зокрема й від прокурора. Однак прокурор із метою реалізації власних повноважень може робити тільки те, що прямо передбачено кримінальним процесуальним законом. Таким чином, на законодавця покладається важливий обов'язок чітко прописати всі можливі процедури протягом усього кримінального процесу. Однак, як свідчить практика, деякі положення КПК України не мають єдиного тлумачення серед науковців і практиків, що ускладнює правозастосовний процес. І не в останню чергу така неоднорідність застосування норм КПК України пов'язана з процесом закінчення досудового розслідування.

Метою статті є визначення правового положення прокурора під час закінчення досудового розслідування з виділенням недоліків чинного кримінального процесуального законодавства та пропозицією змін до відповідних положень КПК України.

У результаті проведеного дослідження ст. 291 КПК України в частині надання доручення на складання обвинувального акта було встановлено, що законодавець надає можливість уповноваженим особам самостійно обирати власну поведінку в частині складання обвинувального акта: він може бути складений або слідчим, або прокурором. При цьому слово “зокрема” вказує лише на приклад ситуації, за якої прокурор може самостійно скласти обвинувальний акт. Тобто КПК України не містить вичерпного переліку випадків, за яких обвинувальний акт може бути складений не слідчим, а прокурором.

Було встановлено, що обвинувальний акт є процесуальним рішенням, тому процес прийняття обвинувального акта (процес складання і затвердження) може відбуватися лише через реалізацію відповідної процесуальної дії. Водночас, формулюючи повноваження прокурора, законодавець розмежовує “процесуальні дії” та “прийняття процесуальних рішень”. Здійснюючи тлумачення положень пунктів 4, 5, 9 ст. 36 КПК України у системному зв'язку зі ст. 19 Конституції України, відповідно до якої органи державної влади й органи місцевого самоврядування, їх посадові особи

зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України, було зроблено висновок, що ст. 36 КПК України прямо не наділяє прокурора повноваженнями давати вказівки щодо прийняття процесуальних рішень.

Право України. – 2020. – № 4.

Кучерявенко, М. Доктрина податкового права /
М. Кучерявенко // Право України. – 2020. – № 4. – С. 11-20.

Заверуха, О. Податковий конфлікт: природа та підстави диференціації / О. Заверуха // Право України. – 2020. – № 4. – С. 21-31.

Метою статті є вивчення правової природи податкового конфлікту через його зв'язок із, власне, конфліктом і природою податку, диференціювання підстав виникнення податкового конфлікту та визначення суперечностей, які притаманні конфлікту на різних етапах його розвитку.

Смичок, Є. Вплив принципів податкового права на формування доктрини податкового права / Є. Смичок // Право України. – 2020. – № 4. – С. 32-42

Мета статті – визначити змістовне наповнення таких понять, як “принципи податкового права”, “правова доктрина”; системно класифікувати вихідні положення податкового права; дослідити особливості правозастосування окремих принципів податкового права; проаналізувати взаємовплив наукової та судової доктрини в аспекті концептуального обрамлення принципів податкового права. У межах дослідження сформовано визначення поняття “принципи податкового права”. Принципи податкового права – це основоположні, засадничі, вихідні податково-правові норми, які характеризуються найвищою мірою імперативності та встановлюють основні вимоги до регулювання податкових відносин як в аспекті нормотворчості, так і в контексті правозастосування. Класифіковано вихідні положення податкового права. Відповідно, досліджувані принципи поділено на: а) прямо закріплені принципи (принципи із дефінітивною формою закріплення та принципи зі звичайною констативною формою закріплення); б) непрямо закріплені принципи. Констатовано взаємовплив і навіть можливість трансформації наукової доктрини в судову доктрину принципів

податкового права. Отже, принципи податкового права мають неабиякий вплив не тільки на формування наукової доктрини податкового права, а й визначають вектор розвитку правозастосовної судової доктрини податкового права.

Котенко, А. Принципи податкового законодавства як вихідні засади побудови податкової системи / А. Котенко // Право України. – 2020. – № 4. – С. 43-56.

Метою статті є визначення співвідношення принципів податкового законодавства та принципів податкового права, вивчення змісту та класифікація принципів податкового права, встановлення механізмів забезпечення гарантій їх дотримання, а також з'ясування наслідків порушення. Встановлено, що принципи податкового законодавства – це закріплені у ст. 4 ПК України принципи податкового права. Принципи податкового права – вихідні ідеї побудови та функціонування податкової системи, яка включає в себе і систему податків, і систему оподаткування. При класифікації принципів податкового права слід виходити з того, що податок – це передусім економічна категорія. Тому принципи податкового права класифіковано на принципи правової та економічної категорії “податок”. Така класифікація дає змогу визначити особливість, багатогранність, навіть унікальність такого явища, як податок. Констатовано відсутність механізмів забезпечення гарантій дотримання державою принципів податкового права.

Принципи податкового законодавства – це закріплені у Податковому кодексі України (ПК України) принципи податкового права. Останні становлять набір вихідних ідей, вимог для побудови податкової системи, тобто системи податків і системи оподаткування. Принципи податкового права – не тільки фундамент побудови податкової системи, а й система гарантій для платників податків. Податкове законодавство прямо не передбачає наслідків порушення принципів податкового права, що є суттєвим у можливості платника захистити свої права, а головне – бути впевненим у передбачуваності змін у податково-правовому регулюванні. Стабільність податкової системи одна зі складових для залучення інвестицій в економіку України.

Метою статті є визначення співвідношення принципів податкового законодавства та принципів податкового права, вивчення змісту та класифікація принципів податкового права, встановлення механізмів забезпечення гарантій їх дотримання, а також з'ясування наслідків порушення. Встановлено, що принципи

податкового законодавства – це закріплені у ст. 4 ПК України принципи податкового права. Принципи податкового права – вихідні ідеї побудови та функціонування податкової системи, яка включає в себе і систему податків, і систему оподаткування. При класифікації принципів податкового права слід виходити з того, що податок – це передусім економічна категорія. Тому принципи податкового права класифіковано на принципи правової та економічної категорії “податок”. Така класифікація дає змогу визначити особливість, багатогранність, навіть унікальність такого явища, як податок. Констатовано відсутність механізмів забезпечення гарантій дотримання державою принципів податкового права.

Встановлено, що порушення нормотворчих та економічних принципів податкового права повинно мати наслідком невиникнення податкового обов'язку. Запропоновано закріпити у ПК України норму, якою прямо передбачити наслідки порушення принципів податкового права.

Берназюк, Я. Принцип рівності сторін у сучасній доктрині податкового права (на прикладі розгляду публічно-правових спорів) / Я. Берназюк // Право України. – 2020. – № 4. – С. 57-70.

Метою статті є визначення принципу рівності у сучасній доктрині податкового права з урахуванням практики його застосування у судових рішеннях на прикладі публічно-правових спорів. Для її реалізації проаналізовано основні підходи до визначення засад нової доктрини податкового права; охарактеризовано зміст принципу рівності в адміністративному судочинстві та податково-правових відносинах; розглянуто судову практику у податкових спорах щодо реалізації принципу рівності.

Встановлено, що принцип рівності є основоположною засадою нової доктрини податкового права, який закріплено у нормах процесуального та матеріального права; реалізація зазначеного принципу має важливе значення як в адміністративному судочинстві, так і в діяльності суб'єктів публічно-владних повноважень. З'ясовано, що у податкових спорах принцип рівності слід розглядати в двох основних аспектах: 1) як рівність оподаткування (рівність платників податків перед законом), тобто рівний підхід податкових органів до платників податків під час проведення перевірок, розрахунку суми податкового зобов'язання та суми відшкодування податку на додану вартість, застосування штрафних санкцій, надання пільг тощо; 2) як рівність у відносинах між платником податку та державою, тобто рівні умови та взаємні

права й обов'язки платників податків і державних органів, включаючи рівний доступ сторін податкових правовідносин до правосуддя.

Лукашев, О. Доктрина податкового права і нормотворчість у сфері оподаткування / О. Лукашев // Право України. – 2020. – № 4. – С. 71-81.

Метою статті є характеристика податково-правової доктрини та її впливу на нормотворення у сфері оподаткування.

Встановлено, що поняття доктрини податкового права є багатограним, а його зміст – різновекторним. Сутність доктрини податкового права розкривається низкою її аспектів: як сукупності сталих теоретичних положень про податок, його встановлення і сплату, податкову систему, принципи податкового права та інші аспекти податкових відносин; такі положення вивчають і формують науковці, згодом вони відбиваються у їхніх наукових працях (формалізуються), а також можуть бути об'єднані у межах відповідних наукових шкіл; синтезує та формує певну систему наукових поглядів на сутність податків, податкової системи, податкового адміністрування. Окрім того, доктриною податкового права може називатися документ, що відображає зміст і напрями розвитку сучасної податкової політики держави. Податковоправова доктрина сьогодні не може бути визнана джерелом податкового права України. Водночас вона за своїм функціональним спрямуванням має чинити безпосередній вплив на зміст податково-правових норм при їх розробленні та удосконаленні.

Єфремов, А. Контролюючий орган як суб'єкт податкових відносин: доктринальні підходи до визначення правового статусу / А. Єфремов // Право України. – 2020. – № 4. – С. 82-92.

Мета статті полягає у тому, щоб: а) закономірно дослідити доктринальні підходи до визначення таких загальних понять, як: “правовий статус особи”, “правовий статус органу держави”, “правовий статус контролюючого органу як суб'єкта права”, “правовий статус контролюючого органу як суб'єкта правовідносин”; б) здійснити співвідношення наведених понять; в) визначити на предмет можливості й доцільності застосування таких понять, як “адміністративно-правовий статус контролюючого органу”, “публічно-правовий статус контролюючого органу”; г) розмежувати категорії “правовий статус контролюючого органу” та “правовий статус посадових (службових) осіб контролюючого органу”.

У межах дослідження встановлено, що тільки єдність формального (владний характер діяльності) та змістовного (податкові правовідносини) критеріїв визначає сутнісне наповнення поняття “правовий статус контролюючого органу”. З огляду на це можливо, але недоцільно використовувати у науковому обігу поняття “адміністративно-правовий статус контролюючого органу”. У зв’язку з тим, що один з елементів правового статусу контролюючого органу – відповідальність – поєднує складові публічного й приватного права також можливо, але недоцільно застосовувати поняття “публічно-правовий статус контролюючого органу”. Отже, і можливим, і доцільним є виокремлення лише двох понять: правовий статус контролюючого органу як суб’єкта права й правовий статус контролюючого органу як суб’єкта правовідносин.

Пуделька, Й. Доктрина розсуду в податковому праві Німеччини та України / Й. Пуделька // Право України. – 2020. – № 4. –С. 93-104.

Мета статті має комплексний характер: 1) визначити зміст поняття “розсуд”; 2) проаналізувати критерії належності розсуду; 3) встановити особливості реалізації розсуду у сфері оподаткування; 4) визначити особливе місце оціночних понять у формуванні судових доктрин.

Встановлено, що під поняттям “розсуд” потрібно розуміти можливість органу публічної влади мати певний діапазон для самостійного ухвалення рішень, які можуть бути перевірені судом в обмеженому обсязі. Розсуд суб’єктів владних повноважень може стосуватися: а) здійснення або невиконання будь-якої дії органом публічної влади; б) запитання “яким чином?”, тобто запитання, за допомогою яких заходів реагувати органу управління у конкретному випадку? Зазначається, що в аспекті розсуду важливим є дотримання таких умов: 1) право на реалізацію розсуду повинне бути чітко прописане в законі або ж послідовно впливати із нього; 2) розсуд повинен реалізовуватися відповідно до мети, з якою він був наданий; 3) розсуд повинен застосовуватися у визначених законом межах. Відповідні умови потрібно детермінувати як умови належності розсуду. Підкреслено важливе значення оціночних понять в аспекті розвитку доктрини розсуду у сфері оподаткування. При цьому констатується, що у зазначеній сфері розсуд отримує своє обмежене застосування.

Головашевич, О. Концептуальна модель застосування засобів податкового примусу при забезпеченні виконання податкового обов'язку / О. Головашевич // Право України. – 2020. – № 4. – С. 105-114.

Метою статті є побудова концептуальної моделі застосування засобів податкового примусу при виконанні податкового обов'язку.

На підставі аналізу нормативних і наукових джерел розроблено низку концептуальних засад до побудови системи заходів податкового примусу, окреслено характерні риси окремих їх різновидів, диференційовано мету застосування. Пильна увага приділена окремим видам нормативного закріплення засобів забезпечення виконання податкового обов'язку в Україні, визначено проблемні аспекти встановлення характеру деліктних відносин, що можуть складатися між платниками та контролюючими органами.

Охарактеризовано доктринальний підхід щодо превалювання імперативності при обранні засобів впливу на поведінку підконтрольних учасників податкових відносин. При цьому зроблено акцент на можливості застосування окремих засобів податкового примусу не тільки щодо платників, а й до інших учасників податкових відносин, зокрема й до контролюючих органів у разі неналежного виконання ними процедур проведення бюджетного відшкодування податку на додану вартість.

Надано розширену класифікацію організаційно-правових форм податкового примусу, охарактеризовано й поділено на групи учасників податкових відносин у процесі застосування податкового примусу, аргументовано доцільність урахування ступеня обтяжливості обраного контролюючим органом заходу податкового впливу на діяльність платників податків. Запропоновано графічну модель системи засобів податкового примусу при забезпеченні виконання податкового обов'язку, яка враховує основні статистичні та динамічні аспекти їх застосування.

Павлуненко, К. Значення і роль акта податкової перевірки та його вплив на податкові правовідносини / К. Павлуненко // Право України. – 2020. – № 4. – С. 115-126.

Метою статті є розкриття сутності та змісту акта податкової перевірки та аналіз його впливу на подальші можливі податкові правовідносини з метою напрацювання єдиного підходу у правозастосуванні та судовій практиці з розгляду податкових спорів, а також напрацювання пропозицій щодо подальшого законодавчого закріплення належного регулювання цього явища.

Стаття розкриває сутність і зміст поняття акта податкової перевірки й аналізує три основні аспекти податкових правовідносин, у яких буде задіяний акт податкової перевірки після його оформлення.

Авторка звертає увагу на суперечливе визначення акта податкової перевірки у профільному законодавстві та у судовій практиці, і детально аналізує акт як службовий документ податкового органу, який засвідчує факт проведення перевірки, та окремо як документ, який документує виявлені порушення податкового законодавства. Причому наголошує, що думка суддів адміністративної юрисдикції стосовно того, що сам собою акт не породжує для платника податків настання будь-яких юридичних наслідків та не впливає на його права, обов'язки та законні інтереси, не є однозначно правильним.

Перший аспект – це розгляд справи про адміністративне правопорушення, в якому авторка звертає увагу, зокрема, на існуючу проблему розмежування компетенції адміністративних судів і судів загальної юрисдикції при встановленні факту наявності порушень податкового законодавства. Другий аспект – роль аналітичної роботи органів податкової служби та, у зв'язку з цим, опосередкований вплив акта податкової перевірки на подальші правовідносини об'єкта перевірки – платника податків. Третій аспект – акт податкової перевірки як підстава для відкриття досудового розслідування за ст. 212 Кримінального кодексу України.

Авторка доходить висновку про те, що в кожному з варіантів існує неузгодженість із основними нормами та іншими процесами розвитку правовідносин, яку породжує акт перевірки, а тому питання належної ролі акта податкової перевірки не є нині достатньо врегульованим та пропонує конкретні зміни для врегулювання суперечностей.

Писаренко, Н. Розмежування судових юрисдикцій крізь призму розуміння принципів судочинства (на прикладі податкових спорів) / Н. Писаренко // Право України. – 2020. – № 4. – С. 127-141.

Стаття присвячена вивченню питання розмежування судових юрисдикцій. Як свідчить практика, суб'єктний склад спірних відносин, а також характер суспільних зв'язків, із яких конфлікт виник, не можна вважати вичерпними критеріями для визначення суду, повноважного його (конфлікт) вирішувати.

Метою статті є пошук додаткових критеріїв, зважаючи на які можна встановити процесуальну форму, що є найбільш придатною для розв'язання правового спору з характерними ознаками.

У статті зауважено, що утворення судів різних юрисдикцій обумовлено тим, що їхні судді мають спеціалізуватися на вирішенні конфліктів, які виникають із правових відносин різної галузевої приналежності й підлягають регламентації за допомогою матеріальних норм різних галузей права. Таким чином, судді, що спеціалізуються, спроможні продемонструвати найвищий рівень розуміння галузевих матеріальних норм, засвідчити свою здатність фахово тлумачити такі норми, а отже, бути взірцем у питаннях їх застосування.

Водночас наголошено на тому, що суди у своїй діяльності дотримуються різних процесуальних законів, які акумулюють норми, що відзначаються особливостями; “спеціалізований” суд діє за правилами, що сприяють створенню пристойних умов для реалізації сторонами конфлікту наданих їм процесуальних прав. Це озна чає, що правильне визначення юрисдикції гарантує не тільки високий ступінь суддівської компетентності у застосуванні матеріальних норм, а й не менш цінний “процесуальний комфорт”, що мають відчувати всі учасники судового процесу.

Запропоновано наблизитися до вирішення проблеми розмежування судових юрисдикцій не через виокремлення ознак спорів, формування їхніх переліків, а за допомогою пошуку відповіді на запитання: чи потребує їх (спорів) розв'язання застосування спеціальних процесуальних правил?

Констатовано, що первісно зміст спеціальних процесуальних правил відбивається у нормах про принципи судочинства; свій розвиток такі правила отри мують у подальших процесуальних приписах.

Ханова, Р. Доктрина доказування у судових провадженнях із вирішення податкових спорів / Р. Ханова // Право України. – 2020. – № 4. – С. 142-152.

Метою статті є розвиток судових доктрин при вирішенні податкових спорів із застосуванням чинної нормативної основи.

Встановлено, що усталена судова практика проникає у правовий розвиток національної юридичної системи та безпосередньо формує судову доктрину при вирішенні податкових спорів.

Усенко, Є. Принципові акценти щодо характеристики судових доктрин із податкових спорів / Є. Усенко // Право України. – 2020. – № 4. – С. 153-163.

Стаття присвячена аналізу понять правової та судової доктрин, їхніх основних ознак і проведенню диференціації цих доктрин. Незважаючи на велику кількість досліджень на тему правової доктрини, необхідно констатувати, що й досі у юридичній літературі так і залишається недослідженою тема судової доктрини та її специфічних особливостей.

Метою статті є аналіз та упорядкування існуючих доктринальних досліджень учених, висвітлення спільних та відмінних рис обох доктрин на практиці при розгляді спорів у суді та вираження власного бачення з приводу можливості й необхідності дослідження судової доктрини та її складових.

Встановлено, що існує можливість застосування деяких універсальних положень до такої специфічної і складної галузі права, як податкове право. Це пов'язано з тим, що при розв'язанні податкових спорів у суді обов'язково застосовується один із таких фундаментальних принципів права, як верховенство права. Це пояснюється його абсолютною універсальністю, оскільки він покладений в основу всього вітчизняного законодавства та має досить розгалужене значення. Цей принцип забезпечує баланс як із боку державної влади, так і з боку сторін спору щодо їхніх взаємних прав та обов'язків.

Хохуляк, В. Рішення Верховного Суду як правова форма забезпечення єдності судової практики розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів / В. Хохуляк // Право України. – 2020. – № 4. – С. 164-179.

Метою статті є розкриття значення рішень Верховного Суду як правової форми забезпечення єдності судової практики розгляду окремої категорії справ, а саме – справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів.

Встановлено, що забезпечення єдності судової практики як форми реалізації юридичної визначеності – невід'ємного елементу принципу верховенства права є однією з ключових цілей рішень Верховного Суду.

Ліщина, І. Проблема невиконання судових рішень як порушення права власності в практиці Європейського суду з

прав людини. Український аспект. Від Ivanov до Burmush / I. Ліщина // Право України. – 2020. – № 4. – С. 189-215.

Це друга з двох статей, присвячених питанню невиконання судових рішень. Попередня опублікована в № 3/2020 “Право України” “Проблема невиконання судових рішень як порушення права власності у практиці Європейського суду з прав людини. Український аспект. Від Hornsby до Ivanov”. Вона має на меті дослідити практичні аспекти проблеми, зокрема: попередні спроби вирішення проблеми в Україні, причини їхньої невдачі та спробує з’ясувати, чи є “світло в кінці тунелю”. За результатами дослідження робиться висновок про те, що спроба виконання Ivanov через запровадження єдиного механізму для сплат за рішеннями проти органів держави та державних підприємств, які передбачені в Законі України “Про гарантії держави щодо виконання судових рішень” і втілені в Програмі 4040, виявилася невдалою: по-перше, вона вимагала значних видатків із бюджету, які ніколи не були доступні українському уряду, а по-друге, навіть якщо б відповідні кошти знайшли, це було б тільки тимчасовим вирішенням проблеми, бо нові борги накопичувалися б із тією ж швидкістю. Тому саме комплексний підхід до вирішення проблеми, відображений у консолідованому Плані дій Уряду та Стратегії, має шанси остаточно подолати цю проблему. При цьому надважливими є тверда політична воля на найвищому рівні влади та ефективна координація між різними органами держави при подоланні цієї проблеми.

Никитченко, Н. Особливості процедури банкрутства об’єктів державної власності / Н. Никитченко, С. Донков // Право України. – 2020. – № 4. – С. 216-224.

Стаття присвячена аналізу правових норм, що регулюють процедури банкрутства суб’єктів господарювання державного сектору економіки, а також виявленню колізійних норм у чинному законодавстві України про банкрутство та приватизацію. Зокрема, Урядом оголошено реалізацію програми приватизації. Близько 960 державних підприємств передано Фонду державного майна України для приватизації. Постановка проблеми, проаналізованої авторами статті, полягає у тому, що переважна більшість цих підприємств має велику заборгованість перед кредиторами. Така ситуація породжує низку конфліктів у застосуванні на практиці різних нормативно-правових актів, які так чи інакше торкаються сфери банкрутства.

Rzayeva, G. A. Organization of Information Security in E-Government as Means of Information Rights Protection / Gulnaz Aydin Rzayeva, Aytakin Nazim Ibrahimova // Право України. – 2020. – № 4. – С. 225-244.

Мета електронного урядування як концепції полягає у покращенні ефективності діяльності державних інститутів та підвищенні рівня життя громадян. Формування електронної держави визначає темпи розвитку прав і свобод людини відповідно до вимог сьогодення, серед яких особливе значення мають інформаційні права. Однак у ситуації, коли повнота, доступність і конфіденційність інформації не забезпечується повною мірою, виникають перешкоди для реалізації інформаційних прав. Тому організація інформаційної безпеки є одним із засобів гарантування інформаційних прав. У зв'язку з цим, інформаційну безпеку слід аналізувати не тільки з технічної точки зору, але й в аспекті права в галузі прав людини. Ці основні моменти обґрунтовують актуальність теми статті. Мета статті – проаналізувати такі поняття, як “електронний уряд”, “електронний парламент” і “електронний суд”, показати пріоритети електронної держави з точки зору забезпечення прав і свобод людини, визначити правові, теоретичні та технічні підходи до інформаційної безпеки в різних моделях електронного урядування, виявити різницю між електронною безпекою та інформаційною безпекою, дослідити значення електронного урядування в аспекті прав людини і представити пропозиції щодо захисту інформаційних прав, порушених у кіберпросторі. Автори доходять висновку, що повний доступ до інформації в новому суспільстві є гарантією інформаційних та інших прав і свобод. Таким чином, через відсутність інформаційної безпеки або низький рівень інформаційної безпеки електронний уряд не може приносити користь своїм громадянам. Одним з таких бар'єрів вважається електронний розрив або цифровий розрив. З огляду на глобальний характер кіберпростору та інформаційного суспільства, ці проблеми необхідно вирішувати не тільки на національному рівні, а й на міжнародному. Перш за все, безпеку не слід сприймати з технічної точки зору. Це перешкоджає вирішенню проблем. Слід також проаналізувати інформаційну безпеку як правовий інститут і уточнити різницю між термінами “інформаційний захист” і “інформаційна оборона”. Необхідно розкрити юридичний аспект цього питання. Таким чином, автори з оптимізмом доходять висновку, що усунення проблем, які виникають при формуванні електронного урядування, сприятиме кращій реалізації основних

прав і свобод людини та допоможе кожному громадянину стати активним членом цифрового суспільства.

Корнякова, Т. Кримінологічна характеристика девіантної поведінки особи у контексті психофізіологічної та соціально-правової складової / Т. Корнякова, Н. Юзікова // Право України. – 2020. – № 4. – С. 245-263.

У статті представлено аналіз досліджень кримінологічного характеру, які стосуються розуміння виникнення, розвитку та становлення особи з девіантною формою поведінки, її шлях адаптації та пристосування до соціальних протиріч, деструктивних процесів, які відбуваються та відбувалися в Україні. Це дасть змогу не тільки об'єктивно оцінити зазначений процес, а й суттєво на нього впливати, долучивши до вивчення окресленої проблеми широку громадськість і всіх зацікавлених осіб.

Метою статті є кримінологічний аналіз правової природи девіантної поведінки особи у контексті її психофізіологічної та соціально-правової складової, визначення специфічного складу такої особи через узагальнення наукових досліджень кримінологічного, соціального, психологічного характерів.

Авторки доходять висновку, що важливим етапом формування підходів до запобігання девіантної поведінки особи є діяльність держави, її соціальних інститутів, спрямованих на створення сприятливого для особи середовища, в якому гідний розви ток і захист її прав забезпечується з дотриманням принципів демократії, рівності, соціальної справедливості, з урахуванням моральних засад і традиційних цінностей українського суспільства.

Зроблено висновок, що розуміння особи з девіантною поведінкою має міждисциплінарний характер. Авторки надали своє визначення особи з девіантною поведінкою – це інтегральна цілісність, у яку включено всі рівні психічної організації, особлива форма існування людини у суспільстві, яка діє автономно, але піддається впливу безкінечних внутрішніх і зовнішніх змін, через які й може вчиняти певні контрольовані або неконтрольовані злочинні дії.

Стефанчук, М. Реформа органів прокуратури в Україні: кадрове перезавантаження чи дискримінація за професійною ознакою? / М. Стефанчук // Право України. – 2020. – № 4. – С. 264-277.

Метою статті є аналіз правового забезпечення кадрового перезавантаження органів прокуратури в Україні на сучасному

етапі на предмет їх відповідності європейським стандартам незалежності прокурорів, а також формування узагальненого бачення щодо перспектив урегулювання цих відносин.

Встановлено, що з прийняттям нового Закону України “Про прокуратуру” відбулася системна зміна суб’єктів адміністрування системи прокуратури, пов’язана зі створенням нового, на той час, суб’єкта цієї системи – Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів, діяльність якої мала бути спрямована на виконання основних функцій із кадрового забезпечення органів прокуратури, які раніше монопольно здійснювалися прокурорами, які займають адміністративні посади, що мало наслідком суттєве обмеження такої гарантії діяльності прокурора, як його незалежність і прозорість у діяльності прокуратури. Сучасний етап кадрового реформування органів прокуратури в Україні ознаменований правовими приписами, спрямованими не на удосконалення, а на припинення діяльності цього інституту, а також на створення механізму селекції при відборі прокурорів, що призводить до формування дискримінаційних умов у процесі кадрового перезавантаження для осіб, які мають досвід прокурорської діяльності.

Доведено, що ситуативне кадрове перезавантаження органів прокуратури, що забезпечене тимчасовою правовою регламентацією, обумовленою актуальною політичною кон’юнктурою, не відповідає європейським стандартам забезпечення незалежності служби публічного обвинувачення, а також таким елементам принципу верховенства права, як юридична визначеність, заборона свавілля, дотримання прав людини, заборона дискримінації та рівність перед законом. Запропоновано встановлення до кандидата на посаду Генерального прокурора вимог проходження кваліфікаційного оцінювання для підтвердження здатності очолювати систему прокуратури як суміжного правового інституту у системі правосуддя з метою перетворення процесу вибору кандидатури на посаду Генерального прокурора з суто політичного ще й у професійний, та підсилення гарантій зовнішньої незалежності прокуратури як елементу системи правосуддя.

Maksimentsev, M. The Global Impact of Exercising Extraterritorial Jurisdiction Over Transnational Corporate Environmental Crimes in Extractive Industries / M. Maksimentsev, N. Maksimentseva // Право України. – 2020. – № 4. – С. 278-295.

Стаття порушує актуальну тему і присвячена злочинам надрокористування, досліджуючи їх як підтип екологічних злочинів, учинених транснаціональними корпораціями, з обговоренням важливості вибору належної юрисдикції; у статті також розглядаються злочини у сфері надрокористування як особливий компонент екологічних злочинів, вчинених транснаціональними корпораціями, які займаються розробленням та видобуванням корисних копалин по всьому світу. Шкода, якої вони завдають навколишньому середовищу, поглиблення бідності та неналежне використання ресурсів обумовлені їхньою жадібністю і бажанням наживи та вже давно значною мірою захищені механізмами правового юрисдикційного прикриття, на які нині спрямована пильна увага у зв'язку з глобальним розвитком тенденції до здійснення екстериторіальної юрисдикції щодо деяких правопорушень, учинених операторами видобувної промисловості.

У статті автор розглядає та аналізує відповідні кримінологічні теорії та дослідження загальної та екологічної кримінології, а також екологічної юстиції. Висвітлює несправедливість співвідношення природних багатств і бідності, наводить визначення поняття “злочину” за Брантінгемом, після чого звертається до концепції Сазер ленда про злочини, вчинені “білими комірцями”. У статті також представлений змістовний аналіз та аналіз прецедентних справ із сучасних судових процесів, зокрема, справа *Trafigura i Royal Dutch Shell*.

У заключній частині автор висловлює пропозиції щодо майбутнього екологічної юстиції та попередження екологічних злочинів у галузях розроблення та видобування корисних копалин.

Батанов О. Організація та здійснення міської влади в Україні: оригінальне дослідження / О. Батанов // Право України. – 2020. – № 4. – С. 296-299.

Право України. – 2020. – № 5.

Андрейцев, В. Наукова доктрина формування сучасної системи земельного законодавства і права за об'єктами земельних правовідносин: методологічні аспекти / В. Андрейцев // Право України. – 2020. – № 5. – С. 15–28.

Метою статті є висвітлення особливостей об'єктів земельних правовідносин як чинника упорядкування системи земельного законодавства та права, їх удосконалення відповідно до

національних й інтеграційних вимог розвитку в сучасних умовах і на перспективу.

Гетьман, А. Теоретико-методологічні засади формування національної доктрини земельного права / А. Гетьман, Г. Анісімова // Право України. – 2020. – № 5. – С. 29–42.

Метою статті є огляд і впорядкування теоретико-методологічних засад формування земельно-правової доктрини, окреслення перспективних напрямів становлення та визначення особливостей її застосування при вдосконаленні національної політики, зокрема для реформування земельних правовідносин, і подальшій систематизації земельного законодавства в умовах євроінтеграції і сталого розвитку, а також викладення власного бачення окресленої проблематики.

Бондар, О. Публічне управління у сфері використання та охорони земель в Україні: актуальні проблеми правового та інституційного забезпечення / О. Бондар // Право України. – 2020. – № 5. – С. 43–62

Метою статті є аналіз актуальних проблем правового та інституційного забезпечення публічного управління у сфері використання й охорони земель в Україні, а також формулювання на цій основі пропозицій щодо їх розв'язання.

Проаналізовано кореляцію понять “державне управління” і “публічне управління” у досліджуваній площині та зроблено висновок про доцільність віддавати перевагу останньому з огляду, по-перше, на спорідненість правовідносин державного та самоврядного управління у сфері використання й охорони земель, по-друге, необхідності відмови від “державоцентристських” підходів на користь конструктивного впровадження кращих європейських практик у царині публічного адміністрування.

Визначено методологічну значущість державної земельної та екологічної політики для розбудови системи публічного управління у земельній сфері. Встановлено, що Стратегії державної екологічної політики України, як чинна, так і попередня, цілком слушно закріплюючи необхідність глибокої модернізації вказаної системи, особливо у контексті євроінтеграційних процесів, у цій площині є здебільшого декла ративними.

Кулинич, П. Земельне законодавство України періоду земельної реформи: основні тенденції розвитку / П. Кулинич // Право України. – 2020. – № 5. – С. 63–75

Мета статті полягає у виявленні основних напрямів розвитку земельного законодавства України протягом усього періоду здійснення земельної реформи, визначенні їх змістовних рис і формуванні оптимальної методологічної основи для визначення суті розвитку правового забезпечення земельної реформи та перспектив її завершення.

Встановлено, що у розвитку земельного законодавства України періоду земельної реформи простежуються такі основні його напрями, як деколективізація сільськогосподарського землекористування, приватизація земель, держкомземоцентризм, дерегуляція правового регулювання земельних відносин і децентралізація влади у сфері управління земельними ресурсами. Якщо перші два напрями були закладені у “стартовий план” правового забезпечення вітчизняної земельної реформи, то решта три спричинені певними відхиленнями від цивілізаційних стандартів правового регулювання земельних відносин. Так, через абсолютизацію ролі держави та адміністративно-правових важелів у реформуванні земельних відносин у земельному законодавстві України сформувався такий напрям його розвитку, як держкомземоцентризм, за якого значна частина земельних праввідносин виникає, змінюється та припиняється за наявності згоди посадових осіб державних органів земельних ресурсів. Саме держкомземоцентризм спричинив корупційність сфери земельних відносин в Україні. Необхідність подолання його наслідків зумовила формування у земельному законодавстві України таких напрямів розвитку, як дерегуляція та децентралізація.

Носік, В. Земельне право і законодавство України: системна криза чи зміна парадигми в умовах реалізації цілей сталого розвитку в Україні до 2030 року? / В. Носік // Право України. – 2020. – № 5. – С. 76–90

Розглядаються методологічні, науково-теоретичні, конституційні та законодавчі основи сучасного стану і перспектив еволюції доктрини земельного права та законодавства у контексті реалізації Цілей Сталого розвитку (ЦСР) в Україні на період до 2030 р.

Мета статті – провести науково-теоретичний аналіз і зробити фахову оцінку сучасного стану земельно-правової доктрини, системи і структури земельного права і законодавства та їх

функціонального призначення як складових національної правової системи у забезпеченні механізму правового регулювання земельних відносин у контексті реалізації ЦСР і на цій основі сформулювати висновки і зр обити рекомендації з розбудови земельного права, удосконалення системи, структури та змісту законодавства відповідно до Конституції України у контексті ЦСР в Україні як у демократичній, правовій і соціальній державі.

Мірошниченко, А. Земельна ділянка як об'єкт права: абстракція чи реальність? / А. Мірошниченко // Право України. – 2020. – № 5. – С. 91–105

Метою статті є з'ясування правової природи опису земельної ділянки та прав на неї, з одного боку, у ДЗК і Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень (ДРРП), а з другого – її позначення на місцевості, визначення належних способів захисту у разі неналежного опису земельної ділянки або її неправильного винесення в натуру.

Встановлено, що помилки, похибки і неточності як в описі меж у кадастрі, так і при перенесенні в натуру запроєктованих ділянок є невідворотними. У сучасних умовах реєстр прав, який ґрунтується на описі земельної ділянки, що міститься у кадастрі, є інструментом так званого “книжного володіння”. Особа, вказана у реєстрі, завжди є “книжним володільцем”, але зовсім необов'язково є власником (носієм іншого вказаного у реєстрі права). Із цієї загальної тези випливає, що межі земельної ділянки в реєстрі (“на папері”) також необов'язково є правильними. Так само не завжди правильними є ті межі, які відображені “в натурі” (на місцевості), не кажучи вже про те, що фактичне становище досить часто не дає змоги точно визначити, де саме проходить межа.

Сидор, В. Амбівалентність концепцій права власності на землю: фактичне право, юридична абстракція чи відповідальність? / В. Сидор // Право України. – 2020. – № 5. – С. 106–115

Метою статті є аналіз існуючих у країнах загального та континентального права підходів до розуміння права власності на землю, а також викладення власного бачення найбільш прийнятної для правової системи України концепції з урахуванням національної стратегії сталого розвитку держави та особливого статусу землі як основ ного національного багатства.

У дослідженні проаналізовано емпіричний підхід країн загального права у розумінні права власності на землю. Охарактеризовано властиву країнам континентального права абстрактну концепцію сприйняття власності на землю як юридично визнаного і закріпленого факту.

Авторка доходить висновку, що законні інтереси різних суб'єктів земельних відносин нерідко можуть суперечити одне одному, тому важливого значення набуває здатність земельного законодавства забезпечити баланс цих інтересів. Це досягається завдяки втручанню держави з метою додержання принципу пріоритету публічних інтересів над приватними. Раціональний і справедливий розподіл суспільної користі землі досягається через встановлення державою певних обмежень власників землі та землекористувачів, спрямованих на забезпечення добробуту всіх громадян. Обґрунтовано перспективність концепції права власності на землю як взаємної відповідальності громадянина і держави, оскільки право власності на землю як обмежений природний ресурс завжди пов'язане з соціальними потребами та обов'язками.

Шульга, М. Право спільної часткової власності на земельну ділянку в земельно-правовій доктрині України / М. Шульга // Право України. – 2020. – № 5. – С. 116–127.

Метою статті є аналіз особливостей процедури виникнення права спільної часткової власності на земельну ділянку з урахуванням ознак, притаманних об'єкту цього права. У статті наголошується, що оновлене вітчизняне земельне законодавство закріпило на рівні спеціальних законів багатосуб'єктність права власності на цей об'єкт. Окремо унормовані відносини права спільної власності на земельну ділянку. Останнім часом актуалізується зацікавленість суб'єктів щодо упорядкування режиму права спільної часткової власності на земельну ділянку, зокрема виникнення такого права з метою здійснення спільної господарської та іншої діяльності. Натомість низка питань, які стосуються підстав і процедури виникнення такого права, залишаються поки що відкритими та потребують окремої уваги. З'ясовано, що об'єктом права спільної часткової власності на земельну ділянку може бути лише єдина земельна ділянка, яка має бути сформована, наприклад, об'єднанням декількох (двох і більше) самостійних земельних ділянок в одну, що належатиме в подальшому декільком співвласникам. Встановлено, що набуття права власності на земельну ділянку конкретним суб'єктом, тобто трансформація

об'єктивного права в суб'єктивне, здійснюється за наявності закріплених у законі підстав, а саме – відповідних юридичних фактів.

Каракаш, І. Право концесійного землекористування: проблеми відродження і перспективи розвитку / І. Каракаш // Право України. – 2020. – № 5. – С. 128–142.

Метою статті є проведення системного розгляду нових положень концесійного законодавства щодо використання земельних ділянок як об'єктів концесії.

На основі наукового аналізу застосування концесії у земельних відносинах звертається увага на суттєві особливості прояву концесійних відносин у земельному праві та специфіку їх закріплення у земельному законодавстві. За авторськими поглядами радикальне оновлення концесійного землекористування для здійснення державноприватного партнерства відкриває широкі перспективи до забезпечення раціонального використання земельних ресурсів країни та залучення інвестицій у цілях підвищення ефективності користування земельними ділянками на основі концесії. Одночасно автор сподівається, що це приверне увагу наукової спільноти та фахівцівпрактиків до об'єктивної необхідності розвитку концесійного землекористування, який має стати засадничим для становлення концесійних відносин в інших галузях законодавчого регулювання використання природних ресурсів в Україні.

Встановлено, що, на відміну від класичного орендного землекористування, концесійне використання земельних ресурсів є особливим видом строкового володіння і користування земельними ділянками державної або комунальної власності, що здійснюється на підставі концесійного договору. Проте не всі суб'єкти – учасники концесійних відносин, що зазначені в Законі України “Про концесію”, можуть бути у ролі концесієдавців земельних ділянок. Ними можуть бути лише представники власника землі в особі державних органів або органів місцевого самоврядування, які уповноважені надавати земельні ділянки державної або комунальної власності у користування, зокрема й передавати їх у концесію за рішеннями відповідних представницьких органів.

Уркевич, В. Право постійного користування земельною ділянкою: проблеми теорії та практики / В. Уркевич // Право України. – 2020. – № 5. – С. 143–157.

Стаття присвячена характеристиці такого речового права, як право постійного користування земельною ділянкою.

Метою статті є актуалізація наявних доктринальних розробок щодо права постійного користування земельною ділянкою, висвітлення існуючих правозастосовних проблем у сфері його реалізації, внесення рекомендацій щодо вдосконалення земельного законодавства.

Розкрито приписи земельного законодавства України щодо окресленого права постійного користування, наведено наукові підходи до сутності та складників такого права. Особливо наголошено на існуючих правозастосовних проблемах щодо реалізації відповідними суб'єктами права постійного користування земельною ділянкою з наведенням судової практики щодо їх вирішення.

Стверджується, що право постійного користування земельною ділянкою займає самостійне місце в системі речових прав на землю.

Автор доходить висновку, що отримати землі у постійне користування сьогодні можуть виключно юридичні особи – як суб'єкти господарювання, так і громадські, релігійні організації чи заклади освіти. Такі юридичні особи покликані виконувати певні публічні, соціальні, освітянські функції або ж надавати послуги загального користування значній кількості споживачів.

Дроботова, Т. Рішення Європейського суду з прав людини проти України: земельно-правовий аспект / Т. Дроботова // Право України. – 2020. – № 5. – С. 158–170.

Авторка проаналізувала низку рішень ЄСПЛ проти України у справах, які стосуються земельних правовідносин, для виокремлення найбільш поширених порушень положень Конвенції та Першого протоколу до Конвенції із боку держави Україна під час вирішення, зокрема, земельних спорів, аби судові органи нашої держави могли у подальшому не допускати таких порушень і здійснювати захист прав людини та основоположних свобод у належний спосіб.

Зроблено висновок, що практика ЄСПЛ є джерелом земельного права, встановленого, зокрема, на законодавчому рівні, а отже, суди повинні застосовувати рішення цього Суду під час розгляду справ зі спорів, що виникають із земельних правовідносин.

Дроботова, Т. Актуальні питання застосування Закону України "Про оренду землі". Практика Верховного Суду /

Т. Дроботова, Л. Карпенко, М. Романів // Право України. – 2020. – № 5. – С. 171–186.

Мета статті – дослідити практику Верховного Суду, зокрема й Великої Палати, Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду та Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду щодо застосування положень Закону України “Про оренду землі” у контексті найактуальніших проблемних питань, які постають перед судом.

Авторки проаналізували низку рішень Верховного Суду щодо застосування норм Закону України “Про оренду землі”, виокремили правові позиції, які нині є усталеними та не викликають сумнівів, а також висвітлили проблемні питання правового регулювання орендних відносин, які потребують невідкладного вирішення.

Ріпенко, А. Судова експертиза у вирішенні земельних спорів щодо використання земель для містобудівних потреб: проблеми теорії та практики / А. Ріпенко // Право України. – 2020. – № 5. – С. 187–197.

Мета статті полягає у розкритті поняття земельного спору, значення судової експертизи у вирішенні земельних спорів щодо використання земельних ділянок для містобудівних потреб, висвітленні проблемних питань теорії та практики проведення земельної і будівельної судових експертиз.

У процесі дослідження проаналізовано поняття земельного спору, співвідношення категорій “спір” і “конфлікт”, сформульовано визначення земельного спору.

Обґрунтовується, що для вирішення земельних спорів щодо використання земель для містобудівних потреб частіше за все виникає потреба у проведенні земельної та будівельної судової експертизи (експертних досліджень).

На підставі проведеного дослідження зроблено висновок, що залучення висновку судового експерта при розгляді земельних спорів як у судовому, так і у позасудовому порядку сприятиме об'єктивному розгляду такого спору, адже без спеціальних знань судового експерта встановлення відповідних фактів та обставин є у багатьох випадках неможливим.

Ліщина, І. Втручання у право власності фіскальними заходами. Підходи та практика Європейського суду з прав людини / І. Ліщина // Право України. – 2020. – № 5. – С. 207–234.

Стаття вивчає історичні та теоретичні засади виникнення і розвитку практики ЄСПЛ щодо втручання у право власності фіскальним законодавством і заходами на його реалізацію, випадки встановлення порушення цього права щодо України, а також можливості встановлення нових порушень такої категорії. Робиться висновок про те, що встановлені ЄСПЛ порушення здебільшого пов'язані з еkleктичним застосуванням норм законодавства фіскальними органами. Причому ЄСПЛ встановлював порушення і в тих випадках, коли суди ставали на бік фіскальних органів, і коли підтримували платників податків, але органи продовжували свою практику щодо заявників. Таким чином, найбільш ефективними заходами загального характеру, спрямованими на запобігання порушень цього типу в майбутньому, мають бути підвищення якості податкового законодавства, покращення юридичної грамотності та правосвідомості працівників фіскальних органів і взаємодії між ними та судами. Крім того, група справ, що стосується безпідставної конфіскації незадекларованої при перетині кордону валюти, може потенційно призвести до значних витрат із державного бюджету на виплати справедливої сатисфакції та вимагає термінових змін до ст. 472 Митного кодексу України.

Пацурія, Н. Обґрунтування необхідності зміни правової парадигми захисту прав споживачів фінансових послуг / Н. Пацурія, В. Резнікова // Право України. – 2020. – № 5. – С. 235–257.

Метою статті є визначення кола споживачів фінансових послуг з огляду на їх місце у правовідносинах із надання фінансових послуг, які формалізуються через укладення договору про надання фінансової послуги будь-якого виду; спираючись на положення доктрини “розумних очікувань”, що сприйнята правопорядками провідних країн світу, за основу побудови системи захисту прав споживачів фінансових послуг взято формулювання основних положень Концепції захисту прав споживачів фінансових послуг як певної наукової моделі, яка в подальшому може стати підґрунтям для розроблення і прийняття нормативно-правових актів різної юридичної сили; аналіз сучасної правозастосовної практики з проблематики захисту прав споживачів фінансових послуг, на тлі якої – вироблення власних науковообґрунтованих висновків; внесення пропозицій до модернізації чинного законодавства України в царині захисту прав споживачів фінансових послуг; доктринальне

обґрунтування необхідності змін існуючої правової парадигми захисту прав споживачів фінансових послуг.

Авторки зробили такі висновки: 1) споживачем фінансової послуги є: фізична особа, фізична особа – підприємець, юридична особа; 2) споживач може займати позицію “слабкої сторони” у зобов’язальних правовідносинах із фінансовою установою; 3) з метою захисту інтересів споживача у зобов’язальних правовідносинах із фінансовою установою при формуванні умов договору остання має дотримуватися принципів: справедливості, добросовісності та розумності, унеможливлення покладання на споживача невинного тягаря з’ясування змісту договору, достатньої поінформованості, достатньої уважності, обережності; 4) на споживача фінансової послуги (незалежно від його правового статусу) має розповсюджуватися дія Закону України “Про захист прав споживачів”, що потребує внесення змін до вказаного нормативно-правового акта; 5) в основу споживацького законодавства має бути покладена доктрина “розумних очікувань”.

Щербина, В. Конкуренція предметної та суб’єктної юрисдикцій у процесуальному законодавстві України / В. Щербина // Право України. – 2020. – № 5. – С. 258–271.

У статті розглядаються деякі проблеми предметної та суб’єктної юрисдикцій у процесуальному законодавстві України, породжені внесенням змін до Господарського процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та Цивільного процесуального кодексу України, а також оновленням законодавства про приватизацію державного і комунального майна та про публічні закупівлі.

Зокрема, увага звертається на те, що, здійснивши уніфікацію норм низки процесуальних інститутів, законодавець, з одного боку, не врахував специфіки окремих видів судочинства, зумовлених особливостями справ, віднесених до певної юрисдикції, а з другого – по-різному врегулював тотожні процесуальні відносини.

Метою статті є дослідження проблемних аспектів юрисдикції господарських судів і розмежування господарської, адміністративної та цивільної юрисдикцій. Аналізуються норми зазначених процесуальних кодексів та законодавства про приватизацію майна і про публічні закупівлі. На підставі результатів проведеного дослідження висловлюється думка про те, що всі справи у спорах щодо приватизації державного і комунального майна мають розглядатися господарськими судами, для чого пропонується внести зміни до

Закону України “Про приватизацію державного і комунального майна”, які виключили б розгляд зазначених справ адміністративними судами.

Коломоєць, Т. Камеральні відносини XV–XIX століть у генезисі адміністративного права / Т. Коломоєць, В. Колпаков // Право України. – 2020. – № 5. – С. 272–288.

Метою статті є обґрунтування визнання камералістики одним із важливих чинників у генезисі сучасного адміністративного права, зокрема його частини, яка присвячена адмініструванню в економічних сферах через встановлення наявності чи відсутності кореляційної залежності між камеральними відносинами XV–XIX ст. і сучасними адміністративно-правовими відносинами.

Досліджується кореляційна залежність між камеральними відносинами, ознаки яких відшукуються у капітуляріях Карла Великого, а інфільтрація у практику адміністрування датується приблизно 1439 р., і сучасними адміністративно-правовими відносинами. Обґрунтовується визнання камералістики одним із важливих чинників у генезисі адміністративного права.

Право України. – 2020. – № 6.

Довгерт, А. Доктрина міжнародного приватного права в Україні на зламі століть / А. Довгерт // Право України. – 2020. – № 6. – С. 13-40.

Мета статті полягає у з'ясуванні змісту реконцептуалізації доктрини міжнародного приватного права в Україні на зламі століть унаслідок успішної кодифікації колізійного права (конфлікт законів та юрисдикцій).

Встановлено, що вітчизняна доктрина колізійного права оновлювалася за такими основними напрямками: (i) переведення колізійного права на приватноправові начала; (ii) надання колізійним нормам більшої гнучкості з одночасним збереженням їхньої визначеності; (iii) “матеріалізація” вибору права; (iv) прийняття одностороннього (unilateral) підходу до вирішення колізійного питання.

Автор доходить висновку, що українська “колізійна” кодифікація на зламі століть сприяла переходу вітчизняної доктрини міжнародного приватного права на теоретичну платформу західно-європейських країн і міжнародних організацій. За допомогою принципу, прив'язки та інших граней найтіснішого зв'язку українське

колізійне право було фактично переписане заново. Тепер воно характеризується високою диспозитивністю, регулятивністю та гнучкістю. Сприймавши модерний багатовекторний (multilateral) метод вибору права, для становлення якого так багато зробив Ф. Савіньї, вітчизняна доктрина міжнародного приватного права не відмовилася від елементів матеріалізації колізійного права (його націлення на матеріальний результат рішення у конкретній справі – material justice) та від одновекторного (unilateral) підходу до вирішення колізійного питання. Сьогодні нова вітчизняна доктрина пропонує також зміст основних напрямів рекодифікації (оновлення) міжнародного приватного права. Важливим завданням оновлення є, на думку автора, повернення кодифікації до структури Цивільного кодексу України у вигляді завершальної книги про міжнародне приватне право.

Галущенко, Г. Проблеми встановлення змісту іноземного права в судах України / Г. Галущенко // Право України. – 2020. – № 6. – С. 41-53.

Досліджуються проблемні питання встановлення у судовому процесі змісту норм іноземного права.

Мета статті – теоретично осмислити та системно розглянути міжнародно-правові та внутрішньодержавні аспекти регулювання встановлення змісту іноземного права. Проаналізувати закріплені в законодавстві України способи встановлення змісту норм іноземного права на предмет наявності переваг і недоліків, окреслити пропозиції їх вдосконалення. Зокрема, автор аналізує положення як міжнародноправових актів (Європейської конвенції про інформацію щодо іноземного законодавства), так і внутрішньодержавних нормативно-правових актів різних країн, які регулюють особливості встановлення змісту іноземного права, що підлягає застосуванню в тій чи іншій справі. Досліджує законодавство різних держав залежно від визначення їхніми правовими системами іноземного права як “права” (Естонії, Німеччини, Румунії, Австрії, Болгарії, Угорщини, Італії, Бельгії, Франції), як “факту” (Сполучене Королівство, Ірландії, Мальти, Люксембургу, Іспанії), а також тих, які дотримуються гібридної природи іноземного права (Латвії, Литви, Нідерландів). Увага акцентується на методах встановлення змісту іноземного права під час здійснення судочинства судами зазначених країн (запити суду до міністра юстиції або міністра закордонних справ, допит свідків,

залучення експертів та подання експертних висновків, запит суду іноземним юристам тощо).

Зроблено висновок, що способи встановлення змісту іноземного права залежать від правової природи іноземного права, яка підтримується в конкретній державі. Зазначається, що Україна належить до держав, які дотримуються правової концепції іноземного права. Проаналізувавши вітчизняне законодавство, виокремлено такі способи встановлення змісту іноземного права: звернення із запитом до Міністерства юстиції України щодо надання інформації про матеріальне право тієї чи іншої іноземної держави, яке підлягає застосуванню при вирішенні судового спору, залучення експерта з питань права, надання учасниками спору документів, що підтверджують зміст норм права іноземної держави, на які вони посилаються в обґрунтуванні своїх вимог або заперечень. Також додатково науковці виділяють такі способи: звернення у Торгово-промислову палату, висновки іноземних юристів, допиту ролі свідків спеціалістів з іноземного права з числа юристів і будь-яких експертів, звернення у наукові установи тощо.

Перестюк, Н. Правова кваліфікація у міжнародному приватному праві: удосконалення теоретичних і практичних підходів в Україні / Н. Перестюк // Право України. – 2020. – № 6. – С. 54–81.

Мета статті – вдосконалити регулювання в Україні питання правової кваліфікації в міжнародному приватному праві з орієнтиром на розвиток права ЄС та особливим акцентом на уніфікацію підходів до правової кваліфікації у питаннях регулювання колізій законів та колізій юрисдикцій.

Виговський, О. Урегулювання нових інститутів міжнародного приватного права в оновленій цивільно-правовій кодифікації України / О. Виговський // Право України. – 2020. – № 6. – С. 82–94.

Метою статті є висвітлення ключових проблемних аспектів колізійного регулювання транскордонних правовідносин щодо цінних паперів і нетінгу та шляхів їх вирішення, які мають бути враховані при формулюванні змісту відповідних колізійних норм у межах нового розділу ЦК України, який міститиме норми з міжнародного приватного права.

Встановлено, що різні колізійні принципи мають бути покладені в основу регулювання “речового статуту” та “зобов’язального статуту”

цінних паперів, а також по-різному має здійснюватися локалізація цінних паперів у різних формах існування. Адаптація класичного колізійного принципу *lex situs* до цієї категорії об'єктів цивільних правовідносин ускладнюється неможливістю визначення їх місцезнаходження із використанням звичних критеріїв та потребою пошуку додаткових факторів локалізації. У випадку з цінними паперами, які обліковуються у депозитарній системі та перебувають у володінні посередників, колізійне регулювання має спиратися на спеціальні принципи вирішення цього питання, закріплені на міжнародному конвенційному рівні та застосовні у світовій практиці. З'ясовано, що розв'язання колізійного питання щодо правочинів відносно нетінгу за відсутності вибору права сторонами цих правочинів пов'язане з об'єктивними труднощами, обумовленими специфікою функціонування цього договірного інституту, і має відбуватися з урахуванням всіх обставин конкретних правовідносин.

Автор доходить висновку, що доповнення української кодифікації норм із міжнародного приватного права положеннями щодо транскордонних правочинів із цінними паперами та правочинів відносно нетінгу сприятиме наближенню вітчизняного законодавства у цій сфері до кращих стандартів європейського колізійного права та створенню адекватного правового поля для інтеграції України до міжнародного фінансового простору.

Стрельцова, Є. Міжнародне приватне морське право України: сучасний стан системи колізійних норм / Є. Стрельцова // Право України. – 2020. – № 6. – С. 95–110.

Метою статті є виявлення, на основі комплексного аналізу теоретичних і законодавчих положень, сучасного стану системи колізійних норм міжнародного приватного морського права України для формування уявлення про рівень їхньої ефективності та відповідності сучасним тенденціям розвитку міжнародного приватного права.

Зазначено, що проблема подолання колізій у морському праві частково вирішена через міжнародно-правову уніфікацію матеріальних норм, проте загалом цей процес є напруженим і надто політизованим, може супроводжуватися труднощами теоретичного та практичного характеру, що підштовхує до переосмислення ролі колізійного метода, оновлення, можливо, масиву колізійних норм, застосування комбінованих форм і методів зближення та взаємодії національних правових систем.

Доведено, на основі аналізу теоретичних положень міжнародного приватного права, колізійних норм і принципів, закріплених у національному законодавстві (Кодекс торговельного мореплавства України (КТМ України) і міжнародних договорах України наявність в українському праві великого масиву колізійних норм, які підлягають застосуванню до широкого кола відносин у сфері торговельного мореплавства. Обґрунтовано виокремлення у межах міжнародного приватного права спеціальної підгалузі – міжнародного приватного морського права, що з урахуванням перспективного розвитку морської індустрії України є важливим.

Визначено, що особливості відносин у сфері торговельного мореплавства зумовили і специфіку методів вирішення колізій, що проявилось у виробленні специфічних колізійних прив'язок-принципів: закон прапора, різні модифікації закону порту, закон місця зіткнення тощо. Зазначено, що тенденція розвитку колізійних норм проявляється у збільшенні варіативності колізійних норм, у зміні домінуючої ролі односторонніх колізійних прив'язок, у зміні способів регулювання “морських” колізій: від жорстких до гнучких.

Зроблено висновок, що система колізійних норм міжнародного приватного морського права України володіє ефективним інструментарієм подолання колізій і розвивається у дусі сучасних тенденцій розвитку міжнародного приватного права загалом. Обґрунтовано необхідність ревізії КТМ України з метою удосконалення систематизації колізійних норм, запропоновано виокремити спеціальний розділ для об'єднання усіх колізійних норм, бо це забезпечило б більшу чіткість цієї системи та зручність у використанні.

Трощенко, І. Колізійне регулювання недоговірних зобов'язань у міжнародному приватному праві України та шляхи його вдосконалення на підставі досвіду європейських країн / І. Трощенко // Право України. – 2020. – № 6. – С. 111–126.

Метою статті є аналіз колізійного механізму застосування до недоговірних зобов'язань, закріпленого у чинному законодавстві України з метою визначення наявних проблем його використання, зокрема й через аналіз судової практики застосування існуючих формул прикріплення і через аналіз чинного права ЄС щодо недоговірних зобов'язань, з метою визначення необхідності реформування чинного законодавства України та формулювання пропозицій щодо внесення змін до Закону про МПРП.

У результаті проведеного дослідження було визначено, що основними формулами прикріплення, які використовуються для визначення права, яке підлягає застосуванню до недоговірних зобов'язань згідно з чинним законодавством України, є прив'язка до місця вчинення дії, що призвела до виникнення зобов'язання або правопорушення – *lex loci actus* і *lex loci delicti commissi*. Крім того, Законом про МПРП передбачено низку спеціальних прив'язок, зокрема: до права спільного доміцилію сторін та права найбільш тісного зв'язку. Також правом України передбачено спеціальні формули прикріплення зобов'язань, що виникають зі шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг) та щодо зобов'язань із набуття, збереження майна без достатньої правової підстави. Регламент ЄС № 864/2007 щодо права, що підлягає застосуванню до недоговірних зобов'язань, закріплює як основне правило прикріплення – прив'язку до місця настання шкоди *lex loci damni*, якщо сторонами не було реалізовано вибір права відповідно до *lex voluntatis*, а також містить низку спеціальних колізійних прив'язок, згідно з якими визначається застосовне право у численних окремих видах правовідносин.

Михайлів, М. Колізійне регулювання спадкових відносин у міжнародному приватному праві України / М. Михайлів // Право України. – 2020. – № 6. – С. 127–146.

Метою статті є аналіз колізійних норм у сфері спадкових відносин у міжнародному приватному праві, вивчення способів та засобів колізійного регулювання міжнародних спадкових відносин, а також викладення власного бачення з удосконалення механізмів їх колізійного регулювання, вироблення теоретичних дефініцій і пропозицій у досліджуваній сфері.

Ребриш, Б. Колізійно-правове регулювання у сфері транскордонної недобросовісної конкуренції: європейська теорія та законодавча практика в Україні / Б. Ребриш // Право України. – 2020. – № 6. – С. 147–165.

У статті висвітлені особливості спеціального колізійно-правового регулювання зобов'язань, що виникають унаслідок недобросовісної конкуренції, у міжнародно-му приватному праві окремих європейських країн, а також сформульовано пропозиції та рекомендації з удосконалення Закону про МПРП.

Зокрема, автором здійснений детальний аналіз колізійних норм ст. 6 Регламенту “Рим II”, розкриті особливості їх інтерпретації та

застосування європейською докт риною і практикою, а також порівняно релевантні норми з подібними спеціальними колізійними правилами законодавства тих європейських країн, у яких Регламент “Рим II” не застосовується.

Висвітлені основні причини деталізації колізійних правил вибору права щодо вказаної категорії деліктів у законодавстві переважної більшості європейських країн, а також продемонстровані переваги й недоліки спеціальних норм, присвячених зобов'язанням, що виникають унаслідок недобросовісної конкуренції, які містять ся у Регламенті “Рим II”.

Зроблені висновки стосовно необхідності запровадження у національне колізійне законодавство окремих правил вибору права щодо недоговірних зобов'язань, які виникають унаслідок недобросовісної конкуренції, а також сформульовані пропозиції та рекомендації з удосконалення вітчизняного Закону про МПРП у цій сфері, через доповнення новою ст. 501 щодо недоговірних зобов'язань із недобросовісної конкуренції.

Цірат, Г. Міжнародний цивільний процес: шляхи реформування у сучасних умовах / Г. Цірат // Право України. – 2020. – № 6. – С. 166–188.

Метою статті є аналіз стану регулювання різних складових міжнародного цивільного процесу, витоків, традиції, його становлення та розвитку за роки незалежності нашої держави, перспектив реформування і, що найголовніше, модернізації. Вивчити доцільність або необхідність реформування та модернізації його складових у контексті процесу рекодифікації цивільного та міжнародного приватного права України.

Встановлено, що сучасна вітчизняна правова доктрина, наука міжнародного приватного права, теоретичні підходи, які покладені в основу регулювання окремих складових міжнародного цивільного процесу, є загалом сучасними та відповідають “світовим стандартам”. Незважаючи на це, виявлені численні “недоліки”, які потребують реформування та удосконалення і цілі інститути, які відверто застарілі, не відповідають загальносвітовим підходам і відверто шкодять інтересам нашої держави та її громадян. Це, зі свого боку, стосується регулювання судових імунітетів держав та їхньої власності, міжнародної підсудності тощо.

Автор дає оцінку сучасному стану регулювання, доходить висновку про необхідність застосування вибіркового підходу до реформування міжнародного цивільного процесу, ставить на

порядок денний необхідність здійснення рішучих кроків, особливо в підготовці нормативних актів, які мають усунути прогалини в національному законодавстві та побудувати його на сучасних засадах. Він також вважає вкрай необхідним започаткувати в будь-якому з наведених форматів процес переговорів про укладання міжнародної конвенції з питань міжнародної підсудності та виконання судових рішень, у якій брали б участь Україна та Європейський Союз.

Черняк, Ю. Визнання та виконання іноземних судових рішень із міжнародних сімейних спорів: світовий досвід уніфікації норм права та деякі питання судової практики / Ю. Черняк // Право України. – 2020. – № 6. – С. 189–205.

Метою статті є визначення сучасного стану уніфікації норм інституту визнання та виконання іноземних судових рішень із міжнародних сімейних спорів, окреслення кола принципів, які становлять основу цього інституту права. Окрему увагу сконцентровано на тлумаченні та застосуванні принципу взаємності та застереження про публічний порядок на основі аналізу доктрини та судової практики.

Визначено, що на рівні Гаазьких дитячих конвенцій, регламентів Європейського Союзу, з урахуванням практики Європейського суду з прав людини, уніфіковано такі принципи сучасного інституту визнання і виконання іноземних судових рішень із сімейно-правових спорів: остаточність судового рішення (*res judicata*) і неможливість перегляду його по суті на стадії визнання і виконання у запитуваній державі; взаємність; неможливість перегляду судом запитуваної держави фактичних обставин, якими суд держави походження рішення обґрунтовував свою юрисдикцію; застосування *lex fori* до процедури визнання і виконання іноземного судового рішення; можливість часткового визнання і виконання іноземного судового рішення; необхідність застосовувати просту і швидку процедуру визнання та ефективні заходи виконання судового рішення; розширене визначення категорії “рішення суду”, що передбачає поширення цієї категорії “рішення суду” також на затверджені судом мирові угоди і договори, укладені сторонами аліментного зобов’язання.

Ліщина, І. Втручання у право власності фіскальними заходами. Підходи та практика Європейського суду з прав людини / І. Ліщина // Право України. – 2020. – № 6. – С. 210–233.

Стаття вивчає історичні та теоретичні засади виникнення і розвитку практики ЄСПЛ щодо втручання у право власності фіскальним законодавством і заходами на його реалізацію, випадки встановлення порушення цього права щодо України, а також можливості встановлення нових порушень такої категорії. Робиться висновок про те, що встановлені ЄСПЛ порушення здебільшого пов'язані з еkleктичним застосуванням норм законодавства фіскальними органами. Причому ЄСПЛ встановлював порушення і в тих випадках, коли суди ставали на бік фіскальних органів, і коли підтримували платників податків, але органи продовжували свою практику щодо заявників. Таким чином, найбільш ефективними заходами загального характеру, спрямованими на запобігання порушень цього типу, у майбутньому мають бути підвищення якості податкового законодавства, покращення юридичної грамотності та правосвідомості працівників фіскальних органів і взаємодії між ними та судами. Крім того, група справ, що стосується безпідставної конфіскації незадекларованої при перетині кордону валюти, може потенційно призвести до значних витрат із державного бюджету на виплати справедливої сатисфакції та вимагає термінових змін до ст. 472 Митного кодексу України.

Кубко, А. Державні інтереси в правовій системі України: поняття, ознаки, призначення / А. Кубко // Право України. – 2020. – № 6. – С. 234–250.

Мета статті полягає у виробленні теоретичних підходів до розуміння інтересів держави, їх правильної наукової ідентифікації та співвідношення із правами та законними інтересами інших учасників суспільних відносин, створенні дефініції державних інтересів як об'єкта захисту у правовій системі України, а також розкритті їхніх ознак.

Самбор, М. Конституційне право на свободу мирних зібрань в Україні / М. Самбор // Право України. – 2020. – № 6. – С. 251–272.

Метою статті є дослідження права на свободу мирних зібрань як конституційного права та семантичної відповідності одиниць мови, що використовуються на його позначення, змістові цього права.

У статті окреслено особливості інституціоналізації права на свободу мирних зібрань у нормах Конституції України, досліджено особливості правового регулювання суспільних відносин щодо здійснення права на свободу мирних зібрань за допомогою конституційних норм прямої дії, а також системність розуміння

права на свободу мирних зібрань і регулювання його здійснення за допомогою норм галузі конституційного законодавства України.

Ірклієнко, А. До питання про правову доктрину в українській правовій традиції / А. Ірклієнко // Право України. – 2020. – № 6. – С. 273–282.

Мета статті – здійснити спробу визначити сутність правової доктрини в українській правовій традиції. Установлено, що представники вітчизняного і зарубіжного політикуму, науково-експертного середовища неодноразово акцентували увагу на незадовільній якості актів, що приймаються суб'єктами нормотворчості та органами судової влади. У зв'язку з цим наголошується на важливості й необхідності наукового (доктринального) забезпечення юрисдикційної діяльності Конституційного Суду України, інших органів державної влади та місцевого самоврядування.

Резюмовано, що правові системи більшості країн пострадянського простору вже відповідають двом із чотирьох основних вимог, що пред'являються до правових систем сім'ї романо-германського права, а саме методологічним та інфраструктурним. За цими критеріями сучасні правові системи держав пострадянського простору відрізняються від сім'ї романо-германського права лише деякими особливостями.

Право України. – 2020. – № 7.

Беляневич, О. Мета сучасного господарського процесуального права: доктринальний погляд / О. Беляневич // Право України. – 2020. – № 7. – С. 13–31.

Розроблення мети господарського процесуального права має забезпечити наукове підґрунтя збереження і поглиблення спеціалізації господарського процесу на протигагу неадекватним відносинам у сфері господарювання та суцільної уніфікації процесуального права України.

Запропоновано доктринальний аналіз мети господарського процесуального права в контексті господарського права, досягнення його цілей і реалізації вихідних норм, а також з урахуванням здобутків теорії господарського права. Звертається увага на тісний взаємозв'язок господарського права з процесом, що має відбиватися в особливостях порядку здійснення господарського судочинства.

Іванюта, Н. Трансформація системи джерел господарського процесуального права / Н. Іванюта, Н. Загородня // Право України. – 2020. – № 7. – С. 32–43.

Мета статті полягає у визначенні факторів, які впливають на трансформацію джерел господарського процесуального права, розкриття сучасного стану системи джерел господарського процесуального права та визначення принципу застосування і взаємодії її складових.

Запропоновано до системи джерел господарського процесуального права віднести не тільки нормативно-правові акти та міжнародні договори, які є основними(традиційними) джерелами, а й нетрадиційні (квазіджерела) (господарські договори, прецеденти тлумачення, правові звичаї, принципи права), які виникають у результаті правозастовної діяльності та є допоміжним інструментарієм, який може суттєво вплинути на упорядкування питання щодо вирішення господарського спору в судах господарської юрисдикції. Визначено принцип субсидіарності, який є в основі застосування та взаємодії традиційних і нетрадиційних (квазіджерел) джерел господарського процесуального права.

Окреслено основні фактори впливу на трансформацію системи господарського процесуального права: еволюція предмета господарського процесуального права, тобто звуження чи розширення переліку та характеру господарських спорів та інших правових питань; зміна національної правової системи, зокрема й у результаті конвергенції нетипових (для романо-германської правової сім'ї) процесуальних елементів (інститутів, механізмів, засобів захисту прав та інтересів); зміна режиму національної судової системи під впливом політичного режиму, історичного розвитку суспільства та держави, особливостей правової системи, правової культури населення тощо; посилення впровадження у міжнародний правовий простір, у результаті чого здійснюється розширення та визнання компетенції міжнародних судових установ, зокрема Європейського суду з прав людини; зміщення акцентів із формального підходу у вирішенні господарських спорів до природних основ їх врегулювання (звичаєве право, правила ділового обігу, верховенство права).

Авторки наголошують на значенні знань щодо системи джерел господарського процесуального права для правозастосовної та правотворчої діяльності, а тематика змісту системи джерел і взаємодії її складових потребує постійної уваги наукової спільноти.

Степанова, Т. Місце похідного позову в системі захисту у господарському судочинстві / Т. Степанова // Право України. – 2020. – № 7. – С. 44–56.

Метою статті є дослідження похідного позову як способу захисту у господарському судочинстві, виявлення прогалин його регулювання і розроблення пропозицій з удосконалення господарського процесуального законодавства з окресленого питання.

Виявлено та систематизовано ознаки похідного позову. Обґрунтовано, що юридична конструкція похідного позову дотепер остаточно не сформована на законодавчому рівні, і деякі питання вирішуються на рівні судової практики. У загальному вигляді похідний позов можна визначити як право акціонерів та (або) учасників юридичної особи звертатися до суду від імені та в інтересах такої юридичної особи з вимогою про відшкодування посадовою особою завданих її діями чи бездіяльністю збитків, зокрема й після припинення повноважень такої посадової особи. І хоча конструкція похідного позову видається досить ефективним засобом захисту прав власників (акціонерів, учасників) юридичної особи, однак слід визнати, що законодавчий масив містить деякі недоліки та неузгодженості, які законодавцеві необхідно усунути найближчим часом.

Аргументовано доцільність чіткого визначення ГПК України права звертатися з похідними позовами власникам (учасникам, акціонерам), які сукупно є власниками 10 % і більше статутного капіталу юридичної особи.

Зроблено висновок, що при оцінці дій посадової особи юридичної особи як винних дій, що завдали збитків останній, господарським судам слід виходити з того, що посадова особа на момент розгляду господарської справи може вже не бути посадовою особою позивача, проте займала відповідну керівну посаду на момент укладення оспорюваної угоди і від її вольових дій залежало укладення або неукладення такої угоди. Вказане повинно знайти відображення у процесуальному законі, що усуватиме можливості зловживань сторонами процесу та різноманітного тлумачення цих норм господарськими судами.

Худенко, О. Проблеми нормативного визначення економічних спорів / О. Худенко // Право України. – 2020. – № 7. – С. 57–65.

Метою статті є дослідження проблем нормативного визначення економічних спорів, а також формування пропозицій із подолання цих проблем.

Бутирський, А. Окремі аспекти застосування процесуальних строків у господарському судочинстві / А. Бутирський // *Право України*. – 2020. – № 7. – С. 66–77.

Метою статті є аналіз окремих аспектів застосування процесуальних строків у господарському судочинстві, виявлення проблемних питань, що виникають на практиці застосування процесуальних строків у господарському судочинстві, та вироблення на цій основі пропозицій з удосконалення вітчизняного господарського процесуального законодавства.

Автор виділяє дисциплінуючу функцію процесуальних строків у господарському судочинстві, оскільки недотримання встановлених судом строків для подання заяв, скарг і документів унеможлиблює їх подання у майбутньому та надає суду право вирішити спір за наявними матеріалами справи. У результаті проведеного дослідження автор доходить висновку, що ГПК України не застосовує єдину термінологію у частині регламентації процесуальних строків. Це призводить до різного розуміння таких строків у господарському судочинстві та неоднакового застосування процесуальних норм.

Резнікова, В. Штраф як форма господарсько-процесуальної відповідальності / В. Резнікова, М. Курей // *Право України*. – 2020. – № 7. – С. 78–97.

Статтю присвячено дослідженню штрафу як форми господарської процесуальної відповідальності ті складової ефективного судового захисту, спрямованого на запобігання і протидію вчиненню господарських процесуальних правопорушень. Акцентовано увагу на проблемі визначення правової природи процесуальних штрафів, розглянуто доктринальні підходи прихильників і критиків концепції існування судових штрафів, розмежовано склади адміністративного правопорушення, передбаченого у ст. 1853 Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП), і господарських процесуальних правопорушень, передбачених у ч. 1 ст. 135 Господарського процесуального кодексу України (ГПК України). Особливу увагу також приділено питанню віднесення неповаги до суду до господарських процесуальних правопорушень, на підставі чого

аргументовано необхідність у наданні господарському суду можливостей для застосування штрафу до присутніх у залі засідань, а також наведено приклади судової практики, які свідчать про становлення тенденції притягнення порушників нормального ходу розгляду судової справи до процесуальної відповідальності за прояв неповаги до суду.

Було проаналізовано ознаки судового штрафу, а також надано класифікацію особливостей господарського процесуального штрафу як загальних процесуальних, які роблять штраф міжгалузевим процесуальним феноменом, а також спеціальних процесуальних, якими визначається місце штрафу в господарському судочинстві. Зосереджено увагу на дискусійному питанні необхідності стягнення штрафу і з учасника господарської справи, і з його представника, проілюстровано позицію, якої дотримуються авторки статті. Проаналізовано та класифіковано функції штрафу, які визначають його місце в господарському процесі, на превентивну, стимулюючу, яка демонструє суттєву відмінність між штрафом у матеріальному та процесуальному праві, та каральну.

Бутирська, І. Наказне провадження у господарському судочинстві / І. Бутирська // Право України. – 2020. – № 7. – С. 98–109.

Метою статті є теоретичне осмислення наказного провадження у господарському судочинстві, системний аналіз практики застосування процесуальних норм, що регулюють наказне провадження у господарському судочинстві, та вироблення пропозицій щодо удосконалення вітчизняного законодавства у цій частині.

Ніколенко, Л. Деякі аспекти врегулювання спору за участю судді у господарському судочинстві / Л. Ніколенко, С. Масловський // Право України. – 2020. – № 7. – С. 110–119.

Метою статті є визначення особливостей врегулювання спору за участю судді з урахуванням змін у законодавстві та процесів реформування судочинства України, встановлення шляхів удосконалення правових норм щодо врегулювання спору за участю судді, що є важливим як із погляду теорії процесуального права, так і з погляду судової практики.

Визначено, що врегулювання спору за участю судді слід розглядати як інститут господарського процесуального права, який включає систему норм, що спрямовані на мирне врегулювання

відносин між сторонами спору за участю судді, з метою вирішення по суті спору, на підставі конфіденційності, добровільності та взаємопорозуміння.

Запропоновано удосконалення порядку врегулювання спору за участю судді, а саме: обов'язків судді; форми проведення; строку врегулювання спору тощо. За результатом дослідження запропоновано відповідні зміни та доповнення до Господарського процесуального кодексу України щодо удосконалення врегулювання спорів за участю судді з метою найбільш ефективного застосування.

Автори доходять висновку щодо необхідності подальшого розвитку інституту врегулювання спору за участю судді. Наголошено, що розвиток цього інституту розвантажить суддів, прискорить вирішення спорів та, як наслідок, зменшить кількість апеляційних і касаційних скарг. У деяких випадках цей інститут може бути використаний як засіб для затягування розгляду справи, зміни судді, тобто зловживання процесуальними правами. Але його треба розглядати, насамперед як засіб правового виховання та впровадження правової культури не тільки учасників справи, а й зміни суспільної свідомості та переорієнтації її на вирішення спорів на засадах примирення.

Черненко, О. Емоційна складова судового рішення / О. Черненко // *Право України*. – 2020. – № 7. – С. 120–130.

Метою статті є аналіз впливу внутрішньопсихологічних чинників на ухвалення суддею рішень у справі.

Авторка розглядає професійну діяльність судді як таку, що постійно супроводжується нервово-емоційним напруженням і, як наслідок, надмірними нервовопсихічними навантаженнями, які є причиною емоційного вигорання суддів. Професійне вигорання веде до виснаження емоційних, фізичних та особистісних ресурсів людини. Наслідками професійного вигорання судді є зниження авторитету судової влади, прийняття незаконних рішень, поведінка, що суперечить Кодексу суддівської етики, тощо. Суддя, в якого проявляються ознаки професійного вигорання, не може належним чином здійснювати судочинство і потребує психологічної допомоги.

У статті наголошується на тому, що лише високопрофесійна, моральна, етична поведінка судді здатна викликати повагу до суду та забезпечити впевненість учасників судового процесу в неупереджених результатах розгляду справи. Суддя проходить постійне випробування на професійну майстерність, людську мудрість і вдале вирішення конфліктних ситуацій. Судові рішення

повинні утверджувати справедливість й укріплювати довіру суспільства до судової влади. Совість, чесність, честь, гідність, професіоналізм є головними моральними орієнтирами у здійсненні правосуддя. Тому, незважаючи на різноманітні фактори впливу на суддю під час розгляду справи, він повинен вміти здійснювати контроль за власними емоціями і залишатися неупередженим при ухваленні судових рішень.

Бобкова, А. Правова основа розгляду господарським судом спорів за участю іноземних осіб / А. Бобкова, В. Новошицька // Право України. – 2020. – № 7. – С. 131–146.

Метою статті є узагальнення правової основи розгляду господарськими судами спорів за участю іноземних осіб та обґрунтування напрямів розвитку й удосконалення відповідного законодавства України для підвищення рівня привабливості господарського провадження для звернень іноземних інвесторів щодо захисту прав і законних інтересів.

У результаті дослідження одержано такі результати: 1) узагальнено правову основу розгляду господарськими судами спорів за участю іноземних осіб, яку становлять норми Господарського процесуального кодексу України (ГПК України), інших законів і підзаконних нормативно-правових актів, норми міжнародних договорів, що стали частиною національного законодавства, господарські договори (контракти); 2) обґрунтовано напрями розвитку й удосконалення відповідного законодавства України: на рівні ГПК України щодо підсудності спорів за участю іноземної особи; розширення компетенції господарських судів через віднесення до їхньої підвідомчості справ у спорах, що виникають у зв'язку зі здійсненням господарської діяльності про оспорювання рішень міжнародного комерційного арбітражу, а також про визнання та надання дозволу на виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу, іноземного суду; доповнення підставами визнання арбітражних угод недійсними та такими, що не можуть бути виконані; на рівні міжнародних договорів – ратифікація Конвенції про угоди про вибір суду; на рівні підзаконних нормативно-правових актів – конкретизація Положення про форму зовнішньоекономічних договорів (контрактів) у частині рекомендацій щодо формулювання розділу зовнішньоекономічного договору щодо урегулювання спорів у судовому порядку з огляду на неможливість вибору сторонами норм процесуального права при розгляді справи у господарських судах.

Запропоновано внесення змін до ГПК України, Положення про форму зовнішньоекономічних договорів (контрактів).

Радзивілюк, В. Проблеми застосування господарсько-процесуальних норм у процедурі банкрутства (неплатоспроможності) / В. Радзивілюк, Р. Поляков // Право України. – 2020. – № 7. – С. 147–158.

Метою статті є висвітлення проблем застосування господарсько-процесуальних норм у процедурі банкрутства (неплатоспроможності).

Авторами встановлюється наявність колізії в частині застосування норм Господарського процесуального кодексу України (ГПК України) щодо справ про неплатоспроможність фізичних осіб. Наголошується, що при здійсненні судом основного провадження у справі про банкрутство, положення про їх розгляд за правилами загального порядку позовного провадження не застосовується з огляду на специфіку процедури банкрутства. Аналізується оскарження судових рішень у процедурі банкрутства.

За результатами проведеного дослідження авторами зроблено висновки: у ГПК України містяться посилання на нечинний Закон України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом”, що створює колізії для судів; передбачений у ГПК України для позовного провадження загальний порядок розгляду справи абсолютно не підходить для процедури банкрутства і на практиці взагалі не застосовується судами; статті КзПБ щодо залишення без руху або повернення заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство зовсім не стосуються недоліків самої заяви і не дають можливості застосовувати у цих випадках відповідні норми ГПК України; поширення загальних положень ГПК України без урахування особливостей процедури банкрутства для вирішення спорів майнового характеру у межах справи про банкрутство може заблокувати саму процедуру банкрутства; варто встановити чіткі умови відкриття провадження у справі про банкрутство, поставивши їх у залежність від стійкої неплатоспроможності боржника; скоротити кількість судових рішень, які підлягають апеляційному оскарженню у процедурі банкрутства через процесуальні акти, ухвалені з малозначних та організаційних питань.

Попова, А. Процесуальні особливості розгляду спорів, що виникають із договорів про надання небанківських фінансових послуг / А. Попова // Право України. – 2020. – № 7. – С. 159–169.

Метою статті є аналіз існуючих у правовій доктрині визначень понять правового спору, юридичного конфлікту та їх співвідношення, договорів про надання фінансових послуг, а також небанківських фінансових послуг. Запропоново визначення спорів, що виникають із договорів про надання небанківських фінансових послуг, зроблено їхню класифікацію. Виокремлено процесуальні особливості розгляду зазначеного різновиду договірних спорів.

Зазначається, що договірний спір є складною правовою категорією, поняття якої має комплексний характер. З огляду на це спори, що виникають із договорів про надання небанківських фінансових послуг, як різновид договірних спорів, розглядаються в етимологічному, економічному, філософському та правовому аспектах.

У результаті проведеного аналізу основних концепцій розуміння правового спору запропоновано визначати спір, що виникає із договорів про надання небанківських фінансових послуг, як правовий конфлікт між учасниками господарських відносин на ринках небанківських фінансових послуг, що виникає при укладанні, зміні, розірванні, виконанні та визнанні недійсними договорів про надання небанківських фінансових послуг. Спори, що виникають із договорів про надання небанківських фінансових послуг, пропонується поділити на п'ять основних груп: 1) спори про укладання договорів; 2) спори про зміну договорів; 3) спори про розірвання договорів; 4) спори про виконання договорів; 5) спори про визнання договорів недійсними, кожна з яких – на підгрупі. Пропонується також класифікувати спори, що виникають із договорів про надання небанківських фінансових послуг, за предметною ознакою на спори, що виникають при укладанні, зміні, розірванні, виконанні та визнанні недійсними договорів про надання небанківських фінансових послуг: переказу коштів; торгівлі валютними цінностями; фінансового лізингу; надання коштів у позику, зокрема й на умовах фінансового кредиту; надання гарантій і поручительства; адміністрування недержавних пенсійних фондів; адміністрування фінансових активів для придбання товарів у групах; у сфері страхування; факторингу та інших фінансових послуг.

Авторка зробила висновок, що однією зі сторін господарського процесу з вирішення спорів, що виникають із договорів про надання небанківських фінансових послуг, можуть бути не лише фінансові

установи та фізичні особи – підприємці, як це зазвичай визначають, а й юридичні особи, які не мають статусу фінансової установи.

Попелюк, В. Щодо деяких аспектів відповідальності за використання земельних ділянок без оформлення правостановлюючих документів за практикою Верховного Суду / В. Попелюк // Право України. – 2020. – № 7. – С. 170–180.

Стаття присвячена правовому регулюванню застосування відповідальності за використання землі без оформлення правостановлюючих документів, крім випадків самовільного заняття земельних ділянок. Визначено, що особливість застосування відповідальності за використання землі без оформлення правостановлюючих документів, яка пов'язана з тим, що норми матеріального права різних галузей визначають правовий режим використання землі, що, відповідно, впливає на предмет і характер земельного спору.

Резнікова, В. Новітні тенденції розвитку судової практики щодо розгляду господарських спорів, пов'язаних зі здійсненням торговельних операцій / В. Резнікова, І. Кравець // Право України. – 2020. – № 7. – С. 181–199.

Метою статті є виокремлення та розкриття ознак торговельних операцій як виду господарських, формулювання на їхній основі доктринального визначення поняття торговельної операції, встановлення взаємозв'язку між термінами “торговельна операція” і “господарсько-торговельний договір”, виокремлення особливостей вирішення господарськими судами спорів, пов'язаних зі здійсненням та оформленням суб'єктами господарювання торговельних операцій.

Доведено, що торговельні операції є видом господарських операцій. Наведені визначення “господарська операція” та “торговельна операція” у нормативноправових актах України. Сформульовані ознаки торговельних операцій та на їхній основі наведено авторське визначення поняття “торговельна операція”. Встановлено співвідношення та зв'язок між термінами “торговельна операція” і “господарсько-торговельний договір”, а саме: обґрунтовано висновок, що торговельними операціями опосередковується виконання господарсько-торговельних договорів.

Пацурківський, П. Людське право на медіацію / П. Пацурківський, Р. Гаврилук // Право України. – 2020. – № 7. – С. 212–229.

Метою статті є обґрунтування медіації як цінності у ролі одного із вроджених невід’ємних людських прав.

Софінська, І. Громадянство, міграція та (не)свобода пересування у Європейському Союзі / І. Софінська // Право України. – 2020. – № 7. – С. 230–245.

Мета статті полягає у здійсненні правничих рефлексій щодо гарантування свободи пересування як засадничого елементу реалізації прав людини, зокрема й у сфері громадянства та правничої ідентичності особи.

У статті відображені релевантні напрацювання тих науковців (Е. Балібара, К. Барнард, Гр. де Бурки, Дж. Г. Г. Вейлера, К. Йопке, Р. Кассена, П. Креґа, Дж. Макбрайда, Л. Орґада, Дж. Паломбелли, О. Поєдинок, Р. Спано, П. Спіро, А. Шахар та інших), у чю орбіту наукових досліджень потрапили актуальні питання у сфері громадянства та свободи пересування, пов’язані з народовладдям і правовладдям, гарантуванням прав людини та міграційною трансформацією “південь-північ” і “схід-захід”.

Пливачевський, Еміль В. Генезис розвитку економічної злочинності у Польщі / Еміль В. Пливачевський // Право України. – 2020. – № 7. – С. 246–259.

Метою статті є комплексне осмислення генезису розвитку економічної злочинності у Республіці Польща, виявлення позитивного досвіду польських кримінологів у боротьбі з економічною злочинністю та вироблення на цій основі рекомендацій для їх впровадження в Україні.

Наголошено, що економічна злочинність у Польщі в умовах ринкової економіки зазнала суттєвої трансформації, і сьогодні характерною є велика кількість нових форм злочинності, а самі механізми незаконної діяльності постійно трансформуються. Політичні, економічні та соціальні наслідки злочинів значно перевищують ті, які ми могли спостерігати в умовах централізованої планової економіки. Зміни рівня злочинності відбуваються не лише внаслідок зміни реального масштабу злочинності, а й як результат нового кримінального законодавства, готовності людей повідомляти про злочини до поліції, готовності поліції реєструвати повідомлення про правопорушення тощо.

Автори доходять висновку, що по суті в Україні та Польщі схожі проблеми у сфері боротьби з економічною злочинністю. Особливу небезпеку становить транснаціональна економічна злочинність, оскільки існуючі кордони мало стримують розширення сучасної злочинності, і це робить злочинність однією з головних загроз соціальній та економічній стабільності континенту. У зв'язку з цим Україні важливо не тільки в теорії запозичувати досвід Республіки Польща у боротьбі з економічною злочинністю, а й активно співпрацювати як державам-сусідам. Напрямами такої співпраці у сфері боротьби з економічною злочинністю можуть бути: підвищення ефективності роботи прикордонних і митних органів, оперативна взаємна правнича допомога у кримінальних справах, гармонізація українського та польського законодавства у сфері розслідування економічних злочинів і відповідальності за їх вчинення.

Нікіфоренко, В. Узагальнення історичних періодів формування та розвитку в Україні системи інтегрованого управління кордонами / В. Нікіфоренко // Право України. – 2020. – № 7. – С. 260–274.

У статті наведено основні етапи розвитку в Україні прикордонної політики та запровадження європейських механізмів інтегрованого управління кордонами. Окреслено основні проблеми та напрями діяльності щодо зміцнення прикордонної безпеки. При визначенні етапів розвитку прикордонної політики врахований національний досвід із питань: удосконалення законодавчої і нормативно-правової бази України у прикордонній сфері; імплементації європейських механізмів інтегрованого управління кордонами; виконання прикордонним відомством правоохоронних повноважень; запровадження кримінального аналізу та аналізу ризиків. Акцентовано увагу, що запровадження механізмів інтегрованого управління кордонами обумовлено необхідністю знаходження компромісу між підвищенням свободи пересування через державний кордон осіб, транспортування товарів та забезпечення адекватної протидії транскордонній злочинності. Наведено основні наукові категорії, що використовуються у теорії інтегрованого управління кордонами. Зокре ма: механізми інтегрованого управління кордонами; принципи прикордонної політики; підстави, повноваження та способи діяльності її суб'єктів; об'єкти інтегрованого управління кордонами; методи та інструменти інтегрованого управління кордонами; функції інтегрованого

управління кордонами; модель охорони державного кордону та її базові складові; система показників та індикаторів ефективності реалізації прикордонної політики; системи удосконалення якості прикордонного менеджменту та соціальної відповідальності. Відзначено, що залишаються недостатньо дослідженими: методологія інтегрованого управління кордонами; механізми та інструменти реалізації прикордонної політики; модель охорони державного кордону та її базові складові; процедури та технології прикордонного менеджменту; система показників та індикаторів ефективності реалізації прикордонної політики. Акцентовано увагу щодо необхідності удосконалення: розподілу завдань і функцій між суб'єктами забезпечення прикордонної безпеки; приведення завдань і функцій Державної прикордонної служби України у відповідність до її місії; імплементації у прикордонному менеджменті рекомендацій міжнародних стандартів щодо постійного удосконалення якості діяльності та соціальної відповідальності організацій.

Публічне право = Публичное право = Public law : наук.-практ. юрид. журн. / Всеукр. громад. орг. "Майбутнє країни", Ужгород. нац. ун-т. – Київ : [б. в.], 2011. – Виходить щоквартально.

Публічне право. – 2020. – № 1.

Городовенко В. В. Окрема думка судді як творче осмислення предмета конституційного провадження / В. В. Городовенко // Публічне право. – 2020. – № 1. – С. 9-20.

У статті проаналізовано окрему думку судді КСУ з позиції її правової природи, значення, можливості та доцільності висловлення. Обґрунтовано, що окрема думка судді КСУ не є актом КСУ, не є джерелом права, не має обов'язкового значення. Доведено, що окрема думка судді не повинна мати політично-правового значення й бути формою вираження політичних поглядів судді, зважаючи на те, що суддя КСУ має відповідати критерію політичної нейтральності. Аргументовано, що окрема думка судді КСУ сприяє розвитку доктрини публічного права, утому числі конституційно-правової доктрини, а в конституційних провадженнях у справах у справах за конституційними скаргами - й розвитку доктрини приватного права.

Георгієвський, Ю. В. Особливості адміністративного судочинства в умовах карантину, встановленого для запобігання поширенню в Україні COVID-19 / Ю. В. Георгієвський // Публічне право. – 2020. – № 1. – С. 21-33.

Стаття присвячена системному аналізу особливостей адміністративного судочинства в умовах карантину, встановленого для запобігання поширенню в Україні коронавірусу.

Радишевська, О. Р. Особливості впливу діяльності ОБСЄ на реформування адміністративного права України / О. Р. Радишевська // Публічне право. – 2020. – № 1. – С. 34-42.

У статті автор аналізує особливості впливу Організації безпеки та співробітництва в Європі як європейського утворення, що функціонує у трьох вимірах: політико-військовому, економіко-екологічному і людському на адміністративне право України.

Ковальчук, А. Т. Фінансові ризики в умовах цифрових трансформацій / А. Т. Ковальчук, С. Г. Стеценко // Публічне право. – 2020. – № 1. – С. 43-49.

Метою статті є дослідження та аналіз процесу утвердження криптовалюти, а також грошово-фінансової діджиталізації. Особлива увага приділена проблемі правового регулювання процесу цифровізації на вітчизняних теренах.

Гетманець, О. П. Бюджетно-правова відповідальність, як умова виконання місцевих бюджетів / О. П. Гетманець // Публічне право. – 2020. – № 1. – С. 50-58.

В статті проаналізована сутність бюджетно-правової відповідальності та визначені її характерні риси. З'ясована структура видатків місцевих бюджетів та заходи впливу за порушення бюджетного законодавства.

Львов Б. Ю. Актуальні проблеми застосування господарської юрисдикції у зв'язку з формуванням економічної політики України / Б. Ю. Львов // Публічне право. – 2020. – № 1. – С. 59-71.

У статті проводиться правова думка про те, що в сучасному політичному житті важливо замислитись над тим, як право повинно впливати на досягнення в ринкових умовах соціально-економічних результатів в країні.

Петков, С. В. Поділ правопорушення (delictum) за ступенем суспільної небезпечності на проступок (суспільно шкідливе діяння) і злочин (суспільно небезпечне діяння) в контексті реформування кримінальної юстиції / С. В. Петков // Публічне право. – 2020. – № 1. – С. 72-84.

У статті окреслено проблематику дефініції понять злочин і проступок, розглянуто правові проблеми їх юридичних складів.

Щербина, В. І. Концепція гідної праці в міжнародно-правових актах і законодавстві України: порівняльно-правові аспекти / В. І. Щербина // Публічне право. – 2020. – № 1. – С. 85-101.

Стаття має за мету виявлення відповідності новацій у трудовому і соціальному законодавстві України її міжнародним зобов'язанням та Основному Закону держави, з'ясування проблем і недоліків нормотворчої роботи державних органів у цьому напрямку.

Кравчук, О. О. Адміністративна та (або) кримінальна відповідальність за порушення карантину людей / О. О. Кравчук // Публічне право. – 2020. – № 1. – С. 102-115.

У статті аналізуються нова норма ст. 44-3 Кодексу про адміністративні правопорушення (КпАП) в її порівнянні з конкуруючою нормою ст. 325 Кримінального кодексу України, що передбачають адміністративну і кримінальну відповідальність за порушення карантину людей.

Сіделковський, О. Л. Суб'єкти формування та реалізації публічної політики у сфері охорони здоров'я / О. Л. Сіделковський // Публічне право. – 2020. – № 1. – С. 116-123.

Статтю присвячено проблематиці суб'єктів формування та реалізації публічної політики у сфері охорони здоров'я. Акцентовано увагу на питаннях їх класифікації та характерних ознак.

Литвиненко, В. І. Концептуальні засади протидії організованій злочинності і корупції на сучасному етапі розвитку України / В. І. Литвиненко, П. Я. Пригунов, М. В. Гуцалюк // Публічне право. – 2020. – № 1. – С. 124-135.

Стаття присвячена дослідженню сучасного стану протидії організованій злочинності і корупції в Україні. Окреслені проблемні питання у цій сфері.

Бусол, О. Ю. Світова практика організації введення штатних співробітників правоохоронних органів у середовище організованих злочинних угруповань / О. Ю. Бусол, О. Г. Семенюк // Публічне право. – 2020. – № 1. – С. 136-143.

Стаття присвячена висвітленню особливостей зарубіжного досвіду введення у злочинне середовище штатних оперативних співробітників правоохоронних органів. Розглянуті методи правової регламентації введення в кримінальне середовище штатних співробітників поліції держав ЄС та США.

Рабінович, П. М. Міжнародні праволюдні стандарти: поняття, класифікації / П. М. Рабінович // Публічне право. – 2020. – № 1. – С. 144-150.

Статтю присвячено повазі до гідності людини як первинного універсального праволюдного стандарту.

Баклан, О. В. Про особливості державного втручання в економіку в окремих індустріально розвинутих країнах / О. В. Баклан // Публічне право. – 2020. – № 1. – С. 151-159.

В статті розглядається та аналізуються окремі погляди та думки вчених юристів та економістів на визначення ролі держави щодо упорядкування суспільних відносин у певних сферах економіки та підприємництва, в окремих галузях суспільного життя тощо.

Кубко, А. Є. Державні інтереси в правовій системі України: поняття, ознаки, реалізація / А. Є. Кубко // Публічне право. – 2020. – № 1. – С. 160-168.

Стаття присвячена питанням державних інтересів у правовій системі України. Ключове значення має проблема правильної ідентифікації державних інтересів.

Іліка, М. І. Загальні принципи права: природно-правовий та позитивістський підходи до їх розуміння / М. І. Іліка // Публічне право. – 2020. – № 1. – С. 169-175.

У статті проводиться дослідження правової природи загальних принципів права. Розглядається роль та основні функції загальних принципів права.

Красовський, К. Ю. Роль та значення Magna Carta 1215 у поширенні ідей природних прав людини та природного права / К. Ю. Красовський // Публічне право. – 2020. – № 1. – С. 176-181.

В статті проведено історично-контекстний аналіз впливу Великої Хартії вольностей 1215 р. на подальший розвиток ідей природних прав та природного права.

Руснак, Л. В. Предмет доказування в конституційному судовому процесі / Л. В. Руснак // Публічне право. – 2020. – № 1. – С. 182-187.

У статті розглянуто особливості предмету доказування в конституційному судовому процесі, вказано на його специфічні риси, пов'язані зі створенням спеціально уповноваженого судового органу та обмеженням конституційного судового процесу питаннями права.

Держипільська, А. Запобігання та покарання злочинів проти людяності: шлях до Конвенції / А. Держипільська // Публічне право. – 2020. – № 1. – С. 188-196.

У статті проаналізовано основні та найважливіші положення проекту нового глобального міжнародного договору, який розроблений Комісією міжнародного права ООН за тематикою "злочини проти людяності" і переданий до Генеральної Асамблеї.

Лавренюк, М. О. Громадська рада доброчесності як третя особа (на стороні Вищої кваліфікаційної комісії суддів) в адміністративному судочинстві / М. О. Лавренюк // Публічне право. – 2020. – № 1. – С. 197-204.

У статті проведено аналіз діяльності Громадської ради доброчесності як третьої особи в адміністративному судочинстві.

Щербанюк, О. В. Оригінальне наукове видання «Право у сучасному політичному житті України»: рецензия / О. В. Щербанюк // Публічне право. – 2020. – № 1. – С. 205-208.

Відгук на колективну наукову працю "Право у сучасному політичному житті України".

Юридична Україна : щомісяч. наук. журн. / Нац. акад. правових наук України, Київ. регіон. центр, Н.-д. ін-т приват. права і права, ТОВ "Юрінком Інтер". – Київ: Юрінком Інтер, 2003. – Виходить щомісяця.

Юридична Україна. – 2020. – № 1.

Соснін, О. В. Право на інформаційну діяльність громадянина як джерело утворення нової інтегрованої науки про комунікацію / О. В. Соснін // Юридична Україна. – 2020. – № 1. – С. 10-23.

Осадько, А. С. Використання міжнародними злочинними угрупованнями Інтернету та соціальних мереж у протиправній діяльності / А. С. Осадько, Ю. С. Довгаль // Юридична Україна. – 2020. – № 1. – С. 24-31.

Волощук, О. Т. Особливості притягнення до відповідальності арбітрів міжнародного комерційного арбітражу / О. Т. Волощук, М. О. Гетманцев // Юридична Україна. – 2020. – № 1. – С. 32-39.

Митрицька, Г. Г. Регулювання статусу приватних агентств зайнятості як учасників відносин у сфері нетипових форм зайнятості / Г. Г. Митрицька // Юридична Україна. – 2020. – № 1. – С. 40-46.

Батанов, О. В. Самоврядування територіальних громад і Конституція - пошук консенсусу чи концептуальний переворот? / О. В. Батанов, М. О. Пухтинський // Юридична Україна. – 2020. – № 1. – С. 47-53.

Прилуцький, С. В. Єдність теорії судового процесу: історичні підвалини вітчизняної науки (мудрість предків) / С. В. Прилуцький // Юридична Україна. – 2020. – № 1. – С. 54-56.

Бевзенко, В. М. Адміністративний процес як система / В. М. Бевзенко // Юридична Україна. – 2020. – № 1. – С. 57-59.

Колпаков, В. К. Правова природа адміністративного судочинства / В. К. Колпаков // Юридична Україна. – 2020. – № 1. – С. 60-62.

Москвич, Л. М. Порухення єдності статусу суддів шляхом диференціації розміру суддівської винагороди / Л. М. Москвич // Юридична Україна. – 2020. – № 1. – С. 63-64.

Гусаров, К. В. Особливості розгляду судами справ про видачу обмежувального припису / К. В. Гусаров // Юридична Україна. – 2020. – № 1. – С. 65-66.

Скрипнюк, О. В. Рецензія на XVIII том "Кримінологія" Великої юридичної енциклопедії / О. В. Скрипнюк // Юридична Україна. – 2020. – № 1. – С. 67-69

Рец. на кн. : Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. / Нац. акад. прав. наук України ; редкол: В. І. Шакун, В. І. Тимошенко [та ін.]. – Київ, 2019. – Т. 18 : Кримінологія. Кримінально-виконавче право. – 544 с.

Юридична Україна. – 2020. – № 2.

Ковальський, В. С. Теорія функцій права. Введення / В. С. Ковальський // Юридична Україна. – 2020. – № 2. – С. 6-13.

Zhuravel, M. V. Increasing your cybersecurity awareness: understanding the cybercrime and understanding cybercrime and finding ways to fight it ways to fight it / M. V. Zhuravel // Юридична Україна. – 2020. – № 2. – С. 14-29.

Клочков, В. Г. Проблеми визначення правових понять у законах та інших нормативно-правових актах / В. Г. Клочков // Юридична Україна. – 2020. – № 2. – С. 30-41.

Аброськін, В. В. Компаративний аналіз основних положень Кримінального кодексу України 2001 р. та Кримінального кодексу Республіки Польща 1997 р. / В. В. Аброськін, Б. В. Кіндюк // Юридична Україна. – 2020. – № 2. – С. 42-51.

Коцур М. М. Особливості правового регулювання протидії наркозлочинності в СРСР у період 1960 1991 рр. / М. М. Коцур // Юридична Україна. – 2020. – № 2. – С. 52-61.

Плахотнюк, Н. В. Торгівля людьми як злочин проти людяності / Н. В. Плахотнюк, С. О. Іванисько // Юридична Україна. – 2020. – № 2. – С. 62-70.

Коротун, В. М. Нормативне регулювання поняття "апеляція" у процесуальних кодексах України / В. М. Коротун // Юридична Україна. – 2020. – № 2. – С.71-74.

Ганечко, О. М. Проблеми реалізації адміністративно-процесуального законодавства України / О. М. Ганечко // Юридична Україна. – 2020. – № 2. – С.75-76.

Дорохіна, Ю. А. Публічне правонаступництво: адміністративний і процесуально-правовий виміри / Ю. А. Дорохіна // Юридична Україна. – 2020. – № 2. – С. 77-79.

Короєд, С. О. Пояснення учасників справи як процесуальна форма одержання фактичних даних в цивільному судочинстві України / С. О. Короєд // Юридична Україна. – 2020. – № 2. – С. 80-82.

Легеза, Ю. О. Окремі проблеми розгляду та вирішення адміністративних спорів у сфері використання природних ресурсів / Ю. О. Легеза // Юридична Україна. – 2020. – № 2. – С. 83-84.

Ніколенко, Л. М. Доступність правосуддя: проблемні аспекти / Л. М. Ніколенко // Юридична Україна. – 2020. – № 2. – С. 85-87.

Чорна, В. Г. Особливості доказування в адміністративному судочинстві / В. Г. Чорна // Юридична Україна. – 2020. – № 2. – С. 88-90.

Юридична Україна. – 2020. – № 3.

Аброськін, В. В. Правове регулювання режиму надзвичайного стану в законодавстві Російської імперії / В. В. Аброськін // Юридична Україна. – 2020. – № 3. – С. 6-12.

Соснін, О. В. Управління сучасною державою: роль цифрових технологій / О. В. Соснін // Юридична Україна. – 2020. – № 3. – С. 13-33.

Базов, В. П. Трансфертне ціноутворення: міжнародно-правова доктрина та практика / В. П. Базов // Юридична Україна. – 2020. – № 3. – С. 34-46.

Бігунець, І. М. Одержання доказів на території іноземної держави в контексті міжнародного співробітництва під час кримінального провадження: правові можливості адвоката-захисника / І. М. Бігунець // Юридична Україна. – 2020. – № 3. – С. 47-54.

Циганюк, Ю. В. Питання становлення суду присяжних у кримінальному процесі України / Ю. В. Циганюк // Юридична Україна. – 2020. – № 3. – С. 55-57.

Степанова, Т. В. Проблеми реалізації ефективної комунікації між учасниками справи про банкрутство за новим КзПБ / Т. В. Степанова // Юридична Україна. – 2020. – № 3. – С. 58-60.

Бичкова, С. С. Деякі аспекти доказування у цивільних справах щодо захисту прав автора / С. С. Бичкова, Б. В. Кирдан // Юридична Україна. – 2020. – № 3. – С. 61-63.

Менюк, Д. О. Судова помилка як підстава для перегляду судових рішень у цивільних справах / Д. О. Менюк, Г. П. Тимченко // Юридична Україна. – 2020. – № 3. – С. 64-66.

Рябченко, Ю. Ю. Компетентність як іманентна риса процесуального представництва / Ю. Ю. Рябченко // Юридична Україна. – 2020. – № 3. – С. 67-68.

Попов, О. І. Процесуальний порядок розгляду зразкових справ Верховним Судом в адміністративному судочинстві / О. І. Попов // Юридична Україна. – 2020. – № 3. – С. 69-71.

Боровська, І. А. До питання визначення юридичної природи врегулювання спору за участю судді / І. А. Боровська // Юридична Україна. – 2020. – № 3. – С. 72-74.

Гусарев, С. Д. Особливості юридичної техніки природоохоронного законодавства України / С. Д. Гусарев // Юридична Україна. – 2020. – № 3. – С. 75-77.

Юридична Україна. – 2020. – № 4.

Бусол, О. Ю. Феномен гібридних загроз національній безпеці / О. Ю. Бусол // Юридична Україна. – 2020. – № 4. – С. 6-15.

Соснін, О. В. Протистояння технологіям інформаційно-комунікаційних війн – основа національної безпеки / О. В. Соснін // Юридична Україна. – 2020. – № 4. – С. 16-23.

Андріїв, В. І. Основні положення міжнародного договору – 128 Єдиної конвенції "про наркотичні засоби" 1961 р. / В. І. Андріїв, Б. В. Кіндюк // Юридична Україна. – 2020. – № 4. – С. 24-30.

Бобрик, В. І. Справи спрощеного позовного провадження в цивільному судочинстві / В. І. Бобрик // Юридична Україна. – 2020. – № 4. – С. 31-33.

Балюк, І. А. Докази – центральна частина судового процесу та експерт у галузі права / І. А. Балюк // Юридична Україна. – 2020. – № 4. – С. 34-36.

Бутирська, І. А. Прикінцеві та перехідні положення кодексу України з процедур банкрутства: зрозуміло, що нічого не зрозуміло / І. А. Бутирська // Юридична Україна. – 2020. – № 4. – С. 37-39.

Васильєв, С. В. Конвергенція публічних та приватних засад цивільного судочинства / С. В. Васильєв // Юридична Україна. – 2020. – № 4. – С. 40-41.

Кабенок, Ю. В. Оплата послуг арбітражного керуючого у справі про банкрутство (неплатоспроможність): виплатити не можна відмовити / Ю. В. Кабенок // Юридична Україна. – 2020. – № 4. – С. 42-44.

Колісник, О. В. Юридична позиція Верховного суду: рекомендація чи імператив для суду першої та апеляційної інстанції / О. В. Колісник // Юридична Україна. – 2020. – № 4. – С. 45-47.

Коротка, Н. О. Окремі аспекти розгляду судом справ про видачу обмежувального припису / Н. О. Коротка // Юридична Україна. – 2020. – № 4. – С. 48-50.

Олененко, С. П. Актуальні проблеми реформи процесуального законодавства / С. П. Олененко // Юридична Україна. – 2020. – № 4. – С. 51-53.